

יישוב סכסוכים בין עורכי דין ללקוחותיהם

הרצאה מס' 1 – 27.02.2018

מקצוע עריכת הדין הוא פרופסיה, מקצוע עריכת דין הוא פרופסיה שמעניקות ללשכת עורכי דין זכויות יתר הבאות לידי ביטוי בשני היבטים עיקריים:

1. ניהול עצמי - המקצוע מנהל את עצמו כאשר לשכת עורכי הדין היא זו שקובעת את כללי המקצוע ואוכפת אותו וכו' .

2. מונופול - רק עו"ד מותר להם לעשות עבודת משפטית, מי שהוא לא עורך דין לא יכול לעשות עבודה משפטית.

בתמורה לזכויות יתר אלה, בציבור שמקבלת הלשכה, החברה, שהיא זאת שהעניקה את הזכויות, מצפה מאיתנו לא לשמור רק על האינטרסים שלנו אלא גם של החברה בכללותה.

אז הנה יש לנו פרופסיה עם זכויות יתר ובתמורה הציבור מצפה מהפרופסיה להחזיר לו וכאשר אתם רואים שיש לכם אחריות חברתית אחריות לכלל הציבור ואנחנו רוצים לראות את זה בא לידי ביטוי.

כדי שהפרופסיה תישאר ככה עם זכויות יתר אז חשוב שיהיה לה תדמית טובה, שאנשים יחשבו שפרופסיה באמת מועילה לציבור. עורכי דין באמת מפקחים עליהם, יש סטנדרט גבוה והם תורמים בחזרה, ולכן אחד הערכים הבסיסים בפרופסיה זו התדמית. ז"א התדמית מאוד חשובה לפרופסיה, הפרופסיה רואה מטרה עיקרית לשמירת התדמית של המקצוע, כי ברור שתוכל לשמור על זכויותיה לאורך זמן רק אם היא תצליח לשמור על התדמית, שכמובן גם לתדמית יש קשר לאמון הציבור. היום אנחנו נמצאים בתקופה איזומה ולא פשוטה, לכל מי שעוסק בתחום, שימו לב, אמון הציבור בעורכי הדין הוא הכרחי. כי אם אין אמון בעורכי הדין, לא יהיה מקצוע עריכת הדין!

שימו לב, שאלה שעובדים ואלה שיעבדו הלקוחות שמים את העניינים שלהם בידיים של עורכי הדין, מידי יום ביומו אנשים מוסרים כספים בנאמנות, זה חלק אינטגרלי של כל עסקה פשוטה שעורך דין מחזיק כספים בנאמנות, ואם לא יסמכו עלינו לא יתנו לנו. ולכן, אמון הציבור הוא מאוד חשוב פה מדברים על אמון מוסדי, להבדיל מאמון אישי. זה אמון כלפי מוסד עריכת הדין, יש כאלו שכבר הלכו וקבעו עם עורך דין, אבל הרבה מאוד אנשים זקוקים לעורך דין, **אז למי הם יפנו?** שימו לב שהם קודם כל שומעים המלצות, הם הולכים לא לפי אמון אישי כי עדיין אין להם כזה, הם הולכים לפי אמון מוסדי, הולכים למישהו שהם לא מכירים ויסקימו שהוא יחזיק כספים בנאמנות. **וזה למה?** כי הוא עורך דין, לא כי הוא עורך דין משה כהן נניח, אלא כי הוא עורך דין וזה מה שנקרא אמון מוסדי.

אנחנו יודעים, שבתקופה האחרונה, אז האמון בעורכי דין ירד, ז"א יש איזו תדמית כזו על עורכי דין שכאילו לא אכפת להם משום דבר והם מוכנים להרוס כל אחד כאשר הם עושים את עבודתם,

והדבר הנוסף שאני רוצה להוסיף זה שאסור לעורכי דין לפרסם אלא לפי הכללים, ולכן הרשות לפרסם היא מאוד מוגבלת, היום זה קצת זולג, אבל עדיין אין לנו פרסומות בסרטים או בטלוויזיה; בואו למשרד שלי, וכו' בארה"ב זה מותר.

אז שוב אנחנו מקשרים פה את הנושא של התפיסה, אני חושבת שזו תפיסה מאוד בעייתית ברגע זה, אבל זה בהחלט מתחבר לדעה שלפעמים רוֹנְחָת על כל מיני היבטים שנדבר עליהם, לאור העובדה שהתדמית של עורכי הדין סבלה ממכה חזקה בחלק הגדול מהמדינות המערביות, יש שינויים מרחיקי לכת בהסדרת המקצוע, ולוקחים לעורכי הדין את זכויותיהם. אם תסתכלו על ארה"ב ואנגליה הוציאו את כל הנושא של הדין המשמעותי מהידיים של לשכות עורכי הדין, באנגליה למשל אז היום אפשר לעשות שם עבודה משפטית גם אם אתה לא עורך דין, לא בכל תחום, אבל למשל אתה יכול להיות מישהו שלומד דיני עבודה, לא להיות בכלל עורך דין, ולתת סיוע בדיני עבודה. אותו הדבר במשפחה וכו' שוברים שם את המונופול, בצורה כזו.

אצלנו לא ואצלנו גם כרגע יש קונסטלציה מאוד נוחה וטובה עבור הלשכה, ולכן לא נראה לי שזה יקרה בקרוב לטוב ולרע. אבל עדיין הנושא הזה של התדמית מאוד משמעותי.

שימו לב שאחד מהדברים שהכי פוגעים בתדמית במקצוע, אלו הם קיומם של סכסוכים בין עורכי דין ללקוחות, במיוחד סכסוכים ממושכים ומתוקשרים. ולכן יש מאמץ גם מצד הלשכה לנסות ולהקטין ולהשפיע כדי שהכמות סכסוכים ומשך הזמן של הסכסוכים תהיה יותר קטנה.

אני אתן לכם דוגמה למשל את **כלל 31 לכללי האתיקה**, שהכותרת שלו היא **מחלוקות בין עורך דין קובע**:

"בטרם יפתח עורך דין בשם לקוחו בהליך משפטי נגד עורך דין אחר, יפנה אל אותו עורך דין

אחר בכתב, ואם קיימת אפשרות - אף בעל פה, כדי לנסות וליישב את הסכסוך בדרכי שלום,

ובלבד שפניה כאמור לא תגרום נזק ללקוח."

מה זה בעצם אומר? בא אליי לקוח ואומר לי שהוא רוצה לתבוע עו"ד קודם שלו ברשלנות מקצועית. אני כעו"ד של הלקוח צריכה לפנות לאותו מעורך הדין בכתב ולהגיד לו תקשיב הלקוח שלי מעוניין לתבוע אותו לבדוק אם ניתן לפתור את הבעיה כל עוד לא הפניה לא גורמת נזק ללקוח. המטרה לסגור את הסכסוך בצורה לא מתוקשרת וכדי לא להגיע לבית המשפט.

פס"ד ד"ר וינברג ושות' משרד עורכי דין נגד עו"ד חרש – הגיע לקוח לעו"ד חרש, וביקש ממנו

לתבוע נגד משרד עו"ד וינברג ושות' והוגשה תביעה, התביעה נדחתה. מה עשה משרד ד"ר וינברג ושות' ? הגיש תביעה נגד משרד עו"ד חרש כאשר הטענה שלו היתה, הייעוץ המשפטי שנתן ללקוח שלו, הוא עמד מאחורי התביעה שנדחתה, ובכך התרשל כלפי עו"ד וינברג ושות' וביקש שישלם על הנזקים. יש לנו בעצם פה משהו שהוא בעייתי, שכן אם בא אליי לקוח ואני ומייעץ לתבוע, ואחר כך עו"ד שנתבע תובע אותי על הייעוץ שלי, זה הופך להיות בעייתי. התביעה נדחתה על הסף בבית משפט השלום:- **" אין חבות אישית של עו"ד בשל הצד שכנגד בגין הליכים שניהל עוה"ד עבור ובשם הלקוח שלו"** בית המשפט מוסיף **"זה לא סביר בכלל לפתוח פתח לדבר כזה"**. משרד עו"ד וינברג לא התיימשך הלך וערער לבית משפט המחוזי, הערער נדחה, אין פסק דין לגופו של עניין.

מאחר והשוק מוצף בעורכי דין, אז יש ירידה בשכר הטרחה. בעיקרון הציבור נהנה מזה, אבל זה נכון עד נקודה מסויימת לאחר נקודה זו זה הופך להיות קטסטרופה. **כי כאשר עורך דין מקבל סכום מאד נמוך**, **מה הוא לא יכול לעשות?** להשקיע את הזמן הנדרש. שכר טרחה (שכ"ט) נמוך הוא מאד מסוכן במובן של התפשרות על איכות העבודה. כי אם לדוגמא אתה מקבל 3000 ₪ בשביל לבצע עסקת מקרקעין, כאשר המתווך קיבל 25,000 ₪, אז כמה ישקיע עוה"ד בדבר הזה בבדיקות של נאותות של העסקה. עוה"ד הוא זה שיש לו את האחריות על העסקה, אם משהו לא יהיה בסדר סביר להניח שהוא יתבע ברשלנות וכדומה. ואפשר לראות זאת בפועל ע"י כך שיש כל כך הרבה תלונות רשלנות מקצועית נגד עו"ד, ואפשר לראות שאפילו בדיקה מינימאלית שצריך לעשות בעסקה לא נעשתה כתוצאה מכך ששולם שכ"ט נמוך מידי.

סוגי סכסוכים:

חלק מהסכסוכים מובילים ל:

1. **הגשת תלונה אתית**- העמדה לדין משמעתית.
2. **הגשת תביעה אזרחית**- רשלנות מקצועית.
3. **הגשת תלונה במשטרה**- הליך פלילי.

כאשר אנחנו מדברים על סכסוך בין עורך דין ללקוח, אנחנו מדברים על כמה אפשרויות, וזה יכול להוביל אותנו לכל מיני תרחישים אפשריים. יכול להיות שסכסוך אפילו יוכל להוביל לתלונה במשטרה, אם למשל לקוח טוען שעורך דין שלח יד לכספיו, זו טענה של **הליך פלילי**, הלקוח ילך ויתלונן במשטרה. טענה נוספת היא מובילה **להליך אזרחי** כאשר כאן יש מספר תביעות שכוחות יותר לדוגמא:-

1. תביעה בענייני כספים, זה יכול גם סעיף שכ"ט וגם עניין כספים בנאמנות.
2. תביעה בעניין רשלנות מקצועית והפרת נאמנות.

גם בהליך הפלילי וגם בהליך האזרחי התלונות יכולות להיות מלוות בתלונה ללשכת עורכי הדין (הלשכה), כאשר התלונה בלשכה יכולה להוביל לדין משמעתית, והכל יכול לקרות בו זמנית. בקורס אנו נתמקד בסכסוך האזרחי לא בפלילי. נדבר קצת על כללי האתיקה ותלונות משמעתיות. יש עוד מחסום אחד שצריך להתגבר עליו, כדי להגיע לסיטואציה של סכסוך, עו"ד חייב ללקוח שלו חובת סודיות וכמובן חלה עליו חובת חיסיון.

מה הבעיות שיכולות לעלות?

1. **חובת סודיות וחסיון - איך אנו יכולים להתגונן? אם אנו רוצים להתלונן כנגד הלקוח,**

איך מתגברים על זה?

חובת חיסיון: יחסים בין עו"ד לקוח הוא יחסים בעלי חיסיון מוחלט והוא בלתי ניתן להסרה, זה קבוע ב-ס' 48 לפקודת הראיות ו-ס' 90 לחוק לשכת עו"ד- דברים ומסמכים שהובאו בין לקוח ועו"ד ויש קשר ענייני לשירות לא יגלה אותם העו"ד אלא אם ויתר על החיסיון הלקוח. **מהו חיסיון?** חיסיון אומר שאם תבוא משטרה ותשאל עו"ד שאלות (גם אם כל גורמי האכיפה יחד יבואו גם בית משפט) העו"ד יגיד "לא" משום שיש לו חיסיון.

מהי חובת סודיות? כלל 19 לאתיקה- עו"ד ישמור בסוד כל דבר שיובא לידיעתו, זולת אם הלקוח החליט אחרת. (זה יותר רחב).

מה אני עושה אם לקוח תובע אותי על רשלנות מקצועית? ואני צריכה להתגונן מתוך החומר שלו, הרי יש לי חובת חיסיון וחובת סודיות, **אז מה אני אעשה?** חיסיון עו"ד לקוח לא ניתן להסרה, וסודיות כשהיא קיימת אז היא קיימת, למשל אם אני רוצה לתבוע שכ"ט ראוי, לצורך כך אני צריכה להוכיח מה עשיתי. או בתיק רשלנות הוא אומר את הצד שלו אני רוצה להראות שלא הייתה רשלנות.

אז איך ניתן להתגונן? העליון- **פלוני נ לשכת עו"ד**- כאשר קיים סכסוך בין עו"ד לקוח והוא צריך להגן על עצמו מותר לו לגלות מידע. בית משפט העליון קבע שיש חריג, לחובת הסודיות, במצב שכאשר הגילוי דרוש להגנת עו"ד מול הלקוח, וזה כולל גם את עניין שכה"ט שצריך עוה"ד לתבוע מהלקוח, במצב הזה אין חיסיון ואין סודיות, אחרת לא יוכל להגן על עצמו אבל יש 2 סייגים, **הסייגים הם:**

1. **יכול לגלות רק את המידע ההכרחי לטובת העניין,** הגשת מסמכים/מידע לא הכרחי הוא הפרת סודיות וחיסיון שיכול להוביל להעמדה לדין משמעתי ולתביעה אזרחית. דוג' לקוח הגיש **תלונה נ' עו"ד אשל לוועדת העתיקה** במקום לענות עניינית לתביעה הוא צירף מסמכים לא רלוונטי שמעיד על כך שהלקוח חולה נפש, אז בית המשפט הרשיעו אותו גם על החומר שהוגש וגם הפרת חובת סודיות כי המידע לא היה הכרחי.

2. **להודיע ללקוח מראש,** עו"ד צריך לבוא ללקוח ולעדכן אותו שהוא הולך לחשוף ולתת לו אפשרות למנוע זאת ע"י זה שייתן לו את התשלום או את הסעד שמגיע לו.

נשאלת שאלה **האם מותר לעו"ד המואשם בפלילים להשתמש במידע חסוי של אחד מהלקוחות לצורך הגנתו?** ועדת האתיקה ענתה שגם אם עו"ד יכול להיות מורשע ויש לו חומר שיכול לזכות אותו הוא לא יכול להציג אותו. הוא יכול לבקש מבהמ"ש הגנה מן הצדק ואז אולי בית המשפט יתחשב בזה אך מעבר לזה אסור לתת לו את המידע.

פרשת רונאל פישר- רונאל הגיש בקשה, שבה צוין כי אלון חסן ויתר על יחסי חיסיון עו"ד לקוח. הוא טוען

כי כשהם נחקרו במשטרה הם מסרו את המידע, ואז זה ויתור בהתנהגות, ובנוסף הם התראיינו בעובדה ואמרו בתקשורת אז אין חיסיון.

חסן ואשתו טוענים כי לא וויתרו על יחסי עו"ד לקוח משום שהחומר שמסרו כלל לא היה מוגן תחת החיסיון כי מה שמוגן זה רק קשר ענייני לתביעה.

בהמ"ש דחה את הבקשה ממספר סיבות:

1. שעו"ד טוען כי לקוח ויתר בהתנהגותו על החיסיון והסודיות עליו להוכיח זאת כמו שצריך, בהמ"ש לא שוכנע, לא הוכיח את הויתור.

2. החיסיון חל לגבי ההתייעצות העניינית ומה שהם סיפרו לא קשור. (מסכים עם הזוג חסן זה לא משהו שחל לגביו חיסיון)

3. תנאי סף כדי לשקול את הסוגיה אם המידע באמת נחוץ להגנה של אותו עו"ד - פה בהמ"ש לא השתכנע כי המידע יכול לתרום לו באיזשהו דרך.

כאשר עברנו את החיסיון הגענו לסכסוך.

סכסוכי רשלנות מקצועית

כאשר לקוח טוען שעו"ד לא ייצג אותו טוב כפי שהיה צריך, ז"א שעו"ד התרשל בייצוג, רשלנות היא עילה נזיקית עליו להוכיח את קיומם של יסודות עוולת הרשלנות הקבועה בסעיפים 35-36 לפקודת הנזיקין. המודל של רשלנות הקלאסי אומר שכדי להוכיח כי מתקיימים יסודות העוולה קודם כל יש להוכיח:-

1. **חובת זהירות**- שמתחלקת לחובת זהירות מושגית ולאחר מכן קונקרטיית .

2. **התרשלות**- סטייה מהסדיר. הפרת החובה לסטות מסטנדרט האדם הסביר (במקרה שלנו עו"ד סביר).

3. **קש"ס** (עובדתי-מבחן האלמלא, וקש"ס משפטי-כלי לתיחום האחריות, מבחן השכל הישיר, הצפיות וכו..)

4. **הנזק**.

זה המודל הקלאסי, מאז שברק תבע את המודל הזה. בשנים האחרונות יש הצעות למודל חדש - להעביר את חובת הזהירות למטה, יש שאומרים כי במסגרת חובת הזהירות אין צורך במבחן הצפיות ויש שאומרים כי כל חובת הזהירות המושגית יש להוריד כי זה כבר ברור מאליו.

בשורה התחתונה אין הלכה חדשה לגבי המודל.

אין כל ספק לעניין חובת הזהירות שכן ברור שיש חובת זהירות בין עו"ד ללקוח שלו.

בעניין הזהירות, זו תהיה שאלה בסיטואציה שבה שמישהו אחר תובע אותנו כמו שהיה בפס"ד ויינברג, לדוגמא מישהו אחר תובע אותנו בגלל איך שייצגנו את "משה" איזה שהוא צד ג' הוא זה שתובע אותנו.

תחילה יש לעשות הבחנה בין עו"ד לקוח לבין עו"ד וצד ג':

תביעות צד ג' - צד ג' יכול להיות כלפי צד שכנגד שלא מיוצג, ז"א אם אני מייצגת את רותי והצד השני היא יעל ולה אין עו"ד וכלפי צדדי ג' באופן כללי.

תביעה שהלקוח תובע אותנו:

תביעות רשלנות- היא סטייה שהסטנדרט האדם הסביר, ופה מדברים על עו"ד הסביר.

ותשאל השאלה: **האם עוה"ד פעל כפי שעו"ד סביר באותן נסיבות צריך היה לפעול?** אנחנו בעניין הקש"ס לא נעשה הבחנות בין עובדתי למשפטי, אנו נעשה את המבחן של הקש"ס העובדתי, מבחן האלמלא, היינו אם לא היה עושה את המעשה **האם הנזק היה מתרחש?** אלמלא התנהגותו של אותו אדם (במקרה שלנו מדובר בעו"ד), המבחן של הקש"ס המשפטי, עניין של מדיניות משפטית, רק לאחר שקובעים שיש קש"ס עובדתי, אז בית המשפט בוחן אם לא צריך לשלול את הקש"ס העובדתי בגלל סיבתיות משפטית. ובעניין הנזק, אם אני לא יכולה להוכיח שנגרם לי נזק, אז אין כלום.

נניח שאני ניהלתי משפט עבור לקוח, ובסוף המשפט הלקוח חושב שאם הייתי שואלת את אחד העדים שאלה מסויימת התוצאה הייתה אחרת, הרבה יותר טובה. **מה הקושי?** אין לנו אפשרות להוכיח את זה. יש מצבים שבית המשפט אומר שעוה"ד התרשל, אבל מי יודע האם יש קש"ס ונזק, למשל לקוח ביקש ממני להגיש בשמו ערעור בתיק, לא הגשתי את הערעור, עברו הימים לא הגשתי, התרשלתי – כן, אבל מי יודע מה היה קורה אם כן הייתי מגיש את הערעור, יש מצב שהציל אותו מהוצאה כספית מאד משמעותית, יה מפסיד והיה צריך לשלם הוצאות, אז אולי אני בזכות זה שלא הגשתי ערעור אני כוכבת היום. ואלי לעומת זאת, היה מרוויח.

דוגמאות לרשלנות

1. הפרת חובת נאמנות כעילה מרכזית - עו"ד חתם על פשרה מבלי לשאול אותי אם אני מסכים.

2. תביעת רשלנות רגילות- שאותם נחלק לשניים:

א'. **תביעות שהקושי העיקרי הוכחת הקש"ס** - למשל אני הייתי אמורה להגיש ערעור עבור

הלקוח שלי ולא הגשתי ואמרתי לו שהגשתי- האם יש לי חובת זהירות כן האם התרשלתי כן

אך עכשיו הוא צריך להוכיח כי זה שלא הגשתי בגלל זה הוא לא זכה בערעור- ופה קמה הבעייתיות- כי עליו להוכיח שהוא אכן יכול לזכות בערעור.

ב'. **אין בעיה להוכיח קש"ס ונזק השאלה אם יש רשלנות-** אם התרשלתי אני אחראית נזק ואם

לא אז אני לא אחראית לנזק- כמו שלקוח מאבד את המקרקעין שלו בגין עוקץ אז **האם אני**

התרשלתי? זה מה שיש לבדוק האם עשיתי את כל הבדיקות.

כעת נדון על אופציה ב' האם עו"ד התרשל או לא?

מצ"ב סיטואציה, כאשר עו"ד מייצג לקוח בעסקת רכישת מקרקעין יש לבצע מספר פעולות :-

1. להוציא נסח טאבו.
  2. לבדוק ברשות המקומית.
  3. לדאוג לרישום הערת אזהרה.
  4. לדאוג לכסף של הלקוח.
  5. לדאוג לבדיקת שמאי מקרקעין.
- תתארו שיש עו"ד שאינו עושה את זה, לא רושם הערת אזהרה, לא דואג לבטוחות, לא הוציא נסח וכו', ברור לנו שהתרשל.

רע"א 5953/14 עו"ד דוד עוזר נ' דוק השקעות 1988 בע"מ (2014)

דוק השקעות (החברה) היא חברת השקעות שעוסקת בעסקאות נדל"ן כבר מספר שנים, והעובדים בחברת ההשקעות מאד מיומנים בעסקאות מהסוג הזה. ולכן, הם לוקחים בדרך כלל עורכי דין מתחילים, וזאת כדי לשלם להם מעט, והם יכתיבו להם מה לעשות. הם לקחו עורך דין מתחיל כדי שיערוך ביניהם חוזה של אחת העסקאות שהם עשו. והם אמרו לעו"ד אתה לא צריך לעשות בדיקות, לא צריך לבדוק דבר רק פשוט תנסח את החוזה לפי התנאים שהם מסרו. הם היו צריכים עו"ד כדי שיאמת חתימות ולכן שכרו את העו"ד המתחיל לצורך כך. מה שקרה היא שהחברה הייתה קורבן עוקץ נדל"ן. היה מתווך שעקץ הוא נכנס לחובות בגלל הימורים בלתי חוקיים, הוא התחיל למכור כל מיני נכסי נדל"ן תוך כדי שהוא מזייף מסמכים, וכך הוא הצליח להוציא מהחברה 420 אלף דולר בעסקה הזו שבסוף לא יצאה לפועל.

אחרי שתרגיל העוקץ התגלה, החברה הגישה תביעה אזרחית נגד המתווך ובין היתר גם נגד העו"ד על רשלנות - **בית משפט השלום** הטיל על העו"ד רבע מהסכום לשלם. **בית משפט המחוזי** אמר אחראי על כל הנזק, אך

יש לחברה אשם תורם של 50 אחוז, ולכן צריך לשלם 50 אחוז. ואז הוגש ברי"ע לעליון.

בעליון - החברה היא חברה שעוסקת בנדל"ן קבוע, לקחה את העו"ד כי הוא חדש, והסיכום ביניהם היה כי אין צורך לעשות את בדיקת הנאותות של החברה - על כך אין מחלוקת והחברה אומרת לא היינו בכלל מסתמכים על חוות דעתו גם אם הייתה ניתנת.

השופט רובינשטיין - דחה את הבר"ע לעליון של עוה"ד, ואמר כי הסכמה חוזית בין עו"ד ללקוח בגין אי קיום אחת החובות המוטלות על העו"ד ביחס ללקוחותיהם, לא תמנע אחריות ברשלנות של עו"ד אשר לא נהג על פיה.

והם לא תלויות בהסכמות של עו"ד לקוח, מעצם המקצועית לא לעשות את הבדיקות זה רשלנות.

השופט רובינשטיין הפנה לפסקי דין ישנים ביניהם פס"ד משנת 1974 של לקוח שבא לעו"ד אחה"צ כדי לעשות עסקה ולא היו מחשבים ולא ניתן לבדוק נכס בטאבו כי היה סגור, ועו"ד עשה את העסקה מבלי לבדוק את בדיקת הנאותות (כפי שדיברנו קודם) אחר כך התברר שעל הנכס הזה רבצה משכנתא והיו עיקולים, וזה משהו שהיה צריך להיות מובטח בחוזה ולהבטיח את זכויות הקונה. עוה"ד הזה הורשע בדין משמעתי בלשכת עוה"ד, ואז בשנה זו הערעור היה בבית משפט עליון (היום לא מערערים לעיון אלא למחוזי), והדיון בשאלה היתה **מה אמור לעשות עו"ד שבאים אליו בצהריים קונה ומוכר, ואומרים לו בוא נחתום על העסקה עכשיו, ועוה"ד לא יכול לבדוק הכל סגור אין תקשורת לנסח בטאבו, האם עוה"ד צריך לעשות את העסקה או לא?** בית משפט אמר שעוה"ד לא היה צריך לערוך חוזה, יכול היה לערוך טיוטה ולחכות ליום אחרי כאשר יש תקשורת ואפשר לעשות את כל הבדיקות.

ע"א 1675-04-17 שנאן ואח' נ' חמוד ואח' (מחוזי 08/2017).

היה אדם בשם מולא שהיה בעלים של חלקים מחלקה שהיתה מחולקת ל- 2 חלקות חלקה 17 וחלקה 18, והוא היה בעלים של חלק משתי החלקות. השותפה שלו היתה המדינה. היו הליכי הסדר, ולאחר שהסתיימו הליכי ההסדר הוא עשה עם המדינה ביזנס שבו סוכם לחלק את החלקות למצב שכל אחד יקבל חלקה בשלמות במקום חלק מחלקה, בצורה המפורטת להלן:-

1. חלקה 17 תהייה שייכת למדינה.

2. חלקה 18 תהייה שייכת למר מולא.

הבן של מר מולא, הגיע לעו"ד שנאן יחד עם אביו בטרם נפטר וחתם על יפוי כח אצל עוה"ד, כאשר ביפוי הכח הבן הוסמך לטפל ולייצג את האבא בכל הקשור לזכויותיו בחלקה 17 (אין לו שם זכויות) כולל למכור חלקים מהחלקה. יפוי הכח הופקד אצל עוה"ד, ובהמשך אף בוצעו עסקאות. הבן של מולא מכר חלקים ממגרש 17 (שאין לו זכויות בו), עשה שם 4 עסקאות, ועוה"ד שנאן עורך שם את החוזים. הקונים לא ידעו שיש כאן איזו שהיא בעיה, ועו"ד לא יידע אותם על הסיטואציה. חלילה אין פה כוונה להגיד שעוה"ד היה שותף לדבר הזה, ממש לא, אבל הא לא בדק וזו היתה חובתו. הבדיקה היתה פשוטה ביותר והוא לא עשה כן. עברו כמה שנים, בינתיים עו"ד שנאן נפטר ומר מולא נפטר, והקונים תובעים גם את הבן וגם את עוה"ד בגין רשלנות, הוא זה שייצג וערך את החוזים. מאחר ועוה"ד נפטר, תובעים את העיזבון. בעניין העיזבון זה קצת בעייתי כי:-

א'. לא ניתן לשמוע את גרסתו של הנפטר.

ב'. ורמת ההוכחה בתביעת עיזבון צריכה להיות גבוהה הרבה יותר.

תביעה נגד הבן התקבלה, ונשאלה השאלה **מה קורה עם התביעה נגד עיזבון עוה"ד?** עוה"ד הוא זה שערך את כל העסקאות, בכל ההסכמים נרשם שהקונה יודע שהחלקה טרם נרשמה ע"ש מולא, ושהבן מטפל ברישום. לבן היה פס"ד של העסקה לפני ההסדר (להלן: "ההסכם המקורי") היינו כאשר למולא היו חלקים בחלקה 17 וחלקים בחלקה 18, הבן של מולא לא הראה לקונים שהיתה עסקה עם המדינה לאחר ההסדר, הוא הראה שיש פס"ד ושצריך להסדיר את זה. נניח וזה היה נכון, **מה היה אמור עוה"ד לעשות?** עוה"ד היה אמור לעשות מנגנונים שיסדיר את העניין, שהקונים יכולים לקבל חזרה את הכסף, למשל כסף בנאמנות (כי זה לא רשום בטאבו לכן לא נתן לרשום הערת אזהרה). נשאלה השאלה כאן **למה נשכר עוה"ד?** הקונים אמרו שהוא נשכר לערוך את ההסכם. והיורשים של עוה"ד שנאן (שאינם רוצים לשלם) אומרים, שהקונים כלל לא שילמו לו. בית המשפט פה אומר שזה ממש לא משנה אם שילמו או לא ברגע שערך את החוזה יש פה עניין של יחסי עו"ד לקוח. למרות שאין הסכם שכר טרחה ו/או הסכם שמגדיר את היקף השרות, אנחנו מסתכלים על נקודת הזמן הזו שבה עוה"ד ערך את ההסכם, **האם התרשל עוה"ד?** כן! עוה"ד לא בדק וסמך רק על ההסכם המקורי שהראה הבן. **בית משפט השלום** קבע שיש פה גם אשם תורם של 20% של הקונים, וזאת בטענה שהקונים מספר שנים לא עשו דבר, הם היו צריכים לתפוס חזקה, לבדוק מול עוה"ד מה קורה עם הרישום וכדומה. הוגש ערעור **לבית משפט מחוזי**, הוא קבע להשאיר את התרשלות עוה"ד, וביטל את הקביעה של אשם תורם של הקונים. ברגע ששוכרים עו"ד כדי שיבצע עבורך את הבדיקות, אתה בעצם מעביר את האחריות לעוה"ד. בית המשפט מבהיר, שבעת שעו"ד עורך את ההסכם יש לו חובה לבדוק את איתנות העסקה טרם שהוא מחתים על ההסכם, ואם יש איזה שהיא בעיה, או איזה שהוא סיכון, עליו להסביר את הסיכון/הבעיה ולדאוג לבטוחות בהתאם.

כפי שראינו גם בדוד עוזר וגם בשנאן שאין לעשות עסקאות ללא בדיקת נאותות של העסקה.

בשני מקרים אלו אין שום בעיה להוכיח את הקש"ס למשל:-

בפס"ד דוד עוזר בגלל שעו"ד התרשל אנחנו יודעים בדיוק את הקש"ס והנזק.

בפס"ד עו"ד שנאן ברגע שאנחנו יודעים על ההתרשלות (שלא בדק) אנחנו כבר יודעים מה הנזק.

**חובה על עו"ד לבצע בדיקת נאותות גם אם הלקוח פוטר אותו מכך.
עוה"ד אינו פתור, ולוקח סיכון לתביעת התרשלות.**

עסקאות מסוכנות

ניקח לדוגמא שעוה"ד כמו בפס"ד שנאן, נניח שאין פה איזה מרמה, ויש מצב שמישהו רוצה לקנות קרקע שטרם נרשמה על שם מישהו אחר. בכל הסיטואציות האלה שיש בהן סיכון מיוחד, בכל מכירת דירה הכי פשוטה טומנת בחוסה סיכון, יכול להיות שהתברר לנו שהמוכר הוא מתחזה, אך יש גם את הסיכונים הרגילים של העסקה, ויש סיכונים מעבר. עוה"ד תפקידו הוא ליידע את הלקוח שלו בדבר הסיכונים, ולנקוט

את הפעולות המיידיות כדי להקטין את הסיכונים של הלקוח שלו.

מה קורה במצב שעו"ד לא ממליץ ללקוח להכנס לעסקה מסויימת כי הבטוחות לא מספיק

טובות, והלקוח רוצה להיכנס לעסקה מסוכנת?

עד לפני כמה שנים היו תמימי דעים היו דעות:

1. אם היא מסוכנת אל תיקח בה חלק אם לקחת זה רשלנות ואתה אחראי.
2. או עלייך להסביר ללקוח את הסיכונים אפילו להחתים אם הוא חותם הוא לוקח על עצמו את הסיכון וזה משחרר אותך מאחריות ואם עכשיו תעזוב אותו הוא יהיה ביותר קשיים.

ע"א 7633/13 קבוצת גיאות בע"מ נ' גולדפרב ושות (2014).

מדובר על מבנה ששוכרת קבוצת גיאות למספר שנים, מדובר בשכירות עסקית, מבנה גדול, משרד גולדפרב ייצג את גיאות שחתמה על הסכם שכירות, והיא לא הייתה מרוצה מהמושכר, המשכיר הבטיח לטענתה שיעשה כל מיני פעולות במבנה, ולא עשה. ואפילו הביאו חו"ד של מהנדס שהמבנה אינו ראוי - מסוכן. היא היתה אמורה לשכור למספר שנים מאחר ומדובר בחוזה עסקי אז מדובר בכמה מיליונים. במצב זה היא לא רוצה את המבנה ו מעוניינת לשכור מבנה אחר. **אז מה הריסק (הסיכון)?** גיאות מודיעה שהיא מפסיקה את החוזה בגלל ההפרה של המשכיר, ושוכרת מבנה אחר במקומו. **ואז מה יקרה?** גיאות תצטרך לשלם פעמיים. וזה מה שקרה הם עזבו את המבנה הראשון שכרו מבנה חלופי ולאחר מכן נפסק שהם צריכים לשלם את השכירות של המבנה הקודם. **ואז את מי הם מאשימים?** את עוה"ד שלהם. הם אכן התייעצו עם משרד גולדפרב, אך נשאלת השאלה **האם משרד גולדפרב חב?** הם טוענים כי גולדפרב המליצה לעזוב את הנכס ולהפר את החוזה בסופו של דבר זה עלה להם הרבה כסף סביבות 2 מיליון.

נשאלה השאלה **האם משרד גולדפרב העמיד אותם על כל הסיכונים?** ואן אכן העמיד אותם על כל הסיכונים בדרך הנאותה כפי שתפורט בהמשך, ולמרות זאת זה מה שהלקוח בסוף בחר, אזי אין פה התרשלות. **האם עו"ד סביר היה פועל אחרת?** זה לא שמשרד גולדפרב אמר להם תעזבו והכל יהיה בסדר, זה אסור בכלל להגיד, אפשר להגיד שהסיכויים שלך לא לשלם הם גבוהים אבל יש בכל זאת סיכון שתאלץ לשלם, אי אפשר להבטיח ללקוח תוצאה. וחייבים להזהיר אותו על כל הסיכונים. הם תבעו את גולדפרב-רשלנות מקצועית-המחוזי פסק שלא הוכחה רשלנות מצד עו"ד לא הוכח הקש"ס ויש לקחת בחשבון כי עו"ד הוא לא חברת ביטוח. התביעה נדחתה וגיאות הגישה תביעה **לעליון**, שהחליט לעשות סדר בעניין עסקאות מסוכנות, היתה גם מחלוקת עובדתית בכך שהאם הייתה הצגה של עסקה מסוכנת או לא. **העליון** קובע כי כשלקוח עומד לעשות פעולה שבניגוד לדעתנו, או שפעולה זו מהווה סיכון בלתי סביר בעיני העו"ד, חובת הזהירות דורשת להזהיר את הלקוח ולהבהיר לו את כל הסיכונים שהוא לוקח.

נשאלת מה אותו היקף של החובה? כדי לקבוע כמה להזהיר **בהמ"ש נתן מספר פרמטרים:**

מחברות/משפטים/תואר שני/יישוב סכסוכים בין עורכי דין.docx
https://nac365-my.sharepoint.com/personal/batiliro_netanya_ac_il/Documents /מחברות בחינה/סמסטר

1. **מיהות הלקוח** - כלומר מיהו הלקוח- כשהלקוח בעל ידע, מומחיות או נדרוש מעו"ד מידה פחותה של זהירות, שהלקוח לא מיומן חובת זהירות מוגברת.
2. **מעורבותו של הלקוח** - יש לקוחות שאומרים לנו קחו תעשו ויש כאלה שהם חלק מהמו"מ וכדומה אם הם שם חובת הזהירות קטנה, לעומת זאת אם לא מעורב חובת הזהירות עולה.
3. **תוחלת הנוק, הסיכון המשפטי שנלקח** - ככל שהסיכון גדול יותר וודאי יותר אז חובת הזהירות חזקה יותר.
4. **מורכבות הסוגיה המשפטית** - ככל שהסוגיה מורכבת כך חובת הזהירות מוגברת.

בית המשפט אומר בעניין דרישת הכתב - **האם חייב להחתים את הלקוח?** ככל שחובת האזהרה מוגברת יותר ככה צריכים לנקוט יותר אמצעים חזקים כדי להזהיר את הלקוח, זה יעזור מאוד אך בית המשפט לא מחייב את זה.

האם יש חובת התפטרות? התפטרות של עו"ד מזעזעת את הלקוח אבל אין מחויבות לעשות כך.

אסור לגרום לעורך הדין לפעול מתוך מגננה - עריכת דין מתגוננת, לכן הערעור נדחה - אם עו"ד הזהיר כנדרש אין התרשלות.

בית המשפט אומר שזה ששכרנו עו"ד זה לא תעודת ביטוח, מיד בעסקאות אחד למעלה אחד למטה, כלומר אחד מנצח ואחד מפסיד לא הכל מסתיים בפשרה. **אז תמיד זה שהפסיד עוה"ד שלו התרשל!** לא! לכן שכירת עו"ד לא מהווה תעודת ביטוח להצלחה, וכל עוד עוה"ד פעל בסבירות, והזהיר את הלקוח בפני הסיכונים, הרי שהוא לא התרשל.

הרצאה מס' 2 - 06.03.2018

דיברנו כי עריכת הדין היא פרופסיה והתדמית מאוד חשובה לנו לכן יש להימנע מסכסוכים עם לקוחות ובכלל.

דיברנו על זה שיש סוגי סכסוכים- רשלנות, שכ"ט ודין משמעותי.

כרגע אנו מדברים על רשלנות בין עו"ד לקוח.

אמרנו כי שמדובר על רשלנות מסוג זה ישנם שני סוגים של מקרים:

1. הקושי העיקרי הוא סביב הוכחת הרשלנות עצמה.
2. מרכז הקושי הוא סביב הקש"ס, בין רשלנות העו"ד לבין הנוק.

דיברנו על שני פסקי דין- **עוזר נ' דוק השקעות** - עו"ד שעבד עבור איזו חברה עסקית שהייתה מעורבת בעסקת נדל"ן והיה מעין חותמת גומי, החברה לא רצתה ולא ציפתה ממנו לעשות בדיקות והצהירה על כך בבית המשפט, ולמרות זאת העליון קבע כי אכן קיימת רשלנות, משום שעו"ד מחובתו לעשות את הבדיקות

לא במסגרת חוזית בינו לבין הלקוח, אלא כחובה שעומדת של עצמה, עו"ד חייב לעשות זאת. דיברנו על זה שבית המשפט דחה את בקשת רשות הערעור, אז לכאורה זו לא הלכה אבל הוא הסתמך על פסיקה קודמת. בדיקת הנאותות שנדרשה לא הייתה דרישה לבדיקה בטאבו, אלא נתנו לו מתווה שלפיו ינסחו את המתווה הוא לא עשה בדיקת כספים, לא בדק את התנאים של החתימות, בשיעור הקודם דיברנו על פס"ד שבו השופט רובנישטיין בדחיית הבר"ע מסתמך על 3 פסקי דין - **עו"ד פלוני נ' הועד המחוזי (1974)** העו"ד מספר כי הגיעו הלקוח שלו ונציג חברה קבלנית שבנתה בית משותף וביקשו לעשות חוזה מכר ביחס לאחת הדירות, והוא עשה זאת. בחוזה קיים סעיף כי המוכר מצהיר כי הנכס נקי מכל שיעבוד, וכן הצהיר המוכר ונחתם החוזה אך אחרי שנחתם החוזה גילו כי יש שעבודים ומשכנתאות והעו"ד לא בדק, העו"ד חושב שהוא בסדר כי הוא טען שהלקוח רצה חוזה מהיר. העו"ד הועמד לדין משמעתי, בערכאה הראשונה הוא הורשע בנוזיפה + חיוב בהוצאות והוא ערער לארצי ביטל את העונש אך השאיר את ההרשאה, אותו עו"ד ערער ואז זה היה לעליון שקבע כי עו"ד לא יוצא לידי חובתו בסיטואציה כזאת הוא היה צריך לבדוק ולא לאפשר זאת ויש פה רשלנות גם אם הלקוח הסכים. בנוסף הסתמך על **פס"ד פלוני מ- 1980** עו"ד ניסח חוזה רשלני שלא הבטיח את זכויות לקוח שלו כמו שצריך וגם פה זה היה משמעתי והעליון קבע כי עו"ד לא יצא לידי חובתו. בסוף שיעור שעבר דיברנו על **פס"ד גיאות נ' גולדפאר** - שהוא פס"ד חשוב ביותר הוא קובע את מידת האזהרה של עו"ד לקוח מ-2014 הכריע בין ויכוח שהיה קיים קודם בין שני עמדות שונות. בפס"ד קיבלנו הכרעה העליון שעשה דירוג ונתן לנו קריטריונים להחליט מה רמת האזהרה הנדרשת בסיטואציה מסויימת, מיהות הלקוח, כמה מעורב בעסקה, מהי תוחלת הסיכון שיש לקחת את כל אלו ואז לבחון את חובת האזהרה. נקבעו גם שתי נקודות:

1. חובת ההתפטרות- אין חובה להתפטר גם אם העסקה מסוכנת אלא אם הזהרת את הלקוח.
2. דרישת הכתב- ככל שחובה האזהרה גבוהה יותר אז דרישת הכתב מבטאת אזהרה גבוהה יותר.

תא (מרכז) 33301-02-12 שרון כהן נ' עו"ד חנוך וסרצוג (2014).

פס"ד שמשמך על פס"ד גיאות, מדובר במקרה שאישה רצתה לקנות נחלה, הנחלה עלתה 4 מיליון הם סיכמו עם המוכר את התשלומים, והיא ובעלה שוכרים עו"ד, הצד השני היה מיוצג ע"י עו"ד אחר. הבעיה הייתה כי התמורה של הנחלה הייתה אמורה להיות 4 מיליון ש"ח אבל העו"ד לא עשה כל מיני בדיקות, הייתה הערכה כי יתרת המשכנתא של מוכרים היא 2.2 מיליון והעו"ד לא דאג למכתב כוונות, דבר שני עו"ד לא בדק מה צפוי בעניין תשלום מס השבח, ולא דאג לזה שהמוכרים יגישו את המסמכים למס שבח. ומה שקרה במקרה דנן זה שעוה"ד לא דאג לכל מה שצריך. היה צריך בהתאם ללוח התשלומים להעביר תשלום כנגד מכתב כוונות מהבנק כדי לסלק את יתרת המשכנתא, אמנם המוכרים הצהירו על יתרת המשכנתא אבל היה על עוה"ד לבקש מכתב כוונות על יתרת המשכנתא הצהרת המוכרים אינה אינדיקציה. הסתבר שהיה פער עצום בין מה שהצהירו המוכרים לבין מה שנותר לשלם. ולגבי המיסים היה צריך לשלם למינהל 1,300,000 ש"ח מכיוון שעוה"ד לא דאג ולא בדק, בסופו של דבר הסכומים העבירו את הסכום שנשאר הקונים העבירו כספים

למוכרים ולא השאירו מספיק כסף למשכנתא, למס השבח והמוכרים לא יכלו לשלם את כל ההוצאות האלה. מה שקרה שכדי שהקונים יוכלו להיות הבעלים עליהם לשלם עוד 2 מיליון ₪ עבור סילוק המשכנתא והמיסים למינהל. ואז הקונה תובעת את עוה"ד שלה.

האם יש פה רשלנות? כן ללא ספק, עו"ד בא וטען כי הוא הזהיר את אותם והם בכל זאת רצו את זה ושהקונה היא עורכת דין ובעלה מתווך נדל"ן, ואמר כי הבעל עושה לעיתים עסקאות נדל"ן ולכן אמר שהזהיר אותם אך הם לחצו עליו. היא אמרה שאמנם היא עורכת דין אך לא עוסקת בתחום ושהיא שכרה עו"ד כדי שימלא את תפקידו, אם לא היה צריכה עו"ד לא היתה מתקשרת איתו. בהמ"ש לא קיבל את הטענה אך הוא אומר בו ננתח כאילו, בוא נבדוק איך הזהרת.

המחוזי מנתח את חובת האזהרה כמו בפס"ד גיאות:

- **לגבי מיהות הלקוח ומעורבותו** - הוא אומר שמיהות הלקוח ומעורבות הלקוח מכתביבים חובת אזהרה בינונית מאחר שבכל מקרה מדובר בעו"ד במקרה הנ"ל.
  - **לגבי תוחלת הסיכון** - אומר בהמ"ש כי תוחלת הסיכון גבוהה מאוד על אחת כמה וכמה כי ידוע שהמוכרים היו במצב כלכלי קשה ומדובר במכירת נחלה שתלויים בו כל מיני גורמים שזה לא כמו מכירת דירה. וגם בעניין המשכנתא לקבל מכתב כוונות, מי מבין בדברי האלה? מי שעוסק במקרקעין, ועוה"ד שרכשה לא עסקה במקרקעין.
  - **לגבי מורכבות הסוגיה** - אומר בית המשפט כי עיסקה בנחלה היא מאוד מורכבת. לכן המסקנה היא שלמרות שמיהות הלקוח ומעורבותו מכתביבים חובת אזהרה בינונית הרי שתוחלת הסיכון ומהות הסוגיה מכתביבים היקף חובת אזהרה גבוהה, שאנו עושים את השקלול הכללי יש חובת אזהרה מוגברת ולכן לדעת המחוזי יש דרישת כתב, המחוזי כחובת סף למרות שהעליון לא נותן לכך משהו גורף.
- ולכן העו"ד היה צריך לפצות אותם ב 2 מיליון ₪, העו"ד הגיש ערעור **בעליון** שם נקבע כי בית המשפט נותן תוקף להסכמת הצדדים. שם הוסכם כי הקונה תחזיר 150 אלף.
- **פסה"ד הזה הוא בעצם יישום של הילכת גיאות.**

ע"א 7485/10 פנטהאוז רחמני נכסים נ' עו"ד יובב פפר (2012).

זהו פס"ד שהרבה מזכירים אותו ומסתמכים עליו. פנטהאוז רחמני נכסים (החברה) עוסקת בתיווך וסחר בנדל"ן, יום אחד היה אדם שהציג עצמו כחיים שחר, ישראלי המתגורר בחו"ל וביקש את השירותים שלהם כמתווכים שימצאו לו קונה למגרש שרשום על שמו על שם אשתו פה ליד הים בנתניה. על המגרש ניתן לבנות בניין מגורים. המתווכים רצו את המגרש בעצמם הוא הפנה אותם לעו"ד שלו עו"ד וקסלר (מייצג המוכר), הם התקשרו עם עו"ד פפר שייצג אותם (את המתווכים). נחתם הסכם מכר מי שחתם על ההסכם זה המוכר שהוא בעצם המתחזה והוא חתם בשמו ובשם אשתו באמצעות יפוי כוח נוטריוני, מאחר ואשתו חו"ל ואינה יכולה להגיע. כאשר מחצית התמורה היתה צריכה להימסר מיידית כנגד רישום הערת אזהרה. ואכן הם מוסרים את הכסף לעו"ד פפר שמעביר את הכסף לעו"ד וקסלר המייצג את המוכר. עו"ד וקסלר שולח לעו"ד פפר את יפוי

הכח הנוטריוני, כי הוא מבקש לראות אותו, ויפוי הכח הנוטריוני היה נראה לעו"ד פפר חשוד, היתה בעיה שאימות יפוי הכח היה לפני תאריך החתימה של האישה על יפוי הכח, ולכן עו"ד פפר התקשר לנוטריון לבדוק לגבי התאריכים והנוטריון אישר שהיתה טעות בתאריך האישור הנוטריוני והנוטריון מאשר בפני עו"ד פפר שהכל תקין. למרות זאת עו"ד פפר היה מודאג, מאחר שהכסף טרם עבר הוא הוחזק בנאמנות עו"ד של המוכר, היה אפשר לעצור את העברת הכסף, ולכן עו"ד פפר ביקש יפוי כוח קונסולרי מהקונסול בלוס אנג'לס וביקש שהכסף ישאר בנאמנות עד לקבלת יפוי הכח הקונסולרי. מקבלים את יפוי הכח הקונסולרי והכל תקין, הכסף עבר למוכר (שהוא המתחזה), ואחרי שנה התברר כי זו הייתה תרמית הם קיבלו את הכסף ונעלמו - לא חלה פה תקנת השוק.

היא תבעה את עורכי הדין ובית המשפט קבע כי עוה"ד לא התרשל הוא עצר את הכסף, התקשר לנוטריון, ביקש יפוי כח קונסולרי, **בית המשפט העליון קבע שהתביעה נדחתה כי העו"ד זה לא תעודת ביטוח מפני עסקאות עוקץ ולא ביטוח להצלחה, הוא עשה את הבדיקות בצורה יסודית וטובה כפי שעו"ד סביר היה צריך לעשות. זה פס"ד שמצוטט רבות בתביעות רשלנות.**

אנחנו בוחנים, האם עוה"ד פעל ברשלנות?

תא (י-ם) 23550-07-11 מרדכי בן ציון לוי נ' עו"ד עמוס גבעון (2015).

למרדכי היה גידול בראש שאותר באיחור, ואחר כך היה ניתוח שבו הוסר הגידול, אך לא ברור לגמרי אם הגידול יצא רק חלק או אולי בגלל האיחור באיתור, והיה ניתוח נוסף, שגם פה היתה פשלה רפואית נוספת, וגם פה אחרו לגלות שיש עוד גידול למרות שהתלונן על כאבים, הוא עבר בשה"כ 2 ניתוחי ראש והוצאת גידולים. טענת מרדכי היא לרשלנות רפואית ובניתוח הראשון לא הסירו עד הסוף ולכן נגרמה לו נכות רפואית והתפתח עוד גידול ובנוסף, סבל. פנה לעו"ד גבעון שייצג אותו **בבית משפט מחוזי** נקבע שהיתה רשלנות רפואית ופסקו לו 4.3 מיליון ושהייתה רשלנות של בית החולים הדסה וקופת החולים לאומית. בית חולים הדסה וקופת חולים לאומית ערערו **לבית משפט עליון** על פס"ד וביהמ"ש העליון חילק את הנזק ואמר שבחלק נגרם כל האירוע סביב הניתוח הראשון גילוי+ניתוח, והחלק השני סביב הגילוי המאוחר +הניתוח השני. בית המשפט קיבל את מרבית הערעור כי קבע שביחס לאיחור בגילוי של הגידול הראשון והניתוח יש **התיישנות**, וזה יצר את הנזק הרב, ולכן השאירו לחולה לתבוע רק את מה שנגרם מהגידול השני היינו 150,000 ₪. אותו חולה, מרדכי, מגיש תביעה נגד העו"ד שלו, עו"ד גבעון, בגין רשלנות מכיוון שהוא טוען שפנה לעו"ד גבעון חצי שנה לפני ההתיישנות ועו"ד גבעון התמהמה, ובעצם הטענה היא, **שבגלל זה** שעו"ד גבעון התמהמה, הוא הפסיד כמעט את כל הפיצוי על מצבו. בנוסף, בטענה נוספת, בשלב של הערעור לעליון הצד השני הציע פשרה ועו"ד גבעון אמר לו לא להסכים ונתן לו גם עצה כושלת והוא נשאר עם סכום זעיר. עו"ד גבעון טוען שהוא הגיע אכן לפני ההתיישנות, אך זו תביעה מורכבת ואי אפשר לארגן תביעה כל כך מהר ולגבי הפשרה לא חשב שזה ראוי וכן ההחלטה על אי הסכמת הפשרה הייתה משותפת. **ביהמ"ש קבע** שעו"ד רשן כי היה צריך לדאוג לעבוד לפי הזמן, ולגבי הפשרה אמר ביהמ"ש כי העצה לא לקבל את הפשרה אולי זה היה סביר ויש לבדוק את הדברים לפי אותה נקודת זמן. העורך דין חויב לשלם את כל הסכומים האלו,

הוצאות משפט וכן שכ"ט. שניהם הגישו ערעור לעליון אך טרם הוכרע.

נא לשים לב, שבדרך כלל תביעה כזו תהיה מאד מסובכת, כי אי אפשר לדעת אם יש קש"ס. כי גם אם חלפה תקופת ההתיישנות איך אפשר לדעת שהייתי מצליחה במשפט. יתכן והגשת התביעה אף היתה גורמת לי נזק, כי גם הייתי משלמת הוצאות עו"ד וגם הייתי מפסידה במשפט. השאלה פה אם היתה התרשלות בהתנהלות ולא שאלת קש"ס.

נחזור לעוקץ נדל"ן שהתנהל בבית משפט שלום, אומנם בית משפט עליון קובע הלכות אבל רוב התיקים /מעשה המשפט מתנהלים בשלום,

רותם נגד עו"ד נורית פסטינגר גנון (12.02.2018)

יש שני מתוכי נדל"ן דורון ואורנה שמשתפים ביניהם פעולה. יום אחד איתרו מודעה ב-יד 2, שבה הציעו למכירה איזה שהוא מגרש. הם מתקשרים עונה אדם בשם מוטי כהן (מְתִתָּה) מוס שהוא מתווך מתל אביב, שמייצג את בעלי המגרש, מוסר להם פרטים על המגרש, וסוכם שדורון ואורנה ירכשו דרכו את המגרש תמורת 950,000 ₪. אמנם גם הם מתווכים אבל הם רוצים לקנות כי זה נראה להם עסקה נהדרת. מטרתם לקנות ולמכור. מוטי כהן הפנה אותם לעו"ד שמייצג את המוכרת, הם ביקשו מאותו עו"ד שייצג גם אותם, עוה"ד הסכים ערוך חוזה וקבע איתם פגישה לחתימה על החוזה ערב ראש השנה בבוקר. ביום הפגישה התקשר עוה"ד לדורון ואורנה ואמר שהוא לא יכול להגיע והוא שולח עורכת דין אחרת נורית פסטינגר גנות היא ערכה את החוזה היא תעשה את העסקה. הם נפגשים איתה, מצד אחד בעלת המגרש שושנה פלד (מְתִתָּה), מצד שני אורנה ודורון (הקונים) ועורכת הדין שערכה החוזה. (לימים הסתבר שמדובר בנוכלת שהופעלה ע"י כנופיה שהתמחתה בעוקץ נדל"ן וכולם עמדו לדין פלילי) עוה"ד מחתימה על ההסכם כמו שצריך, בודקת ומצלמת את תעודות הזהות, ויש נסח טאבו, טפסי מס, יפויי כח, כל מה שצריך כדי לבצע עסקה. אבל יש בעיה אחת, היתה איזה שהיא הערה מהרשות המקומית על הפקעת המגרש, המוכרת אמרה שההערה הזו צריכה להתבטל, כי שונה שם יעוד המגרש - למגורים, אז היתלו את כניסת החוזה לתוקף עד לקבלת אישור מהרשות שהכל תקין. אבל לפני דרישה 50,000 ₪ כבר הועבר למְתִתָּה, וגם שילמו את שכר הטרחה של עוה"ד. הקונים אמרו שאמנם זה טרם שלנו אבל מתעתד להיות שלנו ומאחר והם מתווכי נדל"ן, הם פרסמו את המגרש באינטרנט למכירה. שני המתחזים ראו את הפרסום וכעסו מאד וביקשו מהקונים למחוק במידי את הפרסום וכך עשו. אבל עוד מישהו ראה את המודעה, מישהו שמכיר את שושנה פלד האמיתית והלך אליה ואמר לה שמישהו מנסה למכור את המגרש שלה וכי עליה לנקוט פעולות כדי להיזהר, ואז היא הלכה להתייעץ עם עו"ד שהמליץ לרשום הערה לטובת בנה על הימנעות מעשיית עסקה, היא רשמה בטאבו הערה לטובת בנה על הימנעות מעשיית עסקה. עוה"ד אמרה בחתימת החוזה שהם הולכים לשלם הרבה מס כי לשניהם יש נכסי מקרקעין אחרים, ואז דורון ואורנה החליטו להחליף את עצמם ומבקשים כי יחתם חוזה חדש עם אופק הבן של דורון וספיר הבת של אורנה שיהיו הקונים במקומם. ואז היא מכינה הסכם מכר חדש ולא בודקת שוב את הנסח, כי אם היתה מוציאה נסח חדש היתה מגלה את הערת האזהרה. ואז מעבירים למתחזה סך 225,000 ₪ אחרי שחתמה על המסמכים, וזאת מבלי לרשום הערת אזהרה. וביום 11.10.2017 נרשמת הערת אזהרה לטובת אופק וספיר. ובאותו תאריך הקונים מוסרים לעורכת הדין את

יתרת הכסף למוכרת (למתחזה). עורכת הדין מוציאה לאחר מכן נסח ומגלה שהיא בבעיה, וכי רשומה הערה על הימנעות מעשיית עסקה, היא התקשרה למתחזה ושאלה לגבי ההערה, המתחזה אמרה שהיא שולחת את הבן שלה שנותן הסכמה לבצוע העסקה גם הוא מגיע עם תעודת זהות מזויפת ומסירים מהטאבו את הערת האזהרה הזו. מי שגילתה את ההתחזות היא אורנה המתווכת ולא עורכת הדין והעניין מתפוצץ. המצב הוא שלא ניתן לקבל את הכסף חזרה, המתחזים נעלמו כך גם לגבי הטלפונים שלהם, הם נותקו. ומוגשת תביעה נגד עורכת הדין. **האם עורכת הדין התרשלה?** יש פה שתי טענות על התרשלות:-

1. לא הוציאה נסח בחוזה בפעם השניה.

2. היא התמהמה ברישום הערת האזהרה – מסרה את הכספים לפני שנרשמה ההערה.

בית המשפט אומר, מצד אחד, והוא מצטט מפס"ד **יובל פפר**, עו"ד אינו בלש ואינו חוקר פרטי, אין לו אמצעים טכניים לגילוי זיופים והתחזות, גם עו"ד זהיר ומיומן עלול ליפול קורבן להתחזות. ולכן יש לראות אם היה חשד מיוחד, ובמקרה דן אין. כל העניין של ההזדהות עם האנשים היה נקי לגמרי. אבל בית משפט בכל זאת קובע שהיתה רשלנות גם בעיכוב רישום הערת האזהרה. וכל עוד יש עיכוב לא מעבירים כסף למוכר. ומצד שני גם אי הוצאת נסח מחודש לפני העסקה השניה היא גם התרשלות. בית המשפט אף קובע שיש אשם תורם לקונים הראשונים אורנה ודורון. וזאת מאחר שבחוזה הראשון נרשם שהכסף עובר עם רישום הערת אזהרה ואילו בחוזה השני לא נרשמה ההתחייבות הזו. כך נרשם בפס"ד **בעניין האשם התורם**:-

"הנתבעים טענו לאורך כל הדרך, כי בהיות אורנה ודורון מתווכי נדל"ן, הרי שהם בעלי מעמד וניסיון בעסקאות נדל"ן, ושלא כמו אדם מן השורה, הם היו מעורבים בכל שלבי העסקה ופעולותיה של הנתבעת נעשו על דעתם ובהסכמתם המלאה, ולפיכך אין להם אלא להלין על עצמם".

"שוכנעתי כי התובעים אכן היו מעורבים ביותר בכל שלבי העסקה, והיו מעוניינים לבצע עסקה מהירה בלוח זמנים צפוף וכי רצונם זה הוא שדרבן את הנתבעת לפעול במהירות, עובדה שבדיעבד עמדה לה לרועץ". לדעת המרצה זו טעות, ואין לחייב אותם באשם תורש שכן שכרו עו"ד שהיה צריך לבצע את עבודתו. ולדעתה יתכן שיהיה ערעור.

עד כה התרכזנו במרכז כובד בפסקי הדין בשאלת הרשלנות, **האם עו"ד בהתנהלות שלו התרשל או**

לא?

עכשיו נעבור לעניין מרכז כובד אחר שהוא **הקש"ס (הקשר הסיבתי)**. ברגע שקבענו שהיתה רשלנות אנחנו עוברים לחלק השני לבדוק אם היה קש"ס בין הרשלנות לנזק.

ע"א (י-ם) 8495-09-13 ח.ג הובלות בע"מ נ' עו"ד עודד הכהן (2014).

מקרה בו עו"ד עודד הכהן ייצג חברה שהגישה תביעה נגד מנהלי ורואי החשבון שלה החברה טענה כי מנהלי החשבונות ניהלו את החברה בצורה לא טובה ולקחו את העו"ד, חייב בתביעה נזיקית להגיש חו"ד ולא הוגשה, העו"ד לא הנחה אותם מה לעשות והם הפסידו בתביעה כנ"ל גם לגבי הערעור הוא נדחה. החברה הגישה תביעה נגד עו"ד עודד הכהן, לטענת החברה עו"ד הכהן התרשל בייצוגם, ההתרשלות היא בכך שלא דאג לתמוך את התביעה חוות דעת מומחה עם התביעה, ולמרות שזה עלה בבית משפט שאין חוות דעת הוא

לא טרח להגיש בקשה ולצרף. **בית משפט השלום** קבע כי לעו"ד היה צריך להיות ברור כי עליו היה להגיש זאת עם חו"ד, וזה באחריותו הבלעדית, ולכן נקבע חד משמעית כי עו"ד התרשל. אז איך התנהל המשפט עד הערעור ללא חוות דעת? לטענת עוה"ד הכהן הוא נידנד לחברה שצריך והם לא הביאו, ולטענת החברה עו"ד הכהן לא אמר ולא עשה דבר בעניין. בית משפט השלום פסק שכאשר מגישים תביעת רשלנות נגד בעל מקצוע (הקודמת היתה נגד מנהלי החשבונות) וכעת נגד עוה"ד, אי אפשר לבסס אותה ברוב המקרים ללא חוות דעת מומחה. בית משפט השלום אומר כי בהעדר הסכמה ברורה בין עו"ד ללקוח החובה מוטלת על העו"ד ואם הלקוח לא מסכים לחוות דעת על העו"ד להתפטר. אז יש רשלנות, אך נשאלת שאלת הקש"ס לנזק **האם**

בגלל העדר חוות הדעת הם הפסידו! ביהמ"ש השלום במקרה הזה באה לבחון מה היתה יכולה להיות התוצאה אילו הוגשה חוות דעת. מה שצריך לעשות זה לבדוק את פסקי הדין ואת הערעור ולפיהם לבדוק אם ח"ח"ד היתה משנה, והוא בוחן את המסקנות של בית המשפט בפסיקה הקודמת של התביעה של מנהל/רואי החשבונות, והוא רואה שבתביעה מול רואי החשבון, אכן ראה את העדרה של חו"ד כעומדת לרועץ למערערים, ראה שבית המשפט אומר להם מה זה לא הגשתם את חוות הדעת, איך אתם רוצים להוכיח את תביעתכם. בית משפט שלום המשיך לבחון את פסה"ד ורואה שבלי קשר לזה שלא הוגשה חו"ד "נראה שמנהלי החשבונות סתרו על כל הטענות שהועלו, והם סתמו את כל טענות המערערים". בית המשפט משתכנע כי אין קש"ס, לא רק שהוא לא הוכח, אלא אין קש"ס ולכן עוה"ד לא צריך לשלם דבר הוא אמנם היה רשלין, אבל אין פה הוכחה לתביעה נזיקית כי צריך בתביעה נזיקית קש"ס + נזק. ולכן החברה הגישה **ערעור למחוזי** שאישר את הקביעה הזו. להוכיח קש"ס זה דבר מאוד קשה. והם הגישו **בר"ע לעליון** שנדחתה.

תא (מחוזי י-ם) 18408-05-15 (מסגנאו וונדו נ' טשאגר אלמו (יולי 2017)).

וונדו בעלי הזכויות באיזו שהיא דירה, והם חתמו על הסכם עם אלמו למכירת דירה. פועלים לפי ההסכם ואז מתעוררות טענות הדדיות להפרת ההסכם, וטענות אלו עברו למישור של תביעה בבית המשפט. בתביעה עו"ד רווח ייצג את וונדו ועו"ד אחר ייצג את אלמו. במהלך המשפט 2 עורכי הדין מגישים לבית המשפט **הודעה מוסכמת** לפיה ההסכם ייאכף, כלומר עסקת המכירה תתבצע בהתאם למחיר הנקוב בהסכם (למרות שמחירי הדירות עלו), הם הסמיכו את בית המשפט לקבוע לפי 79א' (הסעיף קובע שכאשר יש פס"ד לפשרה אי אפשר לערער עליו) מי הצד שבגללו היה כל הבלגאן הזה, כלומר מי הצד המפר, ולהטיל עליו פיצוי **שלא יעלה** על הפיצוי המוסכם בהסכם המכירה (בחוזה היה פיצוי מוסכם כמו 86,000 ₪ בערך). **בית המשפט קובע** שוונדו הוא הצד המפר, ושהם צריכים לפצות את אלמו ב- 35,000 ₪. הסיפור הוא שעורך הדין הגיש את ההסכמה הזו לבית המשפט כאשר וונדו כלל לא הבינו את זה, בזמן שמחכים לפס"ד לפי 79א', וונדו מתקשרים לעו"ד רווח ומודיעים לו שמחירי הדירות עלה, והוא במקום להשיב שזה כבר לא רלוונטי שהוגש לבית משפט שההסכם ייאכף במחיר המקורי, הוא אומר להם, כן לכו תביאו חוות דעת שמאי ודברו עם השכנים. הגיע פסה"ד מבית המשפט שהדירה תימכר במחיר הנקוב וונדו ישלמו פיצויים בסך 35,000 ₪. וונדו היו בהלם ולא מוכנים לקבל את פסה"ד. הם לא עוזבים את הדירה ונשארים בה. הם לא הבינו את כל ההליך הם אף

אמרו שאם בית משפט יכריע אחרת שלא לטובתם הם יערערו, עו"ד רווח לא אמר להם ש-79א' לא ניתן לערער. הם טענו שהסכם הפשרה אינו בתוקף כי לא הבינו אותו. **בית משפט קובע**, שאכן לוונדו לא היתה גמירות דעת להתקשר בהסכם הזה, וקצר בתקשורת בין לקוח לעו"ד לא מהווה עילה שמאשרת ביטול פסק דין. הם תובעים את הצד השני, את אלמו, אבל גם את עוה"ד רווח. מוסיף בית המשפט ואומר שעו"ד רווח פעל בצורה שחורגת מההרשאה שנתנו לו, ומשתמש בסעיף 6 לחוק השליחות (שלוח שפועל שלא בגדר ההרשאה שניתנה לו), סעיף 6 לחוק השליחות פועל להגנה על צד ג' במידה והשלוח פועל שלא בהתאם לגדר ההרשאה שניתנה לו.

פעולה ללא הרשאה

6. (א) פעל אדם בחזקת שלוחו של אחר בלי שהורשה לכך או בחריגה מהרשאתו, יכול אותו אחר, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), לאשר את הפעולה בדיעבד; ואישור בדיעבד - כהרשאה מלכתחילה, ובלבד שלא תיפגע זכות שרכש אדם אחר בתום-לב ובתמורה לפני האישור.
- (ב) לא ידע הצד השלישי בשעת הפעולה שהשלוח פועל ללא הרשאה או בחריגה מהרשאתו, הברירה בידו, כל עוד לא נודע לו על אישור הפעולה, לראות את השלוח כבעל דברו או לחזור בו מן הפעולה ולתבוע מן השלוח את נזקו.
- (ג) תאגיד יכול לאשר פעולה שנעשתה למענו לפני היווסדו, ויחולו הוראות סעיף זה.

התביעה לביטול פסה"ד נדחית, התביעה של אלמו לאכיפה מתקבלת, וונדו צריכים לעזוב את הדירה ולשלם

פיצויים בסך 35,000 ₪. התביעה של וונדו כלפי עו"ד רווח מתקבלת, **לדעת המרצה** הייצוג שלהם היה כאן תמוה, וזאת כי לא ביקשו שום סעד כספי, לא ביקשו מבית המשפט כלום, אז בית המשפט היה נורא נחמד אליהם, הוא קיבל את התביעה נגד עו"ד רווח וקבע שהוא רשון, אבל אינו יכול לפסוק שום דבר כספי, לכן בית המשפט הורה על פיצול סעדים, וזאת כדי שעל בסיס זה, יוכלו לתבוע את עו"ד רווח על תביעה כספית. בית המשפט מוסיף שספק בעיניו שהתביעה תתקבל אפילו שאם עוה"ד היה רשון, **כי מה בעצם צריך להוכיח?** במקרה דנן מה שהיה כאן זה הסכם מכר שהיה צריך לאכוף והמוכרים בעצם הפרו אותו, הם צריכים לשלם פיצויים על ההפרה, וכעת הם מבקשים תוספת מחיר על הדירה, אין פה

הגיוון. מה הקשר הסיבתי לנוק? איזה נוק? בכל מקרה היו מגיעים לאותה התוצאה, מוכר הפר הסכם ישלם פיצויים ויאכוף את ההסכם.

הרצאה מס' 3 - 13.3.2018

אנחנו ממשיכים עדיין בנושא רשלנות מקצועית.

ע"א 9022/08 מגורי – כהן נ' עו"ד משה קמר (2010).

אישה אחת ביתה הופקע ע"י עיריית תל אביב, התבקשה לפנותו, והיא ביקשה לקבל פיצויים. כדי לקבל את מירב הפיצויים היא שכרה את עו"ד משה קמר לייצוג. היה שמאי שנתן הערכה ועפ"י זה אפשר לקבוע כמה לפצות אותה, והיה שמאי שהם שכרו באופן פרטי שייתן הערכה. לפני המשפט ישבו עו"ד קמר, הלוקוחה והשמאי הפרטי שהם שכרו, ראו את השמאות של השמאי המכריע, הם התלבטו אם להעלות את השמאי לעדות, הם התלבטו ביניהם והחליטו שלא לחקור אותו. מה שקרה זה שבהלך המשפט, באיזה שהוא שלב, השמאי שלהם אמר, אוי אפשר להגיד אחרת, עלה לו רעיון על איזו שהיא שאלה שהיה אפשר לשאול ויכול היה להיות לטובתה של האישה, אך זה היה מאוחר מידי כדי לשאול. ההסדר היה שימונה שמאי מכריע, השמאי יקבע סכום פיצוי וביהמ"ש יהא רשאי להוסיף על הפיצוי ולא להפחית ממנו. השמאי קבע לפי מתווה אחד פיצוי של 121 אלף דולר ומתווה אחר של 600 אלף דולר ואז ביהמ"ש הוסיף וקיבלו 700 אלף דולר.

המערערת הגישה תביעת רשלנות נגד העו"ד, כאשר הטענה שלה היא, שהוא לא חקר את אותו שמאי שמונה, ואם היה חוקר התוצאה הייתה אחרת והיו מקבלים הצעה גבוהה יותר. **ביהמ"ש המחוזי** דחה את התביעה הוא אומר הם התייעצו עם השמאי הנוסף חשבו לא זימן זו לא רשלנות מקצועית, והוגש ערעור. **ביהמ"ש העליון** מנתח את המשפט בסיטואציה כזו שיש עד ולאחר ייעוץ מחליטים שלא להעלותו לעדות, ואז עו"ד נתבע על כך. **בית המשפט קובע** שתביעת רשלנות נגד עו"ד בגין שאלות שהוא כן שאל או שלא שאל, עד שהעלה עד שלא העלה במסגרת דיון בביהמ"ש, היא לא פשוטה ברמה העיונית, ובוודאי מאד קשה להוכיח. כי בעצם אומר ביהמ"ש העליון בכדי לקבל תביעה כזו, ביהמ"ש צריך לשים עצמו בנעלים של **ביהמ"ש** שדן בתביעה המקורית ובעצם לבחון באופן היפותטי איך המשפט היה מתפתח אם הייתה נשאלת אותה שאלה. עניין זה יכול להביא לפסיקות סותרות ולפגיעה באמון במערכת ביהמ"ש, כי יכלה להיות גם תוצאה אחרת של פסק דין לאחר אותה שאלה. **המשפט האנגלי** בעבר העניק בית המשפט לעו"ד חסינות לכל האספקט של ניהול המשפט. החסינות הזו בוטלה כי עשו שינוי בדין. במשפט הישראלי מעולם לא הוכרה חסינות כזו ועדיין הכשלים הראיתים מובילים לזה שאף פעם כמעט אי אפשר להצליח בתביעה מעין זו של רשלנות. ביהמ"ש אומר עוד, שלא כל טעות בשיקול דעת היא רשלנות, עו"ד כמו רופא יכול לשגות אבל לא כל טעות היא רשלנות. במקרה דנן תביעת הרשלנות היא על אי החקירה של השמאי המוסכם. ביהמ"ש אומר שהשמאי מתעסק המון שנים בתחום ההפקעה, דבר שני עו"ד לקח שמאי נוסף שבחן את חו"ד של השמאי המוסכם, הם ישבו בפגישה משותפת גם עו"ד גם הלוקוחות וגם השמאי המוסכם והגיעו למסקנה שלא להעלות אותו להעיד. **מה קורה כאשר אנו נתבעים ברשלנות בגלל אופן הייצוג?** רשלנות כזו מאד קשה להוכיח

כאמור נקבע כך **בפס"ד רויטמן נ' אדרת** (לא נלמד בקורס, אבל ישמש לעזר בשאלה הנ"ל) - עו"ד לא שאל את העד שאלה כלשהי וסביב זה היה העניין, שם קבעו שאין רשלנות ומאד מסובך להוכיח. **השאלה היא האם הוא בכלל שקל להעלות אותו להעיד?** אם שקל ולאחר התייעצות עם הלקוח החליט שלא להעיד אותו היינו אין פה רשלנות, אולי זו היתה טעות בשיקול הדעת אבל לא רשלנות. **לסיכום** טעות בשיקול הדעת אינו רשלנות רק במקרים מיוחדים.

ע"א (חי) 21130-07-14 פיני חן נ' רועי פלר (2015).

יש לנו אדם בשם פיני חן שנדון בהליך פלילי ל-6 חודשי מאסר בפועל לריצוי בעבודות שירות, הוא נשלח לממונה ונמצא מתאים לביצוע עבודות שירות, הוא התחיל לבצע את עבודות השירות אבל במקביל הוא הגיש ערעור על גזר הדין, ובעצם ביקש במקום עבודות השירות שייגזר עליו מאסר על תנאי. הוא עשה 14 ימים עבודת שירות, וביהמ"ש נתן עיכוב ביצוע עד שיתברר הערעור. במועד הערעור מגיע עוה"ד והמערער עצמו לא מגיע, הערעור נדחה. אותו בחור היה צריך בעצם להמשיך את עבודות השירות אבל מכיוון שעבר זמן, הוא צריך להתייצב שוב אצל אותו גורם שהוא ממונה על עבודות השירות אם הוא מתאים לעבודות השירות. נקבעה לו פגישה, הוא לא הגיע. המשטרה הגיעה אליו הביתה הכניסו אותו לכלא. כאשר הוא משתחרר, הוא מגיש תביעה רשלנית נגד עוה"ד. הטענה היא שעוה"ד לא יידע אותו שיש לו את הפגישה הזו, ושם הוא היה יודע הוא היה הולך, ובגלל זה הוא ישב בכלא והוא דורש פיצוי מעוה"ד. **האם לשלוח מכתב רשום זה**

מספיק? עוה"ד אומר שהוא נעלם לו כבר בזמן בירור הערעור, התקשר אליו עו"ד לא ענה לא הגיב. **ביהמ"ש השלום** קבע שעו"ד התרשל הוא לא מספיק ניסה. במיוחד שעוה"ד ידע שאם הוא לא תופס אותו ומודיע לו הוא יכנס לכלא אז כן יש התרשלנות, אולם ביהמ"ש השלום לא מצא קש"ס בין הרשלנות לנזק ואף שאל את השאלה: **ואם היה מוצא אותו, מי היה מתחייב שהממונה היה נותן לו לעשות עבודות שירות?** לא אז אי אפשר להוכיח את הקשר הסיבתי ואם לא ניתן להוכיח את הקשר הסיבתי אז גם לא את הנזק, וזאת למרות שעוה"ד רשך הוא לא צריך לפצות אותו. הוא הגיש **ערעור למחוזי** וזה קיבל את הערעור. **במחוזי** נקבע שעו"ד רשך, ביהמ"ש הזכיר את **פס"ד גיאות** שדיבר על חובת אזהרה, כשמדובר בשלילת חופש אז חובת האזהרה מוגברת ויש לעשות מאמצים בהתאם. ביהמ"ש קבע שכן יש קשר סיבתי, כי עובדה שכמה חודשים קודם הוא כן נמצא מתאים לעבודות שירות, אז רוב הסיכויים שזה היה קורה גם עכשיו. ואז הוא עושה חשבון של שכר העבודה במשק, אולם יש לפיני חן אשם תורם אבל עו"ד היה רשך.

סיטואציה - מקרה נוסף של עורכת דין ששלחה שאילתא לועדת האתיקה, היא אמרה שייצגה לקוחות (קונים) בעסקת מקרקעין, עשתה את הכל, אבל בפגישה האחרונה הקונים באו לקבל את הדירה ואת שטרות המכר, ולמסור את התשלום האחרון, השטרות היו אצל הקונים והם אמורים למסור אותם לעורכת הדין כדי שתרום את הדירה על שם הקונים בטאבו. היא ביקשה מהם את מסמכי ההעברה שלחה הודעות ולא הביאו

לה. **היא שאלה את ועדת האתיקה אם היא יכולה להתפטור?** ועדת האתיקה ענתה שכן, אם לקוח אינו משתף פעולה ניתן להתפטור, אבל שתתאמץ קצת יותר למשל לשלוח מכתב רשום.

מה שהמרצה באה להסביר זה, שמאד תלוי מהן הנסיבות, במקרה של פס"ד פניני חן זה קריטי הוא נכנס לכלא, במקרה של ועדת האתיקה זה לא קריטי אין שלילת חופש.

יש עו"ד שהגיעה אליו לקוחה וביקשה ממנו להגיש מכתבים ואף תביעה כנגד מישהי אחרת שחייבת לה כסף, הוא ביקש ממנה את הפרטים של החייבת, היא נתנה לו את השם אבל לא ידעה את הכתובת שלה, היא אמרה אני אברר ואודיע לך, חתמו על הסכם שכ"ט והיא שילמה לו על המקום והלכה, היא לא הודיעה לו דבר לגבי החייבת, והוא לא טרח אפילו להתקשר לברר מה קורה עם הפרטים של החייבת. אחרי כמה שנים, היא נזכרה וחיפשה את עוה"ד. בית הדין המשמעתי אמר, אתה לא יכול לקחת כסף ולהגיד אני מחכה שתתן לי פרטים, ולא עושה שום מאמץ, אין דבר כזה.

לסיכום: - יש להתאמץ במצבים מסויימים יותר מאשר במצבים רגילים

מצ"ב דוגמאות של עשייה שהיא יותר בעייתית מעצם העשייה עצמה: -

תא (טב) 1247-04 נוג'ידאת סמאח נ' פוקרא מוחמד (2013).

מדובר באישה שאיבדה את הבן שלה מול עיניה הוא נדרס למות בתאונת דרכים. היא הגישה באמצעות עו"ד תביעה פיצוי לחברת הביטוח בגין הנזקים הנפשיים שנגרמו לה בגין האירוע הזה. היא תבעה 3 מליון ₪, עו"ד שלה הגיע לפשרה עם הצד שכנגד וחתם איתה על פי יפוי הכח שהיה ברשותו על הסכם פשרה בסך של 360 אלף ₪, וזאת מבלי לקבל את אישורה ומבלי לעדכן אותה. הבעיה היא בעצם ההתנהלות. זו הפרה בוטה של חובת הנאמנות אומר ביהמ"ש. היא הגישה תביעה לבית המשפט שבה היא מבקשת לבטל את ההסכם הזה, כי לא הודיעו לה והיא לא היתה מעוניינת להתפשר ובטח לא בסכום הזה. ובית משפט מסרב לבטל בטענה שעוה"ד היה שלוח שלה. ואז היא תובעת את עוה"ד, אנחנו מדברים על תביעה אזרחית בכלל לא דובר פה על הדין המשמעתי, בית המשפט אומר שההתנהלות לא תקינה, גם אם יש יפוי כח חייבים בפשרה להודיע ללקוח ולקבל הסכמתו לכך, אלא אם כן מראש, יש הסכמה והסמכה ספציפית שמתייחסת לעניין הסכם פשרה. בית המשפט אומר שזו אינה התנהגות, יש התרשלות כלפיה, **אבל מה עם הקשר הסיבתי? מי יודע מה היה יוצא במשפט? אולי היא היתה מפסידה והיתה צריכה לשלם לצד השני? ונניח שהיתה זוכה כמה היתה מקבלת? אולי פחות מהסכם הפשרה?** אף אחד אינו יודע. **מבחינה משפטית במקרה כזה מה בית המשפט צריך לעשות? האם אפשר להוכיח קש"ס לנוזק?** לא, אי אפשר. אבל פה אנחנו רואים מצב שבית המשפט אינו יכול לסבול את זה, בית המשפט מרגיש שעו"ד עשה מעשה שלא יעשה, ובגלל שאי אפשר להוכיח קש"ס בית המשפט חושב שהוא לא צריך לצאת ללא כלום. ובית המשפט ללא נימוק קובע שבגלל ההתנהלות הזו ע"ד צריך לפצות אותה ב- 150 אלף ₪.

ע"א 3966/05, 4016/05, אבי גולדבליט נ' ברכה שבת (2007).

הסיפור הוא שבנק איגוד הגיש תביעה כספית נגד שבת. שבת שכר את עו"ד גולדבליט שייצג אותו בתביעת החוב מול הבנק, היה מדובר בתביעה בסדר דין מקוצר והנתבע צריך לבקש רשות להתגונן צירוף של תצהיר והנתבע חייב לבוא בכדי להיחקר. שבת לא הגיע כי עו"ד לא גילה לו על הדיון. בקשת רשות להתגונן נדחתה עקב אי התייצבות והוגשה בקשה לביטול פס"ד. שבת תובע את עו"ד בגין רשלנות מקצועית שלא זימן אותו לדיון. מה עו"ד אומר איך הוא מתגונן, הוא אומר את הדבר הבא, שבת היה צריך לספק לי כל מיני מסמכים שיתמכו בטענות שלו, הוא לא סיפק לי אותם אז אני חשבתי שהטקטיקה הנכונה היא לא להזמין אותו לדיון הוא לא יבוא יהיה פס"ד בהיעדר, ואותו הרבה יותר קל לבטל מבחינה עניינית. **ביהמ"ש אומר** שהתנהלות כזו היא בגדר הפרת חובת נאמנות ללקוח גם אם זו טקטיקה הנכונה מבחינה מקצועית, היה עליו להתקשר ללקוח ולתת לו לקבל את ההחלטה. לא ניתן לנהוג בטקטיקה כזו בלי לקבל את הסכמתו של הלקוח, ואם לקחת סיכון כזה תשלם. הרשלנות המקצועית היא נגזרת של העובדה שעו"ד לא התנהל כשורה, לקחת את הסיכון עכשיו תישא בנזק.

ביטוח אחריות מקצועית:

אין היום חובה לעשות ביטוח אחריות מקצועית, בעיני **המרצה** זו שערוריה אחת גדולה לעבוד ללא ביטוח אחריות מקצועית. מסכנים את עצמנו בצורה מאד משמעותית ללא ביטוח אחריות מקצועית. העובדה שיש ביטוח לא מבטיח שהביטוח יפעל, יש לקרוא היטב את הפוליסה, יש הרבה ניואנסים בפוליסה. יש פוליסה שמכסה מפני תביעות שיוגשו בשנה של הפוליסה או פעולות שבוצעו בשנה של הפוליסה. בכל פוליסה יש החרגות, בד"כ הסגנון של אם עשית פעולות מתוך תרמית או מעילה באמון.

ע"א 7422-06-14 **מגדל חברה לביטוח בע"מ נ' שחם (2015)**.

פס"ד שניתן בערעור במחוזי ב-08.2015, עו"ד שחם היה מבוטח בפוליסת אחריות מקצועית אצל מגדל. מה שקרה זה שבמרץ 2005 הוא עשה הסכם מכר בין שני צדדים ליחידת דיור במרינה בהרצליה כאשר מצד אחד היה דוד שלו רמו, בעל הזכויות בדירה ומצד שני הקונה חסן. עו"ד שחם ייצג את שני הצדדים. כאשר עו"ד שחם מראש יודע שדוד שלו רמו מסובך בקשיים כספיים וכלכליים, וההיקף שלהם היה די גדול, כאשר בגין חלק מהחובות שלו אותה דירה שנמכרה הייתה משועבדת לבנק הפועלים ללא הגבלת סכום. במעמד חתימת החוזה עצמו שילם הקונה את כל הכסף. הקונה קיבל כנגד שתי בטוחות: האחת, נכס מקרקעין (דירה) בת"א אשר היה רשום על שם עו"ד שחם. והשנייה, הייתה המחסן שהיה שייך לבן של רמו, שהוא בן דודו של עו"ד שחם. אותו רמו היה אמור לשים כל חודש באיזה חשבון 30 אלף ש"ח ותוך שנתיים להסיר את השיעבוד לטובת בנק פועלים. עוד לפני הסכם המכר עו"ד שחם הלווה בעצמו לרמו כספים מעל 400 אלף ₪, ולהבטחת ההלוואה הזו נרשם משכון על המיטלטלין בדירה הזו. הדוד רמו לא הצליח להתגבר על החובות שלו, לא שם

שקל אחד לטובת השעבוד וברח מהארץ. רָמוּ הותיר אחריו הרבה חובות, בין היתר לבנק הפועלים שמימש את השיעבוד לאותה דירה, החוב לבנק פועלים היה יותר גדול משווי הדירה אז לא נשאר לקונה כלום, אולם היו לו בטוחות. אבל עו"ד שחם מכר את שני הנכסים האלה לאחרים, היינו לא רשם הערת אזהרה בנכסים ומכר אותם. חסן הקונה, תבע את עו"ד שחם בגין רשלנות מקצועית ואת אותו רָמוּ, ביהמ"ש קיבל את התביעה. (אנחנו דנים על התביעה של חסן מול עו"ד שחם) לגבי עו"ד שחם **השופט אורנשטיין מקבל את התביעה, וקובע** שנהג ברשלנות, אולם לא הוכחה עילת התרמית. עו"ד שחם צריך לשלם לקונה. עו"ד שחם מבוטח ע"י חברת מגדל, והוא רוצה שמגדל תשלם, מלכתחילה מגדל אמרה שאין פה עניין של רשלנות היא לא משלמת, המבטחת סירבה לשלם. לשכת עוה"ד התערבה ומגדל אמרה שתממן עו"ד ותצפה ושאלם זה רשלנות בלבד היא תממן ואם לא אז לא ישלמו. **בביהמ"ש השלום** נפסק שהמבטחת צריכה לשלם. אולם הקונה רצה שישלמו עוגמת נפש, וכן הלוואה ואת הפיצויים כאמור בבקשתו. הביטוח לא הסכים טען שאין פה רק רשלנות. שני הצדדים לא השלימו עם פס"ד **וערערו למחוזי** ושם נקבע שצריך להסתכל מה רשום בפוליסה, כשבודקים את הפוליסה, כתוב שפוליסה זו תשפה את המבוטח אם הפר חובה מקצועית שמקורה במעשה של רשלנות, טעות או השמטה. בנוסף יש סעיף חריגים בפוליסה שרשום בה שהפוליסה **לא תשפה** את המבוטח, לרבות פרסום לשון הרע, פגיעה בפרטיות אלא אם כן נעשתה בפרטיות וכל מעשה או מחדל שנעשתה במעילה באמוון, מרמה פשע או מעשה זדון של המבוטח. **השאלה האם ההתנהלות נכנסת להחרגה או לא?** **ביהמ"ש אומר** "שלא צריך להכריע בשאלה האם נעשה מעשה תרמית או לא, מכיוון שממצאי פס"ד **זועקים** לקיומו של ניגוד עניינים של עוה"ד שחומרנו פחותה ממעשה תרמית אבל די בו כדי להסיר את הכיסוי הביטוחי על פי הפוליסה". **בהמ"ש מצטט מפס"ד במחוזי בשם איילון נגד ברקן** בהמ"ש קבע "כי **פעולת עו"ד שפועל בניגוד עניינים על דרך השגת טובת הנאה אישית, מתוך מודעות לניגוד העניינים, כמוה כמעילה באמוון המחריגה את הכיסוי הביטוחי.**" אומר ביהמ"ש בענייננו אותו הדבר, עו"ד שהתחייב על הבטוחות ומכר את הנכס וטיפול בעצמו במכירה, מכל זה אין דרך להגיע למסקנה אחרת מעבר לעובדה שיש פה מעילה ממש באמוון וביהמ"ש **אומר "אם זו לא מעילה באמוון לא אדע מעילה באמוון מה היא. אומר ביהמ"ש שאין לערב בין טעות, השמטה, ורשלנות שהן תקלות שיכולות לקרות לכל אחד, לבין מעילה באמוון שנעשת במודע תוך העדפה של אינטרס של עו"ד מול אינטרס של הלקוח".** הערעור התקבל בית המשפט המחוזי בניגוד לבית משפט השלום קבע שיש החרגה של הפוליסה, המבטחת לא צריכה לשלם. הוא הגיש בר"ע לעליון, והעליון דחה את הבקשה ללא דיון לגופו. נשאלת השאלה: **האם רשלנות של עו"ד היא גם עבירה אתית?** יש שני מישורים בתביעה נזיקית אנחנו מדברים על תביעה אזרחית לבית המשפט, זה יכול להיות הרבה כסף אבל זו תביעה כספית. לעומת זאת, אם העבירה של רשלנות היא גם עבירה אתית, המשמעות זה שאם הלקוח הגיש תלונה בלשכת עורכי הדין, אותו עו"ד גם יועמד לדין משמעתי, ותוצאות דין משמעתי יכולות להיות חמורות. אפשר להוציא אותו מהלשכה בנסיבות מסוימות מתאימות, אפשר להשהות את רישיונו לזמן קצר או ארוך עד 10 שנים, אפשר לקנוס בסכומים קטנים, אפשר אזהרה או נזיפה. **האם רשלנות היא גם עבירה אתית? ומה זו בעצם**

61. עבירות משמעת (תיקון : תשס"ט) (בתוקף מיום 23.2.2010) ¹³ אלה עבירות משמעת :
- (1) הפרת הוראה מהוראות הסעיפים 53 עד 60 או של דין אחר המטיל חיוב או איסור על עורך-דין בקשר למקצועו ;
- (2) הפרת כללי האתיקה המקצועית שנקבעו לפי סעיף 109 או לפי סעיף 98ג(3) ;
- (3) כל מעשה או מחדל אחר שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין

בכל כללי האתיקה לפי סעיף 61 (2) לחוק לשכת עורכי הדין , לא נמצא אף פעם את נושא הרשלנות, אין עבירת משמעת בגין רשלנות. אבל הבסיס החוקי שניתן להשתמש בו כדי לקבוע אם זו עבירה אתית, זה אותם סעיפים כמו סעיף 1 בחוק לשכת עוה"ד המטילים עלינו את חובת הנאמנות כלפי הלקוח. באותה מידה אפשר להגיד שחובת הנאמנות כוללת בתוכה גם שאסור להתרשל. אבל גם מהלך מחשבתי כזה מעט בעייתי וזאת כי חובת הנאמנות מכוונת למקום אחר. חובת נאמנות מדברת על סטנדרט של הגינות מאד מאד גבוה , ואף גבוה יותר מחובת תום לב. לעומת זאת חובת זהירות, מדברת על דברים אחרים. עבירה משמעתית היא אמנם לא עבירה פלילית, אבל מן הסתם דורשת סוג של כוונה, לעומת זאת רשלנות זו אינה פעולה שנעשית בכוונה. **אז**

באיזה מצב נפשי צריך להיות כדי להרשיע אדם בעבירה משמעתית של רשלנות? האם בפועל ועדת האתיקה בבתי הדין המשמעתיים קובעת רשלנות היא עבירה אתית?

נביא מספר החלטות של ועדת האתיקה לגבי העניין הזה. ועדות האתיקה הם אלו שמוסמכים להחליט אם להעמיד עו"ד לדין משמעת. הם לא מרשיעים אלא הם המחליטים אם להעמיד לדין משמעת. ז"א, שכאשר הם מחליטים להעמיד לדין משמעת, ועדת האתיקה הופכת להיות התובע במשפט, מה שנקרא "קוֹבֵל" (מתלונן), ועוה"ד בצד השני הוא הנתבע. (לידיעה בלבד, אם ועדת האתיקה מחליטה שלא להגיש תביעה נגד עוה"ד ניתן להגיש עצירה מינהלית).

דוגמא א', מישהו התלונן שיסייע לו בתביעת נזיקין בגין רשלנות רפואית. הוא אינו מעוניין שעוה"ד ייצג אותו, אבל הוא מבקש מעוה"ד שיעזור לו להכין את המסמכים. לטענתו עוה"ד התרשל, הוא צרף לתביעה חווי"ד רפואית בפורמט לא נכון. ז"א שעוה"ד הטעה אותו לגבי הדרך בה צריך להיות חווי"ד. בית משפט כתוצאה מכך לא קיבל את חווי"ד. הוא אינו תובע את עוה"ד אבל מגיש תלונה בלשכת עוה"ד. יש פה טעות מקצועית של עוה"ד, אפשר להגיד שיש חשד לרשלנות , מאחר ויש פורמט קבוע והוא לא הפנה אותו אליו. **ועדת האתיקה לא מעמידה לדין משמעת, והיא עונה "תלונות על טעויות מקצועיות של עורכי דין, מקומן אינו בדרך כלל, בבתי הדין המשמעתיים, אלא בתביעה אזרחית".**

דוגמא ב', יש עו"ד שהלקוחה שלו הגישה נגדו תביעת נזיקין וזכתה. ז"א נקבע בבית משפט שהוא רשלו. מה

שקרה זה שהוא היה צריך לקבל עבורה כספים בנאמנות, דבר ראשון, הוא קיבל שיק ושכח אותו הרבה זמן בתיקו. דבר שני, לא השקיע את הכספים כמו שצריך כדי שהכסף יניב פירות. מאחר והוא גרם נזק כספי הוא נתבע ונקבע שהוא רשלו ושהוא צריך לפצותה. היא פונה לאחר מכן ללשכת עוה"ד לוועדת האתיקה, מגישה נגדו תלונה כדי שיעמידו אותו לדין משמעתי. **ועדת האתיקה** אומרת **"אומנם עוה"ד התרשל בתפקידו, אולם רשלנות זו לא בלטה כדי רשלנות רבתי, לכדי עבירה אתית, שכן הוא לא היה אדיש ו/או פיזו לתוצאות מעשיו, הוא אפילו פנה ללשכת כאשר הבין שהוא טעה"**.

דוגמא ג', יש מצב שבו אדם מיוצג ע"י עו"ד בית משפט, והוצע שם שאותו אדם ילך לבדיקת פוליגרף. אי אפשר לחייב לעשות פוליגרף, היתה הצעה והוא הסכים, בתנאי שלא ישלם עבורה. עשה בדיקה ובית משפט הטיל עליו לשלם, ועוה"ד לא התנגד. אז הוא בא וטוען שעו"ד התרשל. הוא מגיש תלונה ללשכה לוועדת האתיקה, **ועדת האתיקה** אומרת **"שהתלונה היא על רשלנות אך היא אינה מצביעה על רשלנות רבתי, וגם אם היתה רשלנות, הרשלנות עצמה אינה עבירה אתית"**.

רשלנות = אינה עבירה אתית
רשלנות רבתי = עבירה אתית

עמ"ע 51911-10-14 עו"ד ניק בני נ' ועדת האתיקה מחוז ת"א והמרכז (2014)

פס"ד של המחוזי ירושלים משנת 2014- יש לקוח שהתלונן ללשכה כאשר נפגע בשנת 1969 בתאונת עבודה, בא לעו"ד בני קצת לפני שהסתיימה תקופת ההתיישנות, והוא הסמיך אותו להגיש עבורו תביעה לפיצוי. הוא ידע שעוד מעט מסתיימת תקופת התיישנות והלקוח גר בחו"ל בארצות הברית ועו"ד בני אמר לו אל תדאג זה יוגש בזמן ויש לי את כל מה שצריך. הלקוח חזר לארה"ב ועו"ד לא הגיש שום תביעה. הלקוח מתקשר ושואל מה קורה עו"ד בני אומר שהגיש את התביעה והכל בסדר. כל פעם שהלקוח מתקשר עו"ד בני נותן דיווחים לא נכונים. הוא הגיש את התביעה באיחור בית המשפט זרק אותו מכל המדרגות עקב ההתיישנות. ולמרות זאת הוא ממשיך להגיד ללקוח שהכל טוב. הלקוח מגלה ומתלונן בלשכת עורכי הדין. **בית הדין המשמעתי המחוזי** זיכה את עו"ד בני מעבירה של חובת נאמנות, ללקוח כאשר הוא קובע שלא כל רשלנות היא עבירה אתית. **בית הדין הארצי** קיבל את הערעור, אולם הוא אמר שלא כל רשלנות היא עבירה אתית, אבל פה זה לא רשלנות מהסוג של טעות בשיקול דעת, אלא יש פה הפרת חובת נאמנות ללקוח וזו רשלנות גם אזרחית וגם עבירה על כללי האתיקה. והוא קיבל פה חצי שנה שהייה בפועל ועל תנאי לשנה, הוא ערער. **ביהמ"ש המחוזי בירושלים** השאיר את ההרשעה על קנה אבל צמצם את העונש לארבע חודשי השהייה בפועל.

הרצאה מס' 4 - 20.03.2018

אנחנו מדברים על מצבים בהם סכסוכים שנוצרים עקב הייצוג. כעת נדבר על סיטואציה של רשלנות של עו"ד כלפי מי שהוא לא לקוח שלו, צד ג', או כלפי מי שחשב שהוא לא לקוח שלו.

ע"א 37/86 לוי נ' שרמן (1990).

פס"ד חשוב בהקשר זה, שעד היום חלק ממנו מהווה הלכה שכל הזמן חוזרים עליה, **ביחס לסוגיה מתי נרקמים יחסי עו"ד לקוח**. כאשר עו"ד מקבל על עצמו טיפול בעניין לקוח רואים אותו כמי שמציג בפני הלקוח מצג מכללא שהוא בעל כישורים וידע מהותיים כדי לעשות את העבודה כמו שצריך.

ביהמ"ש העליון קבע מבחנים למתי מתקיימים מערכת יחסים של עו"ד לקוח.

לדוגמא, האדם ביקש ייצוג, האם עו"ד הסכים, האם נחתם הסכם שכ"ט, האם נחתם ייפוי כח, האם הייתה פגישה? כמה מידע עבר, האם עברו מסמכים, כמה משך היחסים ועוד. בסופו של דבר ההחלטה לפי הנסיבות. הסיפור בקיצור הוא, ששרמן הוא בעלים של קרקע, והוא חתם על הסכם קומבינציה עם חברת צוברי שבה התחייב למכור לצוברי את המגרש עליו יבנה בית תמורת זה, חברת צוברי מתחייבים להוציא את אישורי המיסים כאשר חלק מהדירות יהיו שייכות לשרמן וחלק לחברת צוברי ("עסקת קומבינציה"), עו"ד המאירי הוא זה שהכין את הסכם הקומבינציה, וחברת צוברי אמורה לפעול כדי לקדם את הבניה וקבלת האישורים. במציאות, חברת צוברי לא מקדמת דבר וחלפו מספר שנים וכלום לא קורה. ואז שוב נפגשים הצדדים, ואז נוסף נספח להסכם שבו חברת צוברי עכשו מתחילה לרוץ בעניין זה ואף קובעים לוח זמנים. בינתיים צוברי רוצה למכור דירות וחותרת על חוזים למכירת דירות ביניהם עם אדם בשם לוי שהוא משלם את כל הכסף, ורושם הערת אזהרה לטובת לוי, וזה אפשרי כי עו"ד המאירי קיבל מבעל המגרש מר שרמן יפוי כח לביצוע הפעולה הנ"ל. ומי שעורך את ההסכם בין חברת צוברי ללוי זה עו"ד המאירי. מה שקרה שלא ניתן שום אישור בניה, ואז מה שקורה זה ששרמן ביטל את ההסכם, ובצדק, חברת צוברי לא עומדים בשום התחייבות, ושרמן מבקשים למחוק את הערת האזהרה של לוי. הם מגישים את הבקשה לבית המשפט ומוחקים את הערת האזהרה על שם לוי. ומה שמעניין אותנו כעת זה הסכסוך/התביעה של לוי נגד עו"ד המאירי.

ישנם מקרים שבהם אנחנו מייצגים צד אחד מבחינתנו לא מייצגים את הצד השני, כמו במקרה דנן הוא לא שילם שכ"ט, לא חתמנו איתו על הסכם וכדומה. ולוי טוען שהמאירי עשה את ההסכם והיתה לו אחריות כלפיהם, בנוסף טוען לוי שעו"ד המאירי לא גילה להם על העיכוב שהיה ושחברת צוברי לא עשתה כלום, לא הוציאה אישורי בניה, שום דבר לא התקדם, הוא לא מסר שום אינפורמציה אמיתית בעניין. עו"ד המאירי טוען שהוא היה רק עו"ד של חברת צוברי ואם היה מוסר מידע ללוי היה פוגע בלקוח שלו. **ביהמ"ש המחוזי** קובע שהיו יחסי עו"ד לקוח עם עו"ד המאירי. אותנו מעניין כי עו"ד המאירי ערער על הקביעה כי הוא ייצג את לוי.

בהמ"ש העליון פסק כמו המחוזי, מה שמעניין אותנו זה בהמ"ש לוקח את המבחנים לעיל ובודק האם נוצרו פה יחסי עו"ד לקוח, אותו העו"ד היה העו"ד של צוברי והוא עשה את ההסכם עם שרמן, בהמ"ש העליון אומר כי בעיקרון לעו"ד יש אחריות אפילו למי שלא לקוח שלו אבל תהיה לו אחריות במקרה זה רק אם הוא ייצג

את לוי, בהקשר זה- על זה יקום ויפול דבר.

בהמ"ש אומר כי יש לבחון את כל נסיבות המקרה והוא מגיע למסקנה כי העו"ד לא ייצג את לוי לא מתקיים עו"ד לקוח גם אם לוי סמכו עליו ולכן יש לבחון את כל המבחנים.

הערת המרצה, לשים לב שייצוג במקרה כזה שם אותו במצב של ניגוד עניינים מאחר ועו"ד המייצג חברה אסור לו לייצג קונים בפרוייקט של החברה שאתה הוא מייצג. בשים לב שבפסיקה מאוחרת יותר הדברים משתנים].

ע"א 6783/00 ערד עו"ד נ' ז'אק אבן (2002).

יש אדם בשם פיינגולד יש לו חברות ועסקים, פיינגולד נקלע לקשיים כספיים/כלכלים גדולים מאד, פנה למשפחה לעזרה ואמא שלו משעבדת שלוש דירות כדי לתת לו ערבויות ואשראי. כאשר עוה"ד שטיפל בענייניו הוא עו"ד ערד, ואין ספק שבין פיינגולד לעו"ד ערד יש יחסי עו"ד/לקוח. פיינגולד שכנע גם שכן שלו שנקרא ז'אק אבן, שהיה ספר בעל מספרה, מבקש מהשכן לשעבד את המספרה תוך שהוא משקר אותו קצת, ושלח אותו לעו"ד ערד, עו"ד ערד מחתים אותו על מסמכים לצורך ביצוע שעיבוד, וזאת מבלי שהוא מסביר לז'אק על הסיכונים שהוא נוטל, עו"ד ערד ביצע את השיעבוד, והשעבוד מומש ואין לז'אק מספרה. ז'אק אבן, תובע את עו"ד ערד, כי הוא לא סיפר לו את המצב האמיתי של פיינגולד.

עלתה השאלה האם התקיימו יחסי עו"ד/לקוח בין ז'אק אבן לעו"ד ערד?

בהמ"ש העליון בודק את כל המבחנים שהיו **בפס"ד לוי נגד שרמן** וקבע כי אבן חתם על יפוי כוח רחב מאוד לטובת עו"ד ערד, ולכן לאור העובדה כי **אבן סמך עליו** אבן נחשב כלקוח של עו"ד ערד ולכן הייתה לו חובת גילוי כלפיו, ושהסתיר מידע מהותי הוא הפר את חובתו כלפיו. עו"ד ערד אמר הוא לא היה לקוח שלי כי אחרת יש ניגוד עניינים כי שני הלקוחות סותרים, אך בהמ"ש אומר אתה הכנסת את עצמך לסיטואציה הזו, ולכן תפצה אותו.

בהמ"ש מוסף, "כי גם אם הייתי מגיע למסקנה שאין פה יחסי עו"ד/לקוח, עדיין עו"ד ערד אחראי והייתי מחייב אותו לשאת בנזק ומגיע לאותה המסקנה, שכן לעו"ד יש חובת זהירות גם כלפי צד שלישי, במיוחד שידוע לו כי הצד השלישי סומך עליו, במקרה זה אבן לא היה מיוצג, חובת הזהירות היא מוגברת, ולכן ניתן להסיק כי הוא מסתמך עליו, והיה צריך להיזהר עוד יותר".

הערת המרצה – נניח שנהיה יותר חכמים, ובפעם הבאה שיגיע אדם ואנחנו לא מייצגים אותו, היינו הוא לא הלקוח שלנו, אז נחתים אותו שידוע לו שהוא לא מיוצג, ושלא דואגים לזכויותיו. למרות זאת עדיין תהיה לנו אחריות על צד שכנגד שאינו מיוצג. **אז מה עושים?** בסיטואציה כזו יש שתי אפשרויות:-

1. לא עושים כלום, שולחים את הצד שכנגד לעו"ד אחר לקבלת יעוץ.

2. להודיע ללקוח שחייבים להסביר למי שחותם על הסיכונים, ולחשוף בפני צד ג' את המצב הקיים, ולקבל הסכמתו של הלקוח לכך.

ע"א 2625/02 עו"ד סילביו נחום נ' דורנבאום (2004).

הזוג דורנבאום רצו לרכוש זכות להפעלת מוניית, הדירה שלהם הייתה משועבדת עקב התחייבויות קודמות לבנק, הבנק לא הסכים לתת להם הלוואה. הם הגיעו ליהודה מהשוק האפור והם סיכמו איתו על מתן הלוואה, הם עשו הסכם אצל עו"ד של יהודה-הלכו לעו"ד סילביו נחום ("נחום").

עו"ד נחום הציע לעשות את החוזה הבא: הזוג קיבל הלוואה של 30 אלף ₪ בפועל הם יקבלו 27, כאשר 3,000 ₪ זה הריבית. את הסכום הזה יש לפרוע תוך 45 יום אם לא יפרעו תוך 45 יום, כלומר לא עומדים בזה, הדירה שלהם עוברת למר יהודה (תנאי מתלה) שישלם עבורה 60 אלף דולר, כאשר מהסך הנ"ל יש להוריד את החובות ולהפחית את המשכנתא.

בחוזה היה גם סעיף כי הם מאשרים את קבלת הלוואה, את הכסף הם לא קיבלו למרות שחתמו, כאשר כמה ימים אחרי קיבלו רק 17,500 ₪, לא אמרו להם מראש, כי כל מיני מתווכים גזרו קופונים. עוד לפני שעברו 45 יום, יהודה התחיל מסע איומים, ולחץ עליהם למכור לו את הדירה. כולם הגיעו שוב לעו"ד נחום והם עשו הסכם שבו יהודה קונה את הדירה ב- 75 אלף דולר והם שוכרים את הדירה מיהודה.

שבוע לאחר הזוג דורנבאום שוב מגיעים לעו"ד נחום, הפעם בלי יהודה, הם מביאים אדם אחר שהוא בעלים של דירה, והם עושים הסכם רכישה של הדירה אצל נחום.

הזוג דורנבאום קרסו כלכלית, הבעל ברח מהארץ מאימת הנושים, והאישה נשארה בארץ עם הילדים עם חוסר כל. האישה תבעה את יהודה, בה היא מבקשת מבהמ"ש לביטול החוזה בעילת עושה בהמ"ש לא מאשר. ואז היא תובעת את עו"ד נחום, המחוזי פסק כי אין יחסי עו"ד/לקוח בין העו"ד לבין הזוג אך יש רשלנות והעו"ד צריך לפצות על כל הנזקים ובסוף הפחית 10 אחוז בגין אשם תורם. שני הצדדים ערערו.

דעת המיעוט - ריבלין - מסכים עם המחוזי כי לא התקיימו יחסי עו"ד/לקוח, הוא לא חושב כי הזוג חשו אמון כלפי עו"ד, בהתחלה לא היה שום אמון לפי המבחנים, בנוף טוען השופט ריבלין כי לא מחובתו של עו"ד לדאוג לצד שכנגד. בשלב מסויים הם התחילו לחוש אמון כאשר הם הלכו לקנות את הדירה השנייה. לכן בעסקה הראשונה לא היו יחסי עו"ד/לקוח.

ואז השופט ריבלין שואל האם הייתה רשלנות? ואז מראה כי הכלל הבסיסי הוא שהעו"ד לא חב

חובת זהירות כלפי הצד שכנגד, לכלל זה יש חריגים, ההתרשלות באה כי הוא עשה חוזי דקרוני נגד הזוג, ואז שואל השופט - האם יש להרחיב את חובת הזהירות במקרה שכזה? לא. ולכן קובע כי אין רשלנות.

דעת הרוב - ברק+חיות - יש יחסי עו"ד/לקוח (=חובת זהירות+חובת נאמנות), ברק שם את הדגש על האמון,

רכשו לו אמון מלא עובדה אחרי זה שהם עשו חוזה נוסף הם פנו אליו, שימו לב כי למרות שבפס"ד לוי

(למעלה) לא התייחסו לאמון פה אנו רואים זאת בצורה מובהקת.

אך השופטים טוענים כי גם אם לא היה פה יחסי עו"ד/לקוח עדיין היו אומרים כי הייתה רשלנות. בהמ"ש קבע כבר בעבר כי גדרותיה של החובות כלפי צד ג' נתפסים לפי הנסיבות אך הגישה בעבר הייתה כי לא צריך להפריז בכך, ועד היום 2015 אנו רואים את המשפט הזה בפסקי הדין, ולכן אנו פועלים לפי כל מקרה ונסיבותיו.

יש לציין שני מאמרים במקרה זה:

1. לימור זר גוטמן, "ייצוג מול צד שכנגד בלתי מיוצג – ייזהר עורך הדין", דין ודברים א 153 (2005).

לימור זר גוטמן (מומחית בעניין האתיקה המקצועית בארץ) כתבה מאמר בו היא מבקרת את

עמדת בהמ"ש ואומרת כי תוצאות של חובת זהירות זו כלפי צדדים שלישיים משפיעה על מערכת

היחסים בין עו"ד/לקוח. היא אומרת כי:

א. אם נטיל חובת זהירות זה מעודד צד שכנגד להישאר לא מיוצג.

ב. עו"ד יפחדו ולא יטפלו במקרים מסויימים.

ג. לקוחות לא ירצו לספר הכל לעו"ד כי הם יפחדו שלא ייצגו אותם.

2. נטע זיו, "אחריות עורך הדין כלפי נפגעי הייצוג – מאחריות מוסרית לאחריות משפטית", דין

ודברים א 201 (2005).

פרופסור נטע זיו - חושבת אחרת שהפטור החברתי והמוסרי שהחברה מעניקה לנזקים שנגרמים ע"י

עו"ד לצדדים שלישיים לא ראוי, היא רוצה להרחיב את חובת הזהירות משום שלתפיסתה עו"ד הוא קצין

בית משפט, גם מחוץ לבית המשפט. ולכן צריך להטיל אחריות כדי שעו"ד לא יפילו כמו חרב להשכיר עבור

לקוחותיהם ולא יפעלו כשהם נטולים מגבלות חבריות ומוסריות כלפי הלקוחות שלהם.

אך היא מבקרת את אילוץ יחסי עו"ד לקוח, כי לדעתה אין יחסי עו"ד לקוח. אך להתייחס לחובת

הזהירות, יש לדבר על הרשלנות של העניין ולמדבר על משמעות העניין של חובת הזהירות.

לגבי הטענה כי זה יהיה תמריץ לא לשכור עו"ד- היא טוענת שיש כאלה שלא יכולים לשכור כי אין שוויון

בנגישות המשפט ולכן יש לקחת גם את זה בחשבון.

ע"א 10362/03 א. ברזני שרותי ועסקאות בע"מ נגד אחים בן רחמים צפון בע"מ

יש עסקת יסוד, שבעסקה זו חברת א. ברזני ועסקאות בע"מ (להלן: "ברזני") רוכשת קרקע, שהיא ליד שכונת

גילה (נשמע גילו) בירושלים, הקרקע אינה רשומה והיא לא מוסדרת בטאבו, יש רק מסמכים שמאשרים

שהקרקע שייכת למישהו מסוים. מי שמייצג את ברזני בעסקה זו, זה עו"ד גבע, מדובר בפרוצדורה, וכדי

שתהיה זכות קניינית, צריך לבצע רישום ראשון בטאבו, שזה רישום בעייתי, מסובך ומורכב, יש מעט עורכי

דין שמתעסקים עם הרישום הראשון, ועו"ד גבע היה בקיא ומומחה ברישום מסוג זה. ברזני מוכרת את

הקרקע שטרם נרשמה לאחים בן רחמים צפון בע"מ (להלן: "האחים"), כאשר את האחים מייצג עו"ד אחר.

ברזני מקבלת כספים על בסיס מכירת המקרקעין הנ"ל, בסוף התברר שברזני לא עושה כלום בפועל כדי להביא לרישום המקרקעין הנ"ל, ומסתבר כי בפועל המקרקעין לא ניתנים לרישום וככל הנראה כלל לא קיימים. האחים מגישה תביעה נגד ברזני לביטול העסקה לקבלת החזר הכספים ובית משפט מחוזי ועליון מקבלים את התביעה לביטול העסקה. אבל האחים תובעת גם את עו"ד גבע, היא טוענת שהתרשל כלפיה, **בית משפט מחוזי טוען** שאין בכלל חובת זהירות מוסדית מול האחים, שכן היא היתה מיוצגת ע"י עו"ד, חובת זהירות מוגברת יש כלפי צד שאיננו מיוצג, שלא זה המקרה. והאחים מערערת לפני בית המשפט העליון. **איך האחים מבססת את התביעה?** האחים טוענים כי עו"ד גבע נחשב כמומחה ברישום ראשון במקרקעין באזור הזה, היא הסתמכה על המצג שהציג לפיו אפשר לרשום את המקרקעין ברישום ראשון וזאת בהסתמך במומחיותו. אך לא היה מצב שעו"ד גבע החזיק במידע כלשהו ולא גילה לאחים שיש בעיה ברישום. בנוסף, הנוכחות של עו"ד של האחים היתה רק תיאורטית, כי מי שייצג אותה לא היה לו מושג ברישום ראשון ולא היתה לו שום בקיאות ושום ניסיון בעניין זה, ולכן ההסתמכות לא היתה על עורך דינם אלא על עו"ד גבע. **בית המשפט העליון** אומר, אין לנו כאן מחלוקת לגבי יחסי עו"ד/לקוח. אין מחלוקת שהאחים אינה הלקוחה של עו"ד גבע, אין התקיימות של יחסי עו"ד/לקוח. אבל עקרונית, אפשר להכיר בחובת זהירות של עו"ד כלפי מי שאינו הלקוח שלו כולל הצד שכנגד וגם מעבר לכך, אבל זו חובה שקשה להגדירה בצורה מדויקת וגורפת, אי אפשר להגיד מתי זה יהיה כן ומתי לא, בית המשפט העליון מוסיף, שאחד הנתונים שמייחסים לו חשיבות כדי להחליט זה אם הצד שכנגד היה מיוצג, פה הוא היה מיוצג, אז מיד מכוון אותנו לפחות אחריות, אבל לא אומר שאין אחריות כלל. אבל, כאשר צד יהיה מיוצג, נוכל להטיל חובת זהירות בצורה מאד מצומצמת במקרים חריגים בלבד. במקרה דנן, בית המשפט אומר שעו"ד של האחים נטל חלק פעיל בכל המו"מ וניסוח החוזה, עו"ד גבע לא מסר מידע לא נכון, לא הסתיר מידע שלא סיפר, מסר את הפרטים כפי שהם בפועל ולא הוליד אותם שולל. הטיעון היחיד של האחים זה בגלל שהוא היה מומחה בתחום רישום ראשון, והיא הסתמכה על מומחיותו. בית המשפט אומר שעצם העבדה שעו"ד גבע מומחה, לא מלמדת שהוא התכוון להעמיד את מומחיותו לטובת הצד שכנגד. המומחיות שלו היא לטובת לקוחו והיא באה לידי ביטוי בעסקת היסוד, שזו אינה העסקה הנ"ל. ז"א שאם עו"ד גבע היה מסתיר מידע, אזי היה אפשר לקבל זאת כהתרשלות, אבל לא במקרה דנן.

- פס"ד מאוד חשוב ונעשית פה הבחנה מאד חשובה לעניין התנהלות ראויה של עורך דין, ואחריות של עו"ד כלפי צדדים שאינם לקוחות שלו.

ע"א 3521/11 עו"ד דניאל וגנר נ' מזל עבדי (2014)

הזוג עבדי הם רשומים כבעלים של דירה מסויימת והם "לכאורה" מוכרים את הדירה, ויש לנו את בראל שהוא קונה. בראל מגיע לעו"ד וגנר, יחד עם אדם שהוא הבן של גבי עבדי שיש לו יפוי כח נוטריוני שהוא יכול לחתום בשם עבדי. ומבקשים שיערוך חוזה לפיו אדם בשל בראל הוא הקונה כאשר המימון מתבצע חלקית

ע"י משכנתא. (**הערת המרצה**, יש לשים לב שכאשר לוקחים משכנתא לרכישת נכס כלשהוא

חייבת להיות התייחסות לכך בסעיפי החוזה). נחתם החוזה כאשר הבן חותם עפ"י יפוי הכת. את החוזה חוזה בין המוכר לבין הקונה ערך עו"ד וגנר. מאחר והחוזה לא נחתם ע"י הבעלים עצמם, אלא ע"י הבן של האישה מנישואים ראשונים, הבן חתם לכאורה בשמם באמצעות יפוי כוח נוטריוני. עוה"ד לא היה לגמרי שקט והתעקש כי הזוג בהמשך יגיעו לחתום על ההסכם. הגיעו זוג שהם המתחזים עם תעודות זהות מזויפות וחתמו, ואז נרשמה הערת אזהרה לטובת הונה בראל הולך לבקש משכנתא מבנק לאומי למשכנתאות (להלן: - "לאומי"), ונרשמת הערת אזהרה לטובת לאומי. לאומי מוסר לבן שיק עם קרוס ורשום עליו למוטב בלבד לפקודת הזוג עבדי, הבן מוסר את השיק לעו"ד וגנר ומבקש ממנו לפתוח חשבון נאמנות ולשמור את הכסף. עוה"ד פותח חשבון נאמנות בבנק דיסקונט ומפקיד את השיק בחשבון נאמנות שפתח בבנק דיסקונט (להלן: - "דיסקונט").

5 ימים לאחר מכן, עוה"ד משך את הכסף במזומן ומסר אותו לבן של המתחזים. מתברר שכולם היו רמאים הבן, המוכר והקונה- הייתה שם תרמית. כאשר עו"ד וגנר הודיע למס שבח על העסקה, הוא הודיע 30 ימים באיחור ואז התברר שהאישה האמיתית הגבי עבדי האמיתית לא מכרה, ושכלל הבעל נפטר. הכסף של הבנק הלך. הגבי עבדי האמיתית הגישה בקשה למחיקת הערות האזהרה וביטול החוזה, והגישה תביעה נגד בראל.

המחוזי פסק כי החוזה בטל ויש למחוק את הערת האזהרה. ונשאלה השאלה **האם עו"ד וגנר התרשל**

מול הבנק? בשים לב עו"ד וגנר אינו עוה"ד של הבנק ולא נמצא הצד שכנגד, אנחנו כאן חורגים מיחסי עו"ד/לקוח וחובת זהירות לצד שכנגד לא מיוצג. הבנק הוא צד שלישי פרופר, ואז נשאלה השאלה שלעיל.

בנק לאומי תובע את עו"ד וגנר בכך שהתרשל בטיפול העיסקה בשתי פעולות :

1. הפקיד את הכסף בחשבון נאמנות במקום חשבון של הזוג והפך אותו למזומן תוך 5 ימים לא הגיוני.
  2. לא דיווח לחשבונות המס בזמן - אם היה מדווח היו מגלים כי הבעל מת.
- בהמ"ש המחוזי קובע** כי אכן העו"ד אחראי לנזק, אחריות כלפי צד ג' כי הוא לא לקוח. בערעור לעליון- **העליון קבע** כי החובה כלפי מי שהוא לא לקוח הוכרה בפסיקה במצבים מסוימים, עם זאת הקושי הוא בקביעת גדרים לחובה זו.

העליון אומר שיש שני סוגים של ניזוקים אפשריים שלא מדובר על לקוח :

1. **ניזוק פרטי**- כאשר יש גורם פרטי שאפילו שעו"ד הוא לא מייצג שלו הוא נהנה מאיזשהו שירות או מידע שמספק עו"ד ועל יסוד אותו שירות הוא טוען כי העו"ד חבה עליו חובת זהירות. **דוגמא** - כאשר אדם פונה לעו"ד להצעה ידידותית ואז העו"ד נתן לא נכונה היא יכולה לתבוע אותו.

2. **ניזוק ממלא תפקיד** - מדברים על גורם שממלא תפקיד כמו בנק לאומי למשכנתאות ויש לו קשר עם הפעולות שעו"ד הזה עושה. הוא לא מקבל שירות אלא בא איתו במגע, ולכן הוא מושפע מעוה"ד

של הצדדים (הבנק משמש כחוליה בשרשרת בעסקה בין קונה למוכר).
למשל עו"ד שעושה עיסקת מכר מקרקעין, בא בקשר עם עורכי דין רבים ולכן יש לו מקום להיות בעניין זה. אם נגרם נזק לניזוק פרטי הוא יכול לטעון לחובת זהירות הדומה ללקוח. אך אם מדובר בניזוק ממלא תפקיד ברור כי הוא לא יטען כי הוא כמו לקוח אלא חובת הזהירות כלפיו היא מתוקף הזיקה בין התפקיד שלו לבין התפקיד של עו"ד.

בהמ"ש מפרט את השיקולים להפרת חובת זהירות בכל אחד מסוגי הניזוקים:

א. לעניין הניזוק הפרטי- התנאים ליצירת חובת זהירות – (פס"ד – אבן וסילביו)

1. הסתמכות באופן סביר על חוות הדעת או השירות של עו"ד.
2. האם עו"ד התכוון שהניזוק יסתמך עליו וזאת מהפעולות שעשה.
3. לא לשים את עוה"ד בניגוד עניינים, ויש את השיקול שלא להגביל יותר מידי את חירותו של עו"ד לפעול עבור הלקוחות שלו.

ב. לעניין הניזוק ממלא תפקיד- בית משפט העליון אומר שיש לאמץ מבחנים על סמך יסוד הדברים שפותרו בפסיקה ביחס למצג רשלני (לא סוגיית הסתמכות כמו אצל ניזוק פרטי) ואז האחריות תהיה על עוה"ד והתנאים הם:

1. הסתמכות סבירה של ניזוק ממלא תפקיד על עוה"ד – היינו שעו"ד יבין שמסתמכים עליו, כאשר עו"ד עורך עסקת מקרקעין עם משכנתא, מבין שהבנק מסתמך עליו בעניין זה. כלומר, יכולת של עו"ד לצפות שהבנק במקרה שלנו יסתמך עליו בקשר לפעולה מסויימת.
2. הקשר בין פעולת עו"ד לתפקיד לניזוק ככל שהפעולות של עו"ד מגלות זיקה ישירה יותר כך תהיה חובת זהירות גבוהה יותר שמוטלת על עוה"ד.

בהקשר זה בפסה"ד בעניין חובת הזהירות נקבע כי יש שני דברים שהעו"ד התרשל:

1. איחור הדיווח למס שבח - אין פה הסתמכות התנאים לא מבשילים - האם בנק לאומי יכול

להסתמך על הדיווח? לא, אין רשלנות כלפי הבנק (אולי כלפי הלקוח אבל הבנק לא רשאי להסתמך על זה).

2. פתיחת חשבון הנאמנות למרות שהשיק על שם הזוג - יש את הסבירות שבנק לאומי הסתמך על העו"ד,

ועל עוה"ד לקחת זאת בחשבון, כי הבנק מסתמך כי השיק מגיע אך ורק לחשבון המוכרים, ולכן בהקשר זה יש רשלנות כי המרת הכסף למזומן ומסירתו אחרי 5 ימים לאנשים ואם לא היה עושה את זה היה ניתן למנוע את העברת הכסף.

יש התרשלות וגם צפיות ולכן נקבע שהוא רשלן. אבל, בניגוד למחוזי, בית משפט העליון קובע שגם בנק דיסקונט התרשל, אסור היה לבנק דיסקונט בכלל להפקיד שיק זה לחשבון נאמנות הוא היה למוטב בלבד. האחריות חולקה בין דיסקונט לעוה"ד.

ע"א 2599/13 משה הרמן נ' רון עלדור (2015).

אדם מבוגר בשם מורדכי היה בעלים במשותף של נכס מקרקעין בבניין עם דיירים מוגנים, מורדכי החזיק בבעלות של 60% ואחותו רבקה החזיקה ב- 40%. מגיע מישהו בשם צבי שהוא הבן של מורדכי פונה לעו"ד הרמן, ומבקש מעו"ד הרמן להחתיים את האבא על יפוי כח שמאפשר לו (לצבי) לעשות הכל. לאחר מכן, התחיל צבי במו"מ עם הדיירים המוגנים והגיע איתם להסכמה וחתם צבי על ההסכם מכוח אותו יפוי כוח. בנוסף הוא שלח גם את עו"ד הרמן להחתיים את מורדכי על תצהיר לפיה רבקה נתנה לו את ה- 40% במתנה, אך בפועל רבקה לא נתנה ומורדכי לא ידע, ובמקביל עו"ד הרמן מחתיים על הסכמים את הדיירים המוגנים שקונים בזול את הדירות. הדיירים המוגנים הגיעו לעו"ד הרמן, הסתמכו על יפוי הכח, מסתמכים על זה שיש תצהיר שהאחות נותנת במתנה ועל פי נתונים אלו חותמים על ההסכמים. **בהמ"ש המחוזי** קבעו כי ההסכמים בטלים לא היה רצון אמיתי, להבין את יפוי הכוח הכללי ולכן הפעולה של צבי השלוח הייתה ללא הרשאה והיא בטלה. **המחוזי קבע** בנוסף כי עו"ד הרמן חב חובת זהירות לקונים ושהוא התרשל בזה שהוא לא הסביר למורדכי על מה הוא חותם ומה המשמעות וכל התקופה הזאת לא הרים עו"ד טלפון למורדכי, עו"ד לא ידע על המרמה אך הוא התרשל. אך גם הקונים הם לא תלית שכולה תכלת כי הדירות נמכרו להם בזול ולכן יש להם אשם תורם של 25%. **הוגש ערעור לעליון** ובהמ"ש העליון דוחה את הערעור וקובע כי לעו"ד יש אחריות כפול ביצירת התאונה המשפטית גם בהחתמת מורדכי על יפוי הכוח הכללי וגם ייצוג צבי בעסקאות המכר, הוא התרשל.

ע"א 3496/13 פלדום פיינגולד מתכות נ' עו"ד ארנון גיצלטר (2015).

רייפמן איש עסקים שהסתבך, לווה כמעט מיליון דולר מחברת פלדום, כשהוא בא לבקש הלוואה החברה ביקשה בטוחה, ומה שהיה כבטוחה זה מניות בחברה פונית. פלדום פנו לעו"ד ארנון שאישר שניתן לשעבד את הזכויות של רייפמן בחברה מסויימת לטובת הלוואה, בהמשך הסתבר כי המניות כבר היו משועבדות. רייפמן נכנס לפשיטת רגל, ואין שעבוד ופלדום תובעת גם את העו"ד וגם את רייפמן.

עו"ד ארנון אומר, הוא ידע שיש שיעבוד אך הוא נתן את השיעבוד כי הזכויות בחברה בזמן מתן הלוואה היו שוות 150 מיליון דולר והבטחת החוב היה על 5 מיליון וניתן לשעבד שיעבוד נוסף ודבר שני כי אותו השיעבוד הראשון כבר שולם אז אם אין חוב אין משכון.

במחוזי נקבע כי לעו"ד יש חובת זהירות כלפי פלדום נוכח התפקיד המרכזי שלו במצגים שהציג לה, המחוזי אומר כי החובה הופרה כי הוא לא דיווח על השיעבוד ודבר שני ההפרש בין הסכומים זה לא משנה כי בהסכם השיעבוד היה מפורש שאין לשעבד לשיעבוד נוסף, אבל אומר המחוזי לא הוכח קש"ס בין המצג שווא לנזק לבין העדר היכולת להיפרע מהבטוחה משום שהמניות כבר לא שוות כלום. פלדום מערערת על הקביעה, **העליון** מסכים על חובת הזהירות שהופרה, אך לא על עניין הקש"ס, לטענת העליון יש קש"ס, כי אם היתה יודעת שיש שעבוד החברה לא היתה נותנת את הלוואה כי לא הייתה בטוחה. לכן עו"ד רשלן ועכשיו עו"ד שצריך לשלם את הכסף.

סיכום המרצה, מה שרואים בשנים האחרונות היא מגמה עיקבית של הרחבת חובת הזהירות של עורכי הדין, אם פעם באופן מסורתי, זה היה רק כלפי הלקוח, לאחר מכן התקדמנו כלפי צד ג' שאינו מיוצג, כיום

התקדמנו למעגלים הרבה יותר נרחבים, שיכולים להיפגע מהתנהלות של עורכי דין, בין אם זה שיש הבחנה בין ניזוקים פרטיים לניזוקים שהם ממלא תפקיד. אבל בכל מקרה אין לנו גבולות וגדרות ברורים, כל מקרה נשקל לגופו, כאשר ראינו את השיקולים יש/אין מצג, יש/אין הסתמכות.

הרצאה מס' 5 - 27.03.20018

עד עכשיו למדנו על נושא רשלנות של עורכי דין, על סכסוכים שקשורים לרשלנות עורכי דין, היום נעבור לנושאים של סכסוכים בנושא שכר טרחה.

סכסוכי שכר טרחה

נניח שמגיע לקוח לעורך דין ואומר לו תקשיב תבעו אותי בוא לייצג אותי, באותה פגישה מדברים על הייצוג, מסכמים על שכ"ט וחותרים על הסכם שכ"ט, לקוח חותם על יפוי כח ועוה"ד מתחיל לעבוד, זה מה שנראה הגיוני. במציאות במקרים רבים, זה ממש לא כך, עוה"ד לא אומר ללקוח כמה הוא הולך לשלם, אל פעולות הוא עושה, אלא פתאום עושים את העבודה ושולחים ללקוח חשבון.

למשל לקוח לוקח אותי לעשות לו עבודה למשך הסכם רכישת דירה והוא בסוף לא קונה את הדירה, העסקה מתפוצצת בדקה ה-99, עוה"ד עשה את העבודה אז כמה צריך לשלם?

יש לנו כל מיני כללים בחוק לעניין הסכמי שכר טרחה. למשל הנה 2 כללים הידועים ביותר :-

1. אסור להתנות שכר טרחה בתוצאות במשפט פלילי – אז בכל זאת יש המתנים את שכר הטרחה בתוצאות המשפט.

2. עוה"ד יקבל את שכר טרחתו בכסף בלבד למעט מיקרים ספציפיים מאד – גם פה רואים המציאות לא כזאת.

הסיטואציה של כריתת הסכם שכ"ט היא סיטואציה שנקרא לה "תאונה בין עוה"ד ללקוח", יש לנו פה התנגשות בין מצד אחד, "חובת הנאמנות" של עו"ד ללקוח, לבין הנאמנות של עוה"ד בעצמו. אנחנו כעורכי דין רוצים להרוויח טוב, יש לנו כל מיני אינטרסים משלנו, מצד שני כשאנחנו עומדים מול הלקוח בהסכם שכ"ט, יש לנו גם חובה כלפיו. יש כאלה שטוענים שבשלב הזה, של כריתת הסכם שכה"ט, אין חובת נאמנות היא לא חלה על הסיטואציה הזו. ברור שבמצב הזה יש ניגוד אינטרסים, והלקוח חייב להבין שהוא לא יכול לסמוך על עוה"ד שיגן עליו בנקודה הזו. המרצה אינה מסכימה עם הגישה הזו, לדעתה הגישה אינה נכונה, בהמשך נראה גם פסקי דין וגם מלומדים שחושבים שיש חובה, אולם לא נקרא לה חובת נאמנות, אבל גם בשלב זה יש לעו"ד חובה כלפי הלקוח, כי הגישה הזו מביאה לדעת המרצה לאבסורד.

אנחנו מדברים על חוזה למתן שירות, עו"ד מול לקוח, בכל מקרה חיים דיני החוזים הכלליים הכוללים את חובת תום הלב במו"מ, איסור טעות והטעיה, איסור עושק. ומאחר ומדובר בחוזה למתן שירות

נכנסות פה דיני הגנת הצרכן, הלקוח במקרה זה הוא צרכן, והרי שחלים על כל חוזה למתן שירות דיני הגנת הצרכן. בנוסף יש גם את כללי המקצוע שיש בהן הוראות כלפינו כעורכי דין בסיטואציה הזו של חוזה עו"ד/לקוח. למשל בשני הדוגמאות שנתתי קודם בעניין הפלילי ובעניין קבלת כספים בלבד כתשלום, ודוגמא נוספת בחוק הפל"ד, יש שם הוראות שאנחנו מוגבלים בשכר הטרחה.

כמו כן, ישנו חוזה יחס = בתחום של דיני עבודה/בנקאות, זה חוזה שהוא חוזה מתמשך לאורך זמן בנוי על מערכת יחסים של אמון. כמו למשל החוזה שלנו עם הבנק, כאשר פותחים חשבון בנק להרבה שנים, יש לנו ציפיות מהבנק לחובת אמון כלפינו. גם חוזה לקוח עם עו"ד בעיקרון הוא חוזה יחס, בדרך כלל. כאשר בחוזה כזה, מפרשים בצורה יותר נרחבת את חובת תום הלב וחובות של צד אחד כלפי הצד השני. יש עוצמה נוספת לחוזה הגנת הצרכן ולחוזים הכלליים, כאשר מדברים על חוזה יחס.

חוזה יחס = חוזה מתמשך לאורך זמן.

אם נוסיף לזה את חובת אמון של עו"ד בנוסף לזה שברור מאליהו שעו"ד צריך לדאוג לאינטרסים שלו, גם בשלב הזה, חובת האמון הזו תוביל אותנו לקבוע שעו"ד צריך להקפיד לגלות ללקוח את כל הפרטים, להסביר ללקוח את כל הפרטים ולוודא שהלקוח הבין את כל הפרטים.

למשל בבנקים, חובת הגילוי היא ברמה גבוהה, יש למסור ללקוח את כל המידע הרלבנטי, גם להסביר לו אותו, וגם לוודא שאכן הלקוח הבין. זו סיטואציה מיוחדת כי בדרך כלל כאשר כורתים חוזה, יש חובת גילוי, בנוסף לחובת תום הלב במו"מ, מספיק שגיליתי אני לא צריכה להסביר לצד השני ולוודא שהוא הבין, למשל אני אומרת לצד השני שיש רטיבות באמבטיה, מה אני צריכה לוודא שהבין מה הכוונה, לא.

העיקר שגיליתי. במצב של מערכת של **אמון** יש דרישה יתרה שזה **לגלות, להסביר, לוודא שהבין.**

אם נעשה את המקבילה, ונחזור לחוזה של עו"ד/לקוח, גם אם ניקח את זה בהיקף המצומצם של חובת נאמנות, אנו נצפה מעו"ד שיסביר ללקוח מה הוא צפוי לשלם, לתת לו כמה שיותר מידע, להסביר לו ולוודא שהבין, אם זה שכר טרחה מותנה בתוצאות, להסביר מה הוא יקזז, כל הפרטים שצריך כדי לדעת למה בדיוק הוא נכנס.

לא רק בישראל יש דרישות מעורכי דין בשלב של כריתת חוזה שכר טרחה, למשל בארה"ב יש אימרה מאד ידועה שחוזה שכר טרחה עם עו"ד הוא אינו חוזה רגיל, חלים עליו כללים אחרים, לא אותם הכללים שחלים על חוזה רגיל. כאשר הם אומרים שזה לא חוזה עסקי רגיל, לאור החובות שיש לעורכי הדין גם כלפי הלקוחות שלהם, וגם כלפי החברה בכללותה, חובות החורגות ממערכת יחסים רגילה. ולכן בארה"ב בתי המשפט מזהירים שחוזה שכ"ט של עו"ד יבדקו בדוקנות ובדקדקנות ואף יחפשו בזהירות, וחוזים שיחשבו במקום אחר לתקינים שנערכים ע"י עורכי דין, ועו"ד שהוא צד יכולים להחשב לא תקינים בגלל העובדה שעו"ד הוא אחד מהצדדים, ז"א דורשים יותר מעו"ד כאשר הוא צד לחוזה שכ"ט, ומה שהיינו מקבלים מקבלן או מאיש מקצוע אחר, לא היינו מוכנים לקבל מעו"ד.

בעיקרון אם עו"ד מפר את אותן ציפיות שיש לנו ממנו, למשל הפרת הכללים כמו להתנות שכ"ט בתוצאות תיק פלילי, ויש מה שמצפים ממנו אף מעבר. בעיקרון אם עו"ד אינו פועל עפ"י הנורמות המצופות ממנו, אז הוא יכול להפסיד בתיק אזרחי, היינו כאשר עו"ד יתבע שכ"ט, יכול בית המשפט לא לְגבֹּת אותו, ולהגיד לו שלא מגיע לו, ויכול גם לעמוד לדין משמעותי, אם הפר כלל מקצוע. נשאל השאלה **האם עו"ד**

שלא גילה/הסביר את כל הפרטים במסגרת מו"מ לכריתת חוזה שכ"ט או גבה שכ"ט מופרז, האם עו"ד כזה יעמוד לדין משמעותי? מדובר כאן במקרה שאין כלל מקצוע בעניין

זה, האם יעמוד בכל זאת לדין משמעותי? יש תחומים מסויימים שיש בהם תעריף מקסימום,

שאסור לחרוג ממנו, וחריגה ממנו היא עבירה פה אין שאלה, כמו בפלת"ד, או תחומים מסויימים בביטוח לאומי, בחוזה קבלן שגובה כסף מקונים על רישום זכויות, יש מספר תחומים מצומצם שיש שכן מקסימלי, לקחת יותר זו עבירה גם משמעותית וגם בתביעה אזרחית. יש גם כללי מינימום אבל זה בגדר המלצה, ובפרקטיקה כללי המינימום כל הזמן יורדים לצערנו, אבל זו רק המלצה וזה מותר.

אם אפשר להעמיד לדין זו החלטה של וועדות האתיקה, הם הגורם המרכזי שמעמיד לדין משמעותי. ואנו נראה איך הן מתייחסות לזה. אבל אין כמעט פסקי דין משמעותיים על שכן טרחה גבוה מידי או על זה שעו"ד לא גילה עד הסוף את הפרטים של חישוב שכר הטרחה, ועדת האתיקה אומרת שזה עניין אזרחי. יש לשים לב יש הבדל בין שכר ראוי לשכר מופרז, שכר מופרז זה לא אני לוקח יותר כי אני טוב, נניח מישהו נפל ושבר רגל, ונגרם לו נזק של 200 אלף ₪, ועכשיו הוא בא לעו"ד נזיקיסט, ורוצה שעו"ד יתבע לקבל כספי לנזק. תאר לך שעו"ד בא אליו ואומר "אני גובה 80% ממה שאצליח לגבות לגבי הנזק" זה ראוי? לא.

דוגמא להחלטת ועדת האתיקה - בשנה שעברה הגיע לוועדת האתיקה מקרה שפורסם, היו לקוחות

שהגישו תלונה נגד עו"ד בטענה שגבה שכר גבוה מידי. עוה"ד הֶגִּילוֹן (מי שהתלוננו עליו), ייצג את הלקוחה בנושא הפקרת אדמות, בהסכם שכר הטרחה נכתב, שכר הטרחה בתיק הוא 40,000 ₪ ובנוסף 1,500 ₪ עבור כל הופעה בבית משפט. וחוץ מזה בנוסף, הוא מבקש 1.5% עבור עריכת הסכמי מכר למגרשים. הלקוחה באה ומתלוננת על זה שאחרי שחתמה על הסכם שכר טרחה, תקופה לאחר מכן, התברר לה שעורכי דין לוקחים ½ אחוז על הסכמי המכר של המגרשים ושה מה שנהוג. עו"ד הסביר ששכר הטרחה הוא באמת גבוה ונהוג לקחת פחות, אבל שכר הטרחה גבוה בהקשר הזה הוא בגלל שמדובר בתיק מאד מורכב עם הרבה מאד היבטים שצריך לעבוד עליהם, אמנם לקח 40,000 ₪, אבל זה היה מאד מורכב והוא צפה שחלק משכר הטרחה יגיע בהמשך, הוא כבר 6 שנים עובד על רישום הזכויות ולכן זה הסכום שרצה והיא הסכימה. **ועדת האתיקה קבעה** שהוא פעל בהתאם לשכר הטרחה, הוא לא חרג משכר הטרחה, וקבע שהמקום לטענות של הלקוחה הוא בית המשפט, ואם אינה רוצה לשלם לעו"ד אז זו תביעה אזרחית, ושם היא צריכה להתברר. ועדת התיקה אמרה מספר אמירות שתפסו כותרות: - **"גובה שכר הטרחה המשולם לעו"ד הוא עניין הנתון למו"מ בין עוה"ד ללקוחו, כמובן בכפוף למקומות שיש בהם מגבלה חוקית, וטענות הנוגעות לשכר טרחה מקובל או נהוג לא מעוררות עניין אתי" ולכן**

המחלוקת הזו צריכה להתברר אזרחית זו אינה עבירה אתית.

ציטוט מהספר של קלינג היה שופט שנים רבות ומומחה לאתיקה בארץ והוא אומר "שהזיקה בין עו"ד ללקוחו יוצרת יחסי אמון מיוחדים כאר מתקשר עו"ד עם לקוחו עליו חובת הראיה כי תנאי החוזה הוגנים וסבירים", והוא גם מתייחס לעניין התמורה. בנוסף הוא אומר "הצגת תנאים כספיים בלתי סבירים יש בה משום הטעיה". הוא מתייחס גם לסיטואציה שלפעמים חותמים הסכם שכ"ט עם לקוח אבל העסקה נופלת או שהלקוח מפטר אותנו מאיזו שהיא סיבה. מה קורה אז? האם אנחנו מתייחסים למילה "הוגן", נניח שאני באה ללקוח ואני מחתימה אותו על הסכם שכ"ט אומר שאני אהיה עו"ד שלו בעסקת מכר מקרקעין ואקבל בשביל זה 30,000 ₪ והוא חייב לשלם לי את שכר הטרחה אם הוא מפטר אותי או שהעסקה נופלת או בכל מצב אחר. ולפני שהזזתי את העט מצד אחד לצד שני, הלקוח אומר תשמע החלטתי לא למכור את המקרקעין, עוד לא עשיתי דבר, האם זה הגיוני לדרוש את שכר הטרחה? לא, אז תנאי כזה אינו הוגן. קלינג אומר שאין לגבות את מלוא שכר הטרחה אם הטיפול הופסק לפני השלמתו. מה שקלינג אומר זה **הוגנות, הגינות סבירות אנחנו חייבים בזאת בגלל האמון כלפי הלקוח.**

הסכם שכר טירחה – הכנתו, פרשנותו, תוצאותיו

עו"ד 4849/06 קפלנסקי נ' מנורה חברה לביטוח (2007).

היה מפעל פרצה בו שריפה המפעל נשרף, הוא היה מבוטח אצל מנורה והבעלים של המפעל דורשים 33 מיליון ₪ פיצוי. מנורה הגיעה למסקנה שמדובר בהצתה מכוונת של הבעלים. ולכן אינם חייבים לשלם דבר. ומנורה פונים לעו"ד קפלנסקי שעבד עם מנורה כעו"ד חיצוני, והוא מסתכל על החומרים ואומר שהיו ראיות מאד יפות כי להוכיח שהיתה הצתה מכוונת. אבל תמיד עושים הערכת סיכון, כלומר לבדוק מה הכי גרוע שיכול להיות פה. הוא העריך שהסיכון המקסימלי, אם הם יפסידו, הוא 3 מיליון דולר. ומנהלים את התיק הוא קיבל שכר טרחה 275,000 דולר, מנורה מנצחת בתביעה, ואז הוא בא ודורש עוד 2 מיליון מאתיים אלף דולר (10 מיליון ₪), מנורה מסרבת. המפעל מערער לבית המשפט העליון, קפלנסקי מייצג טוב בבית משפט העליון והערעור נדחה, ואז מנורה משלמת לו מיליון דולר נוספים, היא טוענת שזה סוגר את כל הסיפור, הוא קיבלת בסה"כ מיליון מאתיים שבעים וחמש אלף דולר, הוא טוען שמגיע לו עוד, לטענתו המיליון זה רק עבור הייצוג בעליון, והוא רוצה על הכל ביחד 3 וחצי מיליון דולר. והמרצה מזכירה לנו כי הערכת הסיכון שלו היתה 3 מיליון דולר. אם כך לדעת המרצה היה עדיף לשלם למפעל. יש כאן סיטואציה של עו"ד שדורש יותר מהערכה של הסיכון המירבי שהביטוח היה צריך לשלם. בהסכם שכר הטרחה היה כתוב כך שהוא יקבל 275,000 דולר, קיבל על המקום, לאחר מכן היה כתוב כך "מכל סכום שיוחזר למנורה בתביעה הוא יקבל 7.5%" "אך הוא פירש זאת? הפרשנות שלו היתה שמתוך 33 מיליון הוא יקבל 3.5%. ובנוסף "במידה ובסוף הטיפול סך כל התשלומים יהיה פחות מ- 2 מיליון דולר אז

צריך לתת לו בונוס של 5% נוספים מכל הסכומים שיחזירו למנורה", ז"א מגיע לו 12.50% מכל מה שהם לא היו צריכים לשלם. הסכסוך בין קפלנסקי למנורה הגיע לבית המשפט העליון ושם נפסק שהפרשנות שלו ממך העניין לא נסבלת כלל ועיקר, בית המשפט אמר שהוא מפרש את ההסכם בצורה בלתי מתקבלת על הדעת, ואי אפשר לפרש את ההסכם כך, כאשר נרשם "סכום שהוחזר" הכוונה לסכום ששולם וקיבלת אותו בהחזר, ולא סכום שכלל לא שולם. בית המשפט העליון אף אומר, שאם הערכת הסיכון היא 3 מיליון ₪, לא יתכן שעו"ד יגבה סכום שהוא מעל הערכת הסיכון. אומר בית המשפט העליון "עו"ד בישראל אמור ואמוד להיות קצין בית המשפט, הוא חב חובת נאמנות מוקפדת ללקוחותיו, הוא חייב לייצג אותו בייצוג הולם ומקצועיות, מגיע לו תשלום בהתאם לכישוריו, עם זאת לעולם על שכר טרחה המשולם עבור שירות משפטי להיות מידתי וראוי ואל לו לחרוג אל מעבר למסגרות מקובלות תקינות וסבירות של פיצוי של שירות שניתן ומאמץ שהושקע. בית המשפט אף מוסיף כי ההליך והתוצאה שלו צריך לשמש תמרוז אזהרה גם לעורכי דין ולא פחות מכך גם לגופים דו מהותיים כמו חברות ביטוח שיתקשרו בהסכמי שכר טרחה בצורה זהירה שלוקחת בחשבון את האינטרסים של הציבור.

[רע"א 8775/15 הָגֵר נגד עו"ד בניסטי (2016)] רע"א 8775/15 פלונית נ' פלוני (2016)

היתה אישה (קונה) שהתקשרה בהסכם לרכישת דירה, הדירה היתה אמורה לעלות 695,000 ₪, היה סעיף ביטול הסכם בסך 69,000 ₪. האישה שילמה תשלום ראשון 195,000 ₪, היא הפרה את ההסכם, והצד השני ביטל אותו, והמוכר דורש את הפיצוי המוסכם. היא הולכת לעו"ד בניסטי שמייצג אותה בעניינים אחרים, וביקשה שייצג אותה גם בתיק הזה, היא לא רוצה לשלם את הפיצוי המוסכם. עו"ד בניסטי טוען שהיה הסכם שכר טרחה בעל פה, שנקבע שם כי שכר הטרחה יהיה ההפרש בין סכום הפיצוי שיפסוק בית המשפט, לבין סכום הפיצוי המוסכם שנקבע בחוזה. **(הערת המרצה)**, מה שקורה בעצם שבכל מקרה היא תשלם 69,000 ₪). **בית המשפט שלום** מאמין לו שזה היה הסיכום. ובית המשפט פסק שהיא צריכה לשלם 25,000 ₪ ולא הטיל עליה הוצאות משפט, ועוה"ד דורש לקבל את הסך של 44,000 ₪ כשכר טרחה. ובית המשפט חייב אותה לשלם 44,000 ₪. והיא **ערערה למחוזי**, ובית המשפט המחוזי אמר שהוא לא מתערב בקביעה שזה באמת היה החוזה, אבל לעניין גובה שכר הטרחה מצופה שבמקרים כאלה תקבע תיקרה מסויימת שהקונה תוכל להרוויח מזה, כי זה לא עושה הגיון. ובית המשפט המחוזי הפחית 10,000 ₪, והיא צריכה לשלם לעוה"ד 34,000 ₪. ואז היא הגישה בר"ע לעליון, והוא דחה את הבקשה, אבל הוא אומר שההסכם הזה מעורר אי נוחות באשר להגיון הכלכלי שביסודו, אולם לא במקרה המצדיקה התערבות בהכרעות של בתי המשפט הקודמים.

בית המשפט העליון שוב אומר שהוא שותף לעמדה של המחוזי, שבהסכמים כאלה תקבע תקרה לשכר הטרחה, וחייב מעבר לסכום מסוים יחשב בלתי סביר, אבל לא מצא מקום להתערב בסכום אותו הפחית בית המשפט המחוזי. העליון אף אומר שהחטא הקדמון בעיניו, מקור הבעיה, הוא העדר הסכם שכר טרחה כתוב וחתום, ואומר שמוטב וראוי כי צדדים לשירות משפטי יעלו את הסכמתם על הכתב. העליון

מוסיף "עוד אעיר ומבלי להעמיד כמובן כל עמדה, כי בידי הטוען לשכר טרחה מופרז לפנות ללשכה ולבקש שתבחן האם מדובר בשכר מופרז בהתאם לסעיף 84 ב' בחוק לשכת עורכי הדין".

84. (א) לא יתנה ולא יקבל עורך דין בעד שירותו במשפט פלילי שכר טרחה תלוי בתוצאות המשפט.
(ב) התנה או קיבל עורך דין שכר טרחה תלוי בתוצאות המשפט במשפט שאינו פלילי, ונראה ללשכה כי השכר מופרז, רשאית היא, על פי בקשת הלקוח, לקבוע את השכר המתאים.
(ג) נקבע תעריף מקסימלי לשכר טרחתו של עורך דין לפי חוק זה או בחיקוק אחר – אין רואים שכר בגבולות התעריף כשכר מופרז.

לא תמיד אפשר לפנות לסעיף 84 (ב) כי יש לו דרישות מסוימות, הוא מאפשר ללשכת עורכי הדין להתערב ולהפחית את שכר הטרחה, מתי? רק כשיש שכר מותנה בתוצאות, וזה לא יכול להיות כמובן במשפט פלילי, כי בפלילי זה אסור בחוק.

פרופסור זמיר כתב מאמר לאחר פרסום פסק הדין הזה, כי זה הרגיז אותו, והוא אומר איך יכול להיות ראוי שיהיה הסכם שכר טרחה שבית המשפט לא מוצא שזה הוגן וראוי ואומר שזה הסכם שכר הטרחה. שהלקוחה תהיה מראש במצב של Loss Situation (סיטואציית הפסד). אסור להתעלם מחובות האמון והנאמנות המוגברות שחלות על עו"ד כלפי הלקוח. ועל רקע החובות האלה שכר הטרחה תלוי בתוצאה של 100% הוא גבוה מהמקובל, חריג, לא הגיוני ואף חשוד, לא ראוי, פוגע בכבוד המקצוע, מטשטש את הגבול בין עו"ד ללקוח, הוא הופך את עו"ד לבעל העניין היחיד בהליך המשפטי והוא היה צריך להיות מטופל. בנוסף מוסיף פרופסור זמיר, שזה שאין הסכם שכר טרחה חתום, זה מעצים את זה, היה צריך להחמיר עם התוצאה, ולהפחית עוד יותר את השכר טרחה לעו"ד.

בעניין **דרישת הכתב**, הנקודה היא הרי במקרקעין יש דרישת הכתב, בחוזה עם הבנק יש דרישת הכתב, חוזה הסכם שכר טרחה לפי המצב המשפטי נכון להיום אין דרישת הכתב. אבל מפעם לפעם יש ויכוח על הסוגיה הזאת, העמדה שלפיה צריך לקבוע כלל חקיקתי שלפיה צריך לחייב פה כתב, היא נשמעת פעמים רבות, גם על ידי מלומדים אבל אפילו יו"ר הלשכה הקודם לאפי נווה, ניסה להעביר את הכלל הזה שיהיה חלק מכללי האתיקה. לפני מספר שנים היתה כוונה לעשות רב־יִזְהָה, (שינוי כולל), בכללי האתיקה ומונתה וועדה שישבה וחשבה איזה כללים לשנות, ולפי בקשת הלשכה דאז, גם דנה בשאלה **האם ראוי לחוקק סעיף שיחייב את עו"ד לערוך את הסכמי שכר הטרחה בכתב?** הוועדה דחתה את ההצעה הזו מהנימוקים האלה, שקודם כל שיש מאין חשיבות בכך שמערך היחסים בין עו"ד ללקוח מוסדר בצורה ברורה. זה ימנע אי הבנות, ימנע סכסוכים. עם זאת, העמדה לא לחייב את זה בחוק, כשהסיבה העיקרית נובעת מהאופי הספציפי והמשתנה של מערכת היחסים בין עורכי הדין ללקוחותיהם, בעצם בגלל שיש מערכת יחסים ספציפית, אי אפשר שיהיה כלל להכל, אלא צריך בכל מקרה להחליט פה

בצורה ספציפית. יש צורך לטפל באופן ספציפי לגופו של מקרה בהסכם שכר הטרחה. ההתערבות הזו בצורה של חקיקה אינה מתאימה לאופי מערכת היחסים של לקוח/עו"ד, והעניין צריך להיות מטופל במישור הערכי החינוכי, שהלשכה תמציא המלצות ו/או דוגמאות וכדומה ולהסביר לעורכי הדין שזה לא כדאי, לא ראוי ופוגע בתדמית ויוצר סכסוכים.

המרה אינה מסכימה עם הגישה הזו, לטענתה הרבה פעמים בין עורכי דין ללקוחותיהם אין מערכת יחסי כוחות שווים. היא חושבת שהסיטואציה הזו של הסכמי שכר טרחה בעל פה, לא ברורים לא סגורים עד הסוף, מרבה הסכסוכים פוגעת בתדמית המקצוע זה האינטרס של עורכי הדין שיהיו הסכמים מסודרים כתובים וברורים.

יש מספר סוגיות מרכזיות שכאשר אנו לוקחים פסקי דין שעוסקים בסכסוכי שכר טרחה, ורוצים לחלק אותם לסוגיות המרכזיות שעולות וחוזרות כל פעם מחדש. אז אפשר לראות מספר סוגיות מרכזיות כמפורט להלן:-

1. **סוגיה ראשונה - לא נכרת כלל הסכם שכר טרחה**, במצבים שאין הסכם שכר טרחה לא בכתב ולא בעל פה. אז כמה הלקוח ישלם? עו"ד רוצה כסף על עבודה שעה.
2. **סוגיה שנייה - יש הסכם בעל פה/בכתב אבל לא ברור**, אפשר לפרש אותו בדרכים שונות. למשל בתביעת נזיקין, אם הלקוח זוכה הוא ישלם 20% שכר טרחה, תשאל השאלה:- ממה? ומה קורה אם יש זכיה בערכאה ראשונה ובערעור מהמשתנה. זה הסכם לא ברור. (**פס"ד קפלנסקי**).
3. **סוגיה שלישית - הסכמים שלא צופים התפתחויות אפשריות בעתיד**, למשל שהפרויקט לא הצליח, שעבודת עוה"ד תופסק בגלל שהלקוח לא מרוצה או מסיבות אחרות.
4. **סוגיה רביעית - מצבים שבהם יש לנו הסכמי שכר טרחה שהם בניגוד לחוק**, למשל, הסכם מותנה בתוצאות במשפט פלילי, או הסכם שקובע שהלקוח ישלם לעוה"ד במספר תמונות, זה אסור על פי כללי האתיקה.

הרצאה מס' 6 - 11.04.2018

סיימנו את השיעור הקודם בזה שאמרנו שלהסכם שכר טרחה אין חובת כתב, ואמרנו שיכולים להיות מצבים שבהם יכול להיות סכסוך סביב הסכם שכ"ט עו"ד/לקוח, וניתנו 4 סוגיות כמפורט לעיל.

1. **סוגיה ראשונה - לא נכרת כלל הסכם שכר טרחה**, במצבים שאין הסכם שכר טרחה בכתב ו/או בעל פה. אגב, יכולים להיות מצבים בהם עוה"ד טוען שהיה הסכם בעל פה, אבל אינו יכול להוכיח והלקוח טוען שאין. וגם במצב כזה בית המשפט טוען שאין הסכם שכ"ט, כי אין אפשרות להוכיח. ונשאלת השאלה **מה עושים בסיטואציה מאין זו ואיך מחליטים כמה כסף מגיע לעוה"ד?** ההלכה היא כי בסיטואציה כזו חל סעיף 46 לחוק החוזים.

קיום בסכום ראוי

46. חיוב לתשלום בעד נכס או שירות שלא הוסכם על שיעורו, יש לקיים בתשלום של סכום שהיה ראוי להשתלם לפי הנסיבות בעת כריתת החוזה.

הינו כאשר אין הסכם שכ"ט, לעוה"ד מגיע שכר ראוי. בשים לב שהסעיף הזה תקף לכל סוג של הסכם שכר טרחה שלא נחתם בין אנשי מקצוע למשל, קבלן כלשהו כמו אינסטלטור, מהנדס וכדומה, סעיף זה תקף לכל בעל מקצוע שנותן לנו שירות. סעיף זה אינו חל רק על עו"ד הוא רחב יותר.

מה זה שכר ראוי? איך מחשבים שכר ראוי? יש לנו הלכה ותיקה מאוד כבר בשנת 1955 בבית משפט

העליון **בפס"ד קופל נ' ארזי** נקבע כי בית המשפט לא ניתן לקבוע שכר ראוי ללא עדויות מומחים מכיוון שאין זה מן המפורסמות שאנן צריכות ראייה וזה כך עד היום. ז"א ששכר ראוי צריך להוכיח, ואף יותר מזה, **צריך לטעון וצריך להוכיח!**

לדוגמא, אם עו"ד טוען שהיה הסכם בעל פה, ולכן בהתאם להסכם בעל פה אני אמור לקבל 100,000 ₪ ותובע את הלקוח בסכום זה, ואם בית המשפט קובע שלא היה הסכם בעל פה, בעיקרון עוה"ד צריך לצאת קירח עם אפס (0) כלום. כח לא טען לחילופין לשכר ראוי, הטיעון הזה חייב להטען ע"י עוה"ד. הוא חייב להיטען הוא חייב להיות מוכח. דהיינו, אם עוה"ד אומר **"מגיע לי שכר ראוי"** ולא אומר שום דבר, הוא לא נותן לבית המשפט כלים לחשב את השכר הראוי, הרי שגם תביעתו צריכה להידחות.

לסיכום:- כדי שייפסק שכר ראוי יש לטעון:-

א'. עוה"ד צריך לטעון לשכר ראוי.

ב'. עוה"ד צריך להוכיח את השכר הראוי ולא מהמפורסמות שלא צריך להעיד.

ע"א 499/89 רמת אביבים בע"מ נ' מירון, בן ציון ופריבס, עורכי דין, שותפות רשומה

המערערת רמת אביבים בע"מ (להלן: "החברה") היתה בעלת זכויות במקרקעין בגבעתיים, ושכרה עו"ד כדי שיטפל לה בהשגת אישורי בניה. עוד בטרם השיגה אישורי בניה / רישיונות, אז המדיניות של העירייה השתנתה, והעירייה החליטה להפוך את השטח הזה לשטח ירוק למטרות ציבוריות, ולכן אי אפשר היה לבנות שם. החברה פנתה למשרד עוה"ד מירון, בן ציון ופריבס, וביקשה מהם לייצג אותה בעניין זה. משרד עוה"ד הגיש עתירה לבג"צ, אחרי העתירה הושג הסכם בין הצדדים שהיה טוב לצדדים, החברה קיבלה היתרי בניה ומגרשים חלופיים וכו' וכולם היו מרוצים. בכל המו"מ של ההסכם אותו משרד עוה"ד מייצג את החברה. בגמר הטיפול, שולח משרד עו"ד לחברה חשבון שכ"ט ע"ס 200,000.00 דולר על ייעוץ, ניהול מו"מ, ניסוח הסכמים, ועוד 35,000.00 דולר עבור הגשת העתירה לבג"צ. **לא היה הסכם ולא דובר על שכר טרחה.** והוגשה חשבונית בסך 235,000.00 דולר, כאשר 3,265 דולר שולם כמקדמה. והחברה סירבה לשלם את הסך הנ"ל. משרד עוה"ד הגיש תביעה לבית המשפט בגין שכר טרחה ראוי ע"ס 400,000.00 דולר.

בהמ"ש המחוזי אמר, לא היה פה הסכם שכ"ט, ולכן החיל על המקרה את ס' 46 לחוק החוזים, צריך לפסוק שכר ראוי, משרד עוה"ד הביאו מומחים, המומחה מטעם עו"ד קבע כי השכר הראוי צריך להיות 2 אחוז

משווי המגרש, החברה גם הביאה מומחים מטעמה שנתנו חו"ד הם נתנו חו"ד יותר נמוכות, אחד נתן חו"ד של 30,000.00 ₪, השני נתן של 45,000.00 ₪ ועוד מומחה נתן 50,000.00 דולר. אז מצד אחד יש את חו"ד עורכי הדין שגוזרים את שכר הטרחה משווי הקרקע לפי אחוזים ואז זה מאד סכום שהוא מעל 300,000.00 דולר, ויש את הצעת המומחים של החברה שגובה שכי"ט לא עלה על 50,000.00 דולר. בהמ"ש אימץ את חו"ד של עוה"ד, וקבע את השכר הראוי לעוה"ד כפי שחושבו שני האחוזים מערך הקרקע, והתקבל סך שהוא מעל 300,000.00 דולר, אך השופט במחוזי אמר שעוה"ד שלחו חשבון על סך 230,000.00 דולר וזה מה שיקבלו.

שני הצדדים הגישו ערעור, החברה אומרת כי 235,000.00 דולר זה יותר מידי, ושהם הביאו הצעות מומחים יותר נמוכות בהרבה בקשר לשכר ראוי. משרד עוה"ד טוען שזה מעט מידי, ושהם הוכיחו כי השכר הראוי הוא יותר מ- 300,000.00 דולר. כאן נקבעה הלכה ובה נקבע האם ניתן לחשב שכר טרחה ראוי משווי של נכס. **[הערת המרצה]**, גם היום אנחנו עושים חישוב שכי"ט באחוזים כאשר אנחנו עושים עסקת מכר של מקרקעין/דירה/חנות משווי הנכס, בתביעות נזיקין למשל 20% ממה שנקבל]. **השאלה היא האם כאשר**

קובעים שכי"ט ראוי האם יש לעשת זאת ע"י חישוב באחוזים משווי הנכס או לבדוק כמה

עוה"ד עבד ולקבוע עפ"י העבודה את השכי"ט? זה היה הוויכוח בין הצדדים, ופסה"ד קבע העליון

שכן בהחלט אפשר לקבוע את השכר הראוי כאחוזים משווי המגרש/הקרקע/הנכס. העליון דחה את הטענה וקבע כי לפי סי' 46 לחוק החוזים, ומוסיף בית המשפט ואומר שכאשר קובעים את השכי"ט הראוי, צריך לשלם סכום שהיה ראוי להשתלם לפי הנסיבות בעת כריתת החוזה כאשר כן **נהוג להתחשב באופי העניין ומוניטין עוה"ד**, אחרת יש התקשרות שלא כדין כי עו"ד עם מוניטין יקבל שכר שלא ראוי, והעליון דחה בטענה שאם הוגשה חשבונית על סכום מסוים זה הסכום שיקבע.

בעקבות פסה"ד הזה **פרופסור דניאל פרידמן** כתב מאמר שיצא כנגד פסה"ד ומבקר אותו בחומרה, ואומר כי תמוה לקבוע את השכר הראוי לא ביחס לכמות העבודה אלא בהתאם לתנודות במחירו של הנכס, גם אם זה בהסכמה. לא צריך לתת לעו"ד לקחת תיק מבלי להגיד ללקוח את השכר זה מעמיד את הלקוח בעמדת נחיתות מוחלטת הלקוח לא יכול לגשת לעו"ד אחר כי עוה"ד ביצע את העבודה, וגם היכולת שלו להתגונן נגד התביעה יותר מצומצמת מפני הנגישות שלו למשפט נמוכה יותר, עוה"ד זו עבודתו, הוא רגיל לתבוע ולא צריך לשכור מישהו לצורך כך, ואילו הלקוח יאלץ לקחת עו"ד אחר לתביעה ולכן זה מעמיד אותו במצב נחות, ובנוסף השיטה הזו מצמצמת את סיכויי התחרות, אין פה תחרות.

אסור לגזור בהתאם לאחוזים או רכוש הלקוח עו"ד שלא דאג להסכם מחייב, לחייב אותו בהוצאות משפט ללא קשר לתוצאה. והוא אומר שצריך לקבוע מספר כללים. ראשית הוא טוען שראוי לקבוע חובה בחוק, אבל כל עוד לא נקבע בחוק, הוא אומר :-

1. אם יש טווח מחירים בנושא הטיפול אז צריך לצאת מנקודת הנחה שעוה"ד יקבל את הסכום

הנמוך ביותר האפשרי. דוגמא אם יש נוהג לשלם בתחום מסוים בין 20,000.00 ₪ ל- 50,000.00 ₪

אז פה מתחילים מ- 20,000.00 ₪, היינו בנמוך ביותר מבין השניים.

2. בכל מקרה צריך לקחת לרעתו של עוה"ד, כי יש לקחת בחשבון שלו היתה האחריות לעשות את הסכם השכ"ט, הוא לא עשה אותו, לכן יש לקחת את זה לחובתו, ואפשר להפחית לו מהמינימום האפשרי הזה. ואומר שבכל מקרה, גם אם עוה"ד זוכה בתביעה, הוא זה שצריך לחייב אותו בהוצאות משפט, מפני שהכל בגללו, אם היה עושה הסכם שכ"ט לא היו מגיעים לבית המשפט.

ע"א 136/92 משרד עו"ד ביניש עדיאל ושות' נ' דניה סיבוס (1993).

בהמ"ש הסביר לנו יותר בצורה מפורטת, איך מחשבים שכר ראוי. בית המשפט מדגיש כי השיעור של השכר ראוי הוא לא בגדר ידיעה שיפוטית, הוא חייב בהוכחה. אין לקבוע ללא הצגת ראיות, במקרה שאין ראיות התביעה צריכה להידחות. בית המשפט אומר כי השכר הראוי יכול להיקבע לפי שיטות שונות, לפי אחוזים, שעות עבודה, לפי ישיבות בבית משפט, לפי שכר חודשי וכו'. אבל זה לא מספיק וצריך להעזר בגורמים נוספים כגון, היקף העיסקה היקף העבודה המשפטית, לקוח קבוע או מזדמן וכדומה, בנוסף לדברים האובייקטיביים כמו שנאמר עד כה אלא גם דברים סובייקטיביים כמו מה הכישורים/הוותק/מעמד/מוניטין של עוה"ד, בתחום האזרחי אומר בית המשפט יש לקחת בחשבון גם את התוצאות אם הצליחה התביעה או לא הצליחה התביעה. צריך להוכיח את השכ"ט הראוי עפ"י הנסיבות המפורטות לעיל באמצעות חו"ד מומחה. גם במקרה זה נפסק שכר באחוזים.

גם פסה"ד הזה הוא בניגוד לדעת פרופסור פרידמן שרוצה לצמצם למינימום, ואילו פה אומרים לא, ושאלם יש עו"ד עם מוניטין גבוה, שכולם רוצים להעזר בו, אז הצד הגבוה ייפסק שכ"ט ראוי ולא לצד הנמוך.

ע"א 9282/02 יכין חק"ל בע"מ נ' עו"ד יחיאל (2004).

יכין חק"ל בע"מ (להלן: "יכין") היתה בעלים של 3 חלקות קרקע, שסווגו כשטח חקלאי, והם רצו לשנות את היעוד של הקרקע משטח חקלאי לשטח תעשייה. והם שכרו בשנת 1981 את עו"ד יחיאל, אשר הכין תוכנית לחילופי שטחים, והשקיע המון זמן, בסופו של דבר נחתם הסכם בשנת 1989 בין העירייה לבין יכין, והעירייה התחייבה להמליץ בוועדה לשנות את היעוד של המקרקעין, וכך היה כל המהלך הצליח בשנת 1993. אבל כחודשיים לפני שהאישור הגיע מהעירייה, יכין פיטרה את עו"ד יחיאל והיא לא רוצה לשלם לו כלום. לא היה הסכם שכר טרחה, עבד שנים ולא קיבל 1 ש"ח לא סיכם על שכ"ט. היה דיבור שנהוג לקחת על דבר כמו זה כ-4 אחוז.

המחוזי קבע שעוה"ד היה הגורם היעיל שהביא לשינוי היעוד ועכשיו צריך לפסוק לו שכר ראוי, **מהו השכר הראוי?** בית המשפט בוחן מהו השכ"ט הראוי יש להביא מומחים, ועו"ד מצליח להוכיח לבית המשפט שאכן 4% הוא השכ"ט הראוי. המחוזי קבע ש-4% זה אכן שכ"ט ראוי, אך יש להפחית 20% מהשכ"ט הראוי כי הוא לא הגיע לקו הסיום.

יכין ערערו לעליון העליון מסכים כי עוה"ד היה הגורם היעיל ונתן 12 שנים טיפול משפטי בלי לקבל שכ"ט

ומבלי לכרות הסכם שכ"ט, ומחיל את סעיף 46 לחוק החוזים, וצריך לקבוע את השכ"ט הראוי שאותו יש להוכיח. על סמך השכ"ט הראוי במחוזי מסרו חו"ד 3 עו"ד ותיקים, והעידו כי בדרכי בעסקאות כאלה השכ"ט נקבע באחוזים, וזה מקובל על העליון המומחים העידו על יותר מ- 4% אך אז הזכיר העו"ד 4% והעליון קיבל זאת. והעליון מצטט את המאמר של פרופסור פרידמן, ואומר שאם עו"ד לא דאג להסכם, אז צריך להניח שהלקוח צריך או יותר נכון ציפה להיות מחוייב על הסכום הנמוך ביותר, ולפסוק בהתאם. ואומר בית המשפט, שאולי כאשר מדובר בלקוח עסקי, אז צריך לרכז קצת את הגישה זהו, כי אדם פרטי ברור שמצופה במחיר הנמוך ביותר, אבל לקוח עסקי קמת יותר מבין מה קורה, אפשר לרכז אבל גן כלפי לקוח כזה צריך לפסוק שכר ראוי על הצד הנמוך. בית המשפט אומר במפורש שצריך לקחת בחשבון את המחדל של עוה"ד בקביעת השכ"ט הראוי. היה ויכוח על ה- 4% אחוז מהשווי של הקרקע ברוטו או נטו, שמשנים י עוד צריך לשלם הרבה כסף כמו היטלי השבחה וכו'. יכין אומרת 4% אחוז מהנטו, עוה"ד אומר 4% מהברוטו בית המשפט העליון אומר נחצה את זה בין הברוטו לנטו, עושה באמצע, יש פה הפחתה מסויימת מהמחוזי מאד מצומצמת רק בסוגיית הברוטו/נטו.

איך מיישמים את ההלכות הנ"ל של העליון בערכאות הנמוכות:

קראוס נגד פנינג (פס"ד לענייני משפחה)

עו"ד שהגיש תביעת שכ"ט כשלא היה הסכם. ומבקש לתבוע שכר ראוי. כדי להוכיח שכר מקובל/ראוי צריך להביא חו"ד מומחה של עו"ד אחר עו"ד ורמוט (להלן: "מומחה"), ואכן עו"ד קראוס הביא עו"ד עם ותק ומנוסה שנתן חו"ד אשר העיד מהו השכר הראוי לתביעה. בשים לב שאת עו"ד קראוס פיטרו לפני סוף הטיפול, ועוה"ד שנתן את חוה"ד אמר שבמקרים מאין אלו, צריך לשלם חצי משכר הטרחה הראוי. בית המשפט אומר, שהעדות של עו"ד מומחה מקובלת עליו, וכי השכ"ט שהוא לקח סביר לעבודה, ולפי החישוב של המומחה אז מגיעים לסכום של 21,100.00 ₪. אבל בית המשפט מציין את פסה"ד יכין נפסק שהעובדה שעוה"ד לא דאג להסכם שכ"ט צריכה להיזקף לחובתו. ובית המשפט אומר " **לכן החלטתי לקבוע את השכר הראוי לפי האומדנה, שהוא גם מתחשב בחו"ד מומחה, ויש לי נטייה להפחית קצת כי זו רוח הפסיקה, ולכן ישלם הלקוח 15,000.00 ₪**".

ת"א 11-11-57588 עואודה נ' מנזל (מיום 05.07.2016)

מדובר בתביעה לתשלום שכר טרחת עו"ד והוצאות ייצוג. התובע, עורך דין במקצועו, טען בתביעתו, כי בזמנים שונים בתקופה משנת – 2002 עד שנת 2006, העניק שירותים משפטיים לנתבעת אשר הובילו בסופו של יום להקמת תחנת תדלוק (להלן: "התחנה") על מקרקעין השייכים לה, ולילדיה הקטינים – חלקה: 113, גוש: 17384, מאדמות כפר-כנא. לא היה הסכם שכ"ט, ועו"ד לא הצליח להוכיח את השכר הראוי במסגרת התביעה.

בית המשפט אומר "שלא עלה בידי עוה"ד להוכיח את היקף השכר הראוי לו הוא זכאי". בהתאם לפסיקה

הקודמת, בית המשפט העליון שאם לא הוכח שכר ראוי שלא מהמפורסמות, יש לדחות את התביעה. אבל מעבר לזה יש כללים משפטיים בעיקרון שתובע יכול להביא ראיות ולא מביא אותן אז התביעה שלו צריכה להידחות. בית המשפט מוסיף " עוה"ד יכול היה להביא חו"ד מומחה ולא עשה את זאת". אבל במקום לעשות זאת בית המשפט אומר "אם זאת קשה להלום תוצאה של אי פסיקת סכום כלשהו לתובע לאחר שבית המשפט שהוא אכן העניק שירותים בפועל". היתה הוכחה שהעניק שירותים אבל לא היתה הוכחה כמה מגיע לו, היינו כמה השקיע/כמה מקובל בשוק וכדומה, ונקבע לשלם את המינימום.

2. **סוגיה שניה - יש הסכם בעל פה/בכתב אבל לא ברור**, אפשר לפרש אותו בדרכים שונות. למשל בתביעת נזיקין, אם הלקוח זוכה הוא ישלם 20% שכר טרחה, תשאל השאלה: - ממה? ומה קורה אם יש זכיה בערכאה ראשונה ובערעור מהמשתנה. זה הסכם לא ברור. (פס"ד קפלנסקי).

רע"א 6222/13 סטרוגנו, עו"ד נ' שרבט (2013).

בפס"ד זה קבע בית המשפט העליון, כי החובה להבהיר/להסביר את הסכם שכה"ט ולהפכו לברור מוטלת על עורך הדין.

מדובר על עו"ד שהחתיים לקוח על הסכם שכ"ט מאוד מסובך בעברית, והלקוח היה דובר אנגלית. העו"ד טוען שהוא תרגם והסביר ללקוח ואין לזה שום ראייה, וטענת הלקוח שלא הבין את הדבר הזה כלל. הלקוח לא רוצה לשלם ועו"ד תבע, בהתבסס בסעיפי חוזה שכ"ט הלא ברורים כלל. בית משפט השלום קיבל את התביעה, אבל בגלל שהסעיפים אינם ברורים בהסכם השכ"ט הוא הפחית את הסכום. הלקוח ערער לבית משפט המחוזי והוא קיבל את הערעור דחה את כל תביעת עו"ד לשכ"ט. ועוה"ד הגיש בר"ע לעליון, בית המשפט העליון דחתה את בקשת הבר"ע, ואמר חד משמעית שעו"ד יש לו חובה מוגברת כלפי הלקוח להבהיר לו את הסכם שכ"ט וחייב להסביר לו בדיוק על המהות ולוודא שהבין אותו, ואם לא עושה זאת, האחראיות עליו. בית המשפט אומר שזה חלק מחובת הנאמנות של עוה"ד כלפי הלקוח.

הפסיקה קבעה לא פעם, שכאשר ההסכם אינו ברור, הפרשנות תהיה לטובת הלקוח. היינו לרוב ביהמ"ש יבחר ללכת לטובת הלקוח, כאשר יש כמה פרשנויות ודבר שני חובת הנאמנות של עו"ד לקוח.

הבהרת המרצה - לפעמים לקוחות באים ואומרים שההסכם לא פייר, למרות שהסעיפים הם ברורים.

אבל ללקוח יש כל מי טענות לגבי הסכמות ספציפיות. בהיבטים האלה בית המשפט לא נותן להם במה. לדוגמא, סיטואציה שבה יש הסכם שלקוח צריך לשלם לעו"ד 17% ממה שנפסק בבית המשפט. מה נפסק לאותו לקוח בבית המשפט? בדרך כלל מה שנפסק מורכב מסכומים שונים:-

1. סכום שמקבל התביעה נניח 100,000.00 ₪.

2. שכ"ט עו"ד 10,000.00 ₪.

3. סכום להוצאות.

ע"א 9022/08 מגורי – כהן נ' עו"ד משה קמר (2010).

נוסח הסכם הטרחה היה כדלקמן: "מתחייבים בזה לשלם סכום בשיעור של 17% בצרוף מע"מ מכל סכום פיצוי שישולם לנו, שכר הטרחה יחושב לפי הסכומים ברוטו ולפני ניכוי חובות כלשהם". בפסיקה נקבע כי שכ"ט עו"ד שנפסק הוא לטובת הלקוח ולא עבור עוה"ד. הלקוח טען כי הוא הבין שיצטרך לשלם רק שכ"ט עו"ד 100,000.00 ₪ אך היא לא התקבלה, כי היא סותרת את ההסכם. טענה חלופית הייתה שאת 17% צריך לחשב מהמיליון, הכלל הוא כזה כאשר לא נכתב בהסכם כי שכ"ט ישולם לעו"ד הוא ישולם ללקוח, השאלה ממה גוזרים את 17% ברוטו או נטו? הביטוי ברוטו/נטו הוא חשוב ויש להסביר אותו, בהמ"ש קבע כי את ה-17% מחשבים מהברוטו מהמיליון, בהמ"ש פסק כי העו"ד הסביר ללקוח שבזה מדובר ביהמ"ש קבע "כי משהוסדר שכ"ט בהסדר ברור ומפורש אין זה תפקידו של ביהמ"ש ליצר הסכם סביר יותר מזה שיצרו לעצמם".

הסבר המרצה - לפני שנעבור לדוגמאות מרתקות של הסכמים לא ברורים, אשר מתייחסות להסכמי שכר טרחה מותנה. בשים לב שהסכמי שכ"ט מותנה מותרים בתחום האזרחי בפלילי אסור לקבוע שכ"ט מותנה. זו צורת תשלום מאד שכיחה. היתרונות של השיטה הזו:-

1. שזה מאפשר לתובעים מעוטי יכולת לממש את הזכויות שלהם, מאפשר לקבל שירותים משפטיים מבלי לשלם עליהם מראש, וגם לא לשלם כלל אם זה יכשל.
2. השיטה מביאה שלא יוצגו תביעות שאין להם סיכוי אמיתי. עו"ד לא ירצה להניע תהליך שידוע לו מראש שהסיכוי שלו הוא נמוך ושהוא יקבל כסף רק אם הוא יצליח. וכך יוכל לצמצם את תביעות הקָרָק.
3. ממריץ את עוה"ד להשקיע יותר, הם יקבלו יותר אם יתאמצו.

לשיטה הזו יש גם חסרונות. כי לפעמים עורכי דין מקבלים שכר מאד גבוה על מעט עבודה יחסית לשכר. למשל, תביעות ענק של מיליונים, עוה"ד אכן משקיע הרבה, אבל אחוזי שכר הטרחה יכולים להיות חסרי פרופורציה יחסית למה עשה. או למשל אם לוקחים ללקוח 20% על תביעה נזיקין ועוה"ד רק שלח מכתב וכבר הצלחת לקבל את מה שדרשת, ולקחת 20% מבלי להתאמץ זה נותן איזו שהיא תחושת אי נוחות, ולקוחות אינם יכולים לעקוב אחרי הדבר הזה, להבין אם זה כדאי או לא, הם לא מבינים כי אינם משפטנים, לא יודעים מראש כמה עבודה נדרשת להם. ללקוחות יש בעיית מידע, הם לא מבינים את היקף העבודה ולכן לא יודעים עם האחוזים מוצדקים.

בעניין הזה של שכ"ט מותנה, הוא נושא שנחקר הרבה מאד, ועשו עליו הרבה מאד מחקרים בהרבה מדינות, וגם בישראל עשו מחקר מאד מעניין **פרופסור אייל זמיר ופרופסור אילנה ריטוב** - הם עשו שורה של

ניסויים שמטרתה להסביר למה בישראל יש העדפה גורפת של הסכמי שכר טרחה מותנה גם כשאומרים להם שרוב הסיכויים שיקבלו את הפיצוי קבוע בי 2 וחצי משכר קצוב. הממצא המרכזי להעדפה לטענתם כי המושג הכלכלי שנאת סיכון, ומתיישב עם תיאוריית הערך, שאומרת כי אנשים לא חושבים בד"כ בערכים מוחלטים, אלא במונחים של רווח והפסד, והאטרקטיביות הגדולה של האופציה השניה, של שכר טרחה מותנה, נתפס כמתסן את הלקוח מפני סיכון של הפסד. והלקוח מעדיף רווח נקי נמוך יותר בצורה משמעותית, בתנאי שלא יחשפו עצמם לסיכון של הפסד.

לפני המחקר הם חשבו כי לקוחות לא מבינים את המשמעות אך המחקרים גילו שהם אכן מבינים אך עדיין מעדיפים בגלל הסיכון.

ידע כללי-

דניאל כהנמן (באנגלית: Daniel Kahneman) הוא פסיכולוג קוגניטיבי ישראלי-אמריקאי, חתן פרס נובל לכלכלה לשנת 2002 (בפרס זכה באותה שנה גם עם הכלכלן האמריקאי ורנון סמית). מחקריו נחשבים לפורצי דרך בתחומי הפסיכולוגיה של שיפוט וקבלת החלטות, כלכלה התנהגותית ופסיכולוגיה הדונית.

יחד עם הכלכלן עמוס טברסקי ואחרים, כהנמן הניח את היסודות לבסיס קוגניטיבי עבור טעויות אנושיות נפוצות שעולות מהיוריסטיקות והטיות (Kahneman & Tversky, 1973; Kahneman, Slovic & Tversky, 1982; Tversky & Kahneman, 1974) ופיתח את תורת הערך (Prospect theory) כחלופה לתורת תוחלת התועלת המשמשת בתורת המשחקים ובמיקרו כלכלה במסגרת כלכלה נאו-קלאסית. (Kahneman & Tversky, 1979) על פיתוחים אלה זכה בפרס הנובל לכלכלה לשנת 2002 (טברסקי נפטר בשנת 1996 ופרס הנובל מוענק רק לאנשים חיים).

בשנת 2011 הוא נכלל ברשימת הירחון Foreign Policy כאחד ההוגים המובילים בעולם. באוה שנה הוא פרסם את ספרו לחשוב מהר ולאט שמסכם חלק גדול ממחקריו שלו, וכן של מדענים נוספים אודות הדרכים בהם פועל המוח שלנו וכיצד הזכרון שלנו מהתל בנו. ספר זה הפך לרב-מכר.

על עבודתו זכה כהנמן במספר רב של פרסי דוקטור לשם כבוד, בין היתר מאוניברסיטת הרווארד (2001), אוניברסיטת פנסילבניה (2001), אוניברסיטת בן-גוריון בנגב (2003), אוניברסיטת בריטיש קולומביה (2004), אוניברסיטת מישגן (2010). ב-20 בנובמבר 2013 העניק לו נשיא ארצות הברית ברק אובמה את מדליית החירות הנשיאותית, העיטור האזרחי הגבוה ביותר שניתן בארצות הברית.

כיום כהנמן מכהן כפרופסור אמריטוס לפסיכולוגיה ולמדיניות ציבורית באוניברסיטת פרינסטון. הוא שותף מייסד בחברת TGG Group חברת ייעוץ לעסקים ולארגוני צדקה. הוא נשוי לפסיכולוגית הקוגניטיבית אן טריזמן, חברת החברה המלכותית של לונדון לשיפור הידע במדעי הטבע.

כאשר דיברנו על חובת הכתב, דיברנו על כך כי ברוב מדינות המערביות, הסכמי שכר טרחה חייבות להיות בכתב. אין חובת כתב גורפת למשל ארה"ב, הסכם שכ"ט לקוח יכול להיות בעל פה, אל אם כן זה הסכם שכ"ט מותנה. **הסכם שכ"ט מותנה חייב להיות בכתב.** זה בארה"ב. בישראל אין חובה כזו, אין חובה לכתב בהסכמי

ב/מחברות/משפטים/תואר שני/יישוב סכסוכים בין עורכי דין.docx
https://nac365-my.sharepoint.com/personal/batiliro_netanya_ac_il/Documents /אגודת הסטודנטים/מחברות בחינה/סמסטר

שכ"ט בשום מצב. וזה בעצם גורם להרבה בעיות. יש פה סוגיות רבות כשההסכם המותנה לא ברור, למשל **דוגמא**:- נניח שאני מייצגת לקוח, ואנחנו מסכמים שישלם לי 20% ממה שיפסק לטובתו. ואז בערכאה ראשונה הלקוח מצליח הוא מקבל 100,000.00 ₪ ונותן לעו"ד שכ"ט בסך 20% היינו 20,000.00 ₪. וכולם מרוצים. אבל כעבור שבועיים הצד השני מגיש ערעור. **האם עוה"ד צריך לייצג בערעור מתוך שכה"ט שכבר שולם לו או לקבל תשלום נוסף? נניח שהפסיד בערעור מה עם הכסף שקיבל עוה"ד, הרי היה מותנה בהצלחה, האם הוא צריך להחזיר את שכר הטרחה ללקוח?** ממה גוזרים את האחוזים וכדומה. ברירת המחדל היא פרשנות לטובת הלקוח. הניסוח מלכתחילה היה בעייתי **כי נאמר** שישלם לי 20% ממה שיפסק לטובתו. יש הרבה מאד שאלות שמתעוררות, מה שצריך לזכור זה קודם כל את ברירת המחדל, **ההלכה היא פרשנות לטובת הלקוח**. בעניין המקרה דן זה אומר :-

1. **בערכאה ראשונה** - עו"ד מייצג, זכה הלקוח צריך לשלם 20%.

2. **בערכאה השניה** - אותו עו"ד חייב לייצג. אם הפסיד, עוה"ד צריך להחזיר את שכה"ט, אם זכה באותו הסכום אין שינוי, אם זכה בפחות צריך להחזיר את ההפרש, אם זכה ביותר מקבל עבור ההפרש.

3. **בערכאה שלישית** - (בר"ע) אותו עו"ד חייב לייצג. התוצאה כמו בערכאה שניה.

יש לנו לפעמים כללים בחוק למשל בעניין פלתי"ד, יש מגבלות שכ"ט (8% פשרה לפני המשפט, 11% פשרה לפני פס"ד אחרי שהתחילו הליכים, 13% ובפס"ד). אבל נשאלו שאלות כמו **מה קורה עם לקוח מחליף עו"ד באמצע? והאם זה לערכאה אחת או שתיים?** הרבה שאלות מתעוררות בשכר טרחה מותנה.

ע"א (תל-אביב-יפו) 2969/04. עו"ד ברטל יהושוע. נ ג ד. ארליך ישראלה משנת 2012

יש לנו פס"ד מנחה בפס"ד ארליך, שקבע כללים שעו"ד משתגעים מהם הם כ"כ לטובת הלקוח, ונקבע כי :-

1. מגבלת שכר הטרחה היא גם על הערעור.

2. כשיש מס' עו"ד (היינו יותר מ-1) שטיפלו בתיק, יש לחלק את האחוזים בין עוה"ד. הלקוח לא ישלם יותר מהאחוזים הקבועים בחוק.

בית המשפט בעצם עשה פרשנות לטובת הלקוח של החוק ושל כללי המקסימום, בצורה מאד רחבה ומשמעותית, ובניגוד להנחיות ועדת שכ"ט של לשכת עוה"ד, שכמובן הם איבדו את התוקף שלהם ברגע שבית המשפט העליון פסק את דברו.

רע"א 7394/07 עו"ד אמיר גאנם נ' פאעור (2007).

עו"ד שייצג לקוחות בתביעה נזיקית היה הסכם שכ"ט ובו רשום **"שכר הטרחה המוסכם בסך 20% מכל**

סכום שיפסק, בנוסף לשכ"ט שייפסק". ניתן פס"ד לטובת הלקוח, עוה"ד קיזז את החלק שלו שאישור הלקוח. אבל הצד השני הגיש ערעור ונחתם הסכם שכ"ט חדש נוסף שבו נקבע **"שכר הטרחה המוסכם בסך 5,000.00 ₪"**. בערעור נהפך פסה"ד והלקוח הפסיד. הלקוח דרש להחזיר את הכסף שניתן בערכאה הראשונה וגם בגין הערעור. **ביהמ"ש** קבע כי עצם זה שהעו"ד לקח סיכון הסכום היחיד שיגיע לו זה 5,000.00 ₪ שהיה מותנה בתוצאות. זהו הסיכון שעו"ד לוקח על עצמו בשכר טרחה מותנה, הוא יכול לעבוד לחינם.

הערת המרצה - הכל תלוי באיך שמנסחים הסכם שכר טרחה. אם היה כתוב 20% ממה שייפסק בערכאה ראשונה, ואם יהיה ערעור זה עניין אחר לגמרי, והסכומים לא יושבו ללקוח.

שיעור 7 מיום 24.04.2018 (קסניה)

מכיוון שלעו"ד חלה האחריות לנסח הסכם שכר טרחה אז אנו הולכים עם הכלל שקיים בכל מקום פרשנות לרעת המנסח, אבל כאן אנו לוקחים אותו יותר חזקה זה לרעת המנסח שהוא עו"ד שחובתו לכתוב הסכם ולהסביר. החובה היא מוגברת, בית המשפט קבע לא רק שהוא צריך לנסח עליו חובה להסביר את ההסכם לוודא שהוא מבין אותו. ראינו שיש הסכם שכר טרחה מותנה בתוצאות אז אומר בית המשפט ברגע שההסכם מותנה ולא אמר במפורש שהתוצאה תתהפך אז עו"ד צריך להחזיר במצב כזה כסף, אנו עושים פרשנות לרעת המנסח לטובת הלקוח.

פס"ד לוי נ' פרוש: היה עו"ד שייצג לקוח בתיק נזיקין, ובית המשפט השלום פסק 400 אלף ש"ח לטובת הלקוח אחר כך עו"ד ערער למחוזי הערעור נדחה. ואז הוגשה בר"ע לבית המשפט העליון הוא פסק ללקוח סכום נוסף של 970 אלף ש"ח. בין הצדדים לא נערך הסכם. הלקוח טען שסוכם בעל פה שעו"ד יקבל 20 אחוז מהסכום הסופי כולל מע"מ. אנו צריכים לחבר, 20 אחוז ולגזור שכר טרחה. לעומת זאת עו"ד טען שסוכם על 20 אחוז וזה כשמופיעים בפני ערכאה אחת. אבל ברגע שמופיעים בהליך ערעור הוא זכאי ל10 אחוז נוספים הוא טוען ל30 אחוז. הוא אומר שלפני הגשת הבר"ע הוא דיבר עם הלקוח והוא סיכם איתו על 10 אחוז נוספים כלומר 40 אחוזים. מה שקרה כאן, עו"ד כבר לקח את כל הכסף, עו"ד לא מסכים להחזיר ומי שנאלץ להגיש תביעה זה הלקוח. בית המשפט השלום נתן פס"ד על דרך הפשרה 479 – עו"ד מגיע לו 30 אחוז + מע"מ מהסכום הסופי. הלקוח ערער למחוזי ואמר שאף אחד לא טען דבר כזה בעצם אין פשרה, בית המשפט קיבל ערעור. וקבע 20 אחוז מהסכום כולו ואז עו"ד הגיש בר"ע לעליון ועליון דחה בר"ע. השורש השוקי בהעדר בהסכם כתוב וכו'. ובית המשפט מדגיש שמדובר בסכמי שכר טרחה מותנה חייב כתב! אנו רואים פרשנות בהחלט תומכת בגרסת הלקוח והגישה היא שעו"ד שבא עם קונסטרוקציה אחרת בוא תוכיח אותה.

פס"ד דרור אלעד אלון: כאן עו"ד היצג את הלקוחות ב3 תביעות מאוחדות, אחת כתובעים ו1 כנתבעים. היה סכסוך של סוכן ביטוח עם חברת הראל. סוכן תובע את הראל והראל תובע את סוכן ואיחדו את זה לדיון מרוכז. עכשיו מה שקורה זה שבסופו של דבר ב2 מהתביעות הלקוח הפסיד בתביעה אחת הלקוח הצליח אבל אם אנו נעשה את הסה"כ אז זה הפסד. בהסכם שכר טרחה היה כתוב כך, ההסכם קובע שעו"ד צריך לקבל 20 אלף שח ובנוסף אם תתקבל התביעה, או תדחה התביעה נגדית ישולם בנוסף ב10 אלף שח וכו'.

השניים. כפל שכר הטרחה בו חויב הלקוח עד אותו שלב או 20 אחוז מכל סכום שייפסק לזכות הלקוח. קודם כל זאת השאלה הראשונה היא האם בתוצאה כזו אז צריך לשלם 20 אחוז או לא? עו"ד אמר שזה ניצחון ומחלק לא מגיע לי. בקיצור לגבי זה אומר בית המשפט העליון ששיקולי ההיגיון מובילים למסקנה שכשכתוב 20 אחוז מכל סכום שייסק לזכות הלקוח הכוונה היא למאזן חשבון הסופי. אם לא אז זה אמור להיות כתוב בצורה ברורה. אומר בית המשפט שדווקא את כפל שכר הטרחה כן צריך לשלם. אם תקבל התביעה אז צריך לשלם את הגבוה אחד מבין השניים. בית המשפט משלם עוד 50 אלף שקל. בית המשפט אומר שזה לא הגיוני אבל מצד שני הוא מצא את הדרך. בית המשפט כותב בצורה ברורה עמימות ואי וודאות הנוצרים בהיעדר חוזה ברור מיוחסים בראש ובראשונה לעו"ד ואם אנו הולכים לפי הקו הזה אז עו"ד היה צריך להישאר עם 50 אלף שקל. אם אתה חושב שלא אז תכתוב ברור.

פס"ד ד"ר שגב נ' רוני מנה : עו"ד שגב היצג את רוני בתביעה נ' גיידמק, כאשר גיידמק הגיש בחזרה. הצדדים הגיעו לפרשה לפיה גיידמק ישלם לרוני עשרה אלף שקל ואם הוא לא יעמוד בזה אז הוא ישלם פיצוי מוסכם של מיליון וחצי נוספים ו200 אלף שקל ריבית לחושד. יש ההסכם ואז הם הלכו לבית המשפט. מה שהם עשו שני עו"ד זה שהם הלכו וביקשו מבית המשפט שידחה את התביעות הדדיות על מנת לקבל בחזרה את העמלה. אם בית מהשפט דוחה את התביעה אזי לא ניתן להגיש. זה גמור. וגיידמק לא שילם לא במועד שהוא היה צריך ולא אחר כך התביעה נדחתה. רוני כעב על עו"ד והתחיל לנהל מו"מ עם גיידמק ישירות והגיע להסכם פשרה לפיו גיידמק ישלם לו 2 מיליון קלים. נשאלת השאלה מה מגיע לעו"ד שגב? יש סכסוך שכר טרחה בינו לבין רוני. עו"ד שגב בא ומביא לבית המשפט שני הסכמי שכר טרחה בהסכם הראשון רוני התחייב לשלם 15 אחוז מכל סכום או טובת הנאה שיקבל. יש לו עוד הסכם שהוא נערך לאחר הגשת התביעה אז שוב יש 15 אחוז אבל בהסכם השני כתוב על חשון 15 אחוז + מע"מ צריך לתת לו מאה אלף דולר ואחר כך 60 אלף דולר לאורך חצי שנה. זה העט הסכמי שכר טרחה. מה אנו אומרים שצריך לשלם אוני מנה לעו"ד שגב? שגב חשב שמנה צריך לשלם לו אחוזים מההסכם הפרשה הראשון. חוץ מזה הוא רוצה 15 אחוז מסכום התביעה שכנגד שנדחתה, 30 מיליון גם מזה מגיע לו 15 אחוז שזה 6 מיליון ועוד מגיע לו כפול. כלומר מגיע לו 30 אחוז. הוא דורש ממנה מיליונים על מיליונים. שלחו אותם לבורר. מה שמנה טען שלכל היותר מגיע לו 15 אחוז ממה שהוא קיבל בפועל כלומר 15 אחוז מ- 2 מיליון. הבורר קיבל את הגישה את העמדה של מנה. המחלוקת הלכה בורר הוא קיבל את העמדה של מנה שמגיע לו 15 אחוז מתוך 2 מיליון לכן הוא חייב את עו"ד להחזיר המון כספים. 2 הצדדים הגישו בקשה לתיקון פסק בורר. מנה ביקש את הצמדת הסכום. אבל שגב אמר הוא רוצה תיקון – 30 אחוז. בעצם משפט דחה את הבקשה שלו. והוא אומר בוודאי שנעשה על עו"ד להטמין בהסכם שר טרחה מלכודת שאמורה לסדר את הלקוח שנותן בו אמון מלא. בית המשפט מדגיש שעו"ד הוא כפוף לכללי אתיקה לקוד אתי הוא לא רשאי להטעות את אלה שמתקשרים אתו בטח לא את הלקוחות שלו. כשעו"ד מנסח הסכם שכר טרחה שמקמת את ההסכם מאחוזים הוא צריך להבין שאנשים תופסים את זה כמה שיקבל עו"ד בפועל. על זה בכלל בית המשפט השתולל (חישוב). אומר בית המשפט חזרה על התחייבות הקודמת בהתבסס על התחייבות החדשה אינו פח היקוש. אם לקוח יזדקק ליעוץ משפטי כדי לוודא שעו"ד שאת השירותים שלו ולא שכר לא מטעה אותו.

פס"ד ע"א 9648/16 אור הייטק GIS נ' חן אביטן משרד עו"ד, 20/2/18: אור הייטק היא חברה שעוסקת במדידת שטחים לצורך חיוב ארנונה. אנו משלמים ארנונה לפי שטח יש חברות כאלה שמחשבים את השטח. ולחברה זו היו סכסוכים עם 3 עיריות. ולכן החברה באה לעו"ד חן ושכר האת שירותיו כדי שהוא ייצג אותה בכל הליכים הללו וסכסוכים עם 3 העיריות. והוא היצג אותה וכשהסתיימו הסכסוכים אנו התחלנו עם סכסוך חדש כי התגלו חילוקי דעות לסכום שכר הטרחה ועו"ד הגיש תביעה נגד הלקוח. פה למשל ביחס לעיריית ראש העין לא היה הסכם שכר טרחה מהתחלה מסודר בכתב אלא היו התכתבויות במייל ולא היה מייל מסכם. לפעמים לא היה ברור אם היה השתכללות של הסכם. לפעמים זה נראה שהם הסכימו אבל התוכן לא היה ברור. זאת אומרת שוב אין לנו הסכם שכר טרחה מסודר. כשאנו הולכים לכללים של פרשנות של גמירת דעת וכו' אנו צריכים לפרש לטובת הלקוח נ' עו"ד זאת האחריות שלו. בעצם לראות מה הלקוח

הבין. נתחיל מעיריית ראש העין. חן שלח מייל בתוכו הייתה הצעת מחיר לטיפול בתביעה ומה שקרה פה היה מדובר על 8 אחוז בצירוף מע"מ. מכל סכום שיתקבל או ייפסק או ישולם הלקוח אישר את זה. עכשיו הלקוח תבע מעירייה קצת מעל 4.5 מיליון שקל, העירייה הגישה תביעה שכנגד 9 מיליון. ובית המשפט התחיל לדון בתביעה והחליט להעביר את שתי התביעות האלה להכרעת בורר, בהסכמת הצדדים. נתחיל מהתביעה של הלקוח: הבורר פסק שהלוקח זכאי ל-2 מיליון שקל ועוד 350 אלף שקל הוצאות. עכשיו 8 אחוז ממה? בהקשר הזה אנו מתחילים מהמחוזי בית המשפט פסק לטובת הלקוח. הבורר פסק בין הלקח לבין העירייה עכשיו השאלה כמה עו"ד לוקח מזה? מחוזי הסכים עם הלקוח. עכשיו הפרדנו מהתביעה שכנגד. והתביעה זו נדחתה. עבור תביעה זו סוכם שישולם לעו"ד 90 אלף שקל מראש. אבל היה סי' שאמר בסוף ההליך עו"ד יקבל אחוז כפול מזה שהוסכם ובהתאם לתוצאה. עו"ד בא ואומר על התביעה אחרת מגיע לי 16. מחוזי קיבל את עמדת הלקוח. יש חילופי מיילים. אבל בית המשפט המחוזי אמר שזה לא השתכלל להסכם בכלל. בנוסף במייל כתב עו"ד 18 אלף שקל ולזה התווספו 18 אחוז מכל סכום שייפסק. הלקוח ענה הוא רצה לשלם חצי וחצי השני בסוף אז עו"ד ענה לו שהוא מסכים אבל הוא אומר לו שאם אתה תשלם לי את כל ה-18 ולא 12. שני הצדדים ערעור על ההוצאות למחוזי. מי תבע את מי? העו"ד את הלקוח. עכשיו הלקוח מנגד רוצה לקבל כסף. בית המשפט העליון מתחיל מכל הכללים שלמדנו. מרבית הערעור נדחה. אפשר ללכת לקראת עו"ד ולקבל את העמדה שלו אז יש תזוזה לכיוון שלו. הוא מתערב להפחתה של 8 אחוז. בית המשפט מפרש את ההתכתבות לכך שהלקוח כן הסכים ל-12 אחוז. וגם לגבי החיוב בהוצאות בית המשפט העליון מתערב ומפחית 20 אלף. אומר בית המשפט נכון שעו"ד קיבל הרבה פחות ממה שהוא רצה אבל בכל מקרה הוא היה צריך לשלם. למרות שיש לתת את הדעת למחדליו של עו"ד הוא מפחית אנו כן רואים איזושהי תזוזה לכיוון עו"ד.

שיעור 8 מיום 08.05.2018

התחלנו בנושא הסכם שכ"ט, שלא צופה את האפשרות להפסקת ייצוג. ז"א שלקוח מגיע לעו"ד ועושים ביניהם הסכם שכ"ט, אבל לא לוקחים את האופציה שהלקוח לא יהיה מרוצה מהייצוג המשפטי

3. הסכם שלא צופה את חלק מהאפשרויות שיכולות להיות - הסכם שלא צופה למשל הפסקת

ייצוג, הטיפול יכול להיפסק כי הלקוח אינו מרוצה מהטיפול, או בגלל שמישהו אמר לו שיש עו"ד הרבה יותר זול, או כי הסיבה שבה הוא שכר אותנו הסתיימה, למשל, לקוח שוכר עו"ד כדי לטפל לו בתיק גירושין ובסוף מחליט להישאר ביחד, ונשאלת השאלה **מה קורה במצב הזה?** קודם כל הסכם שכ"ט טוב צריך לצפות את זה. ואם הכללים הוגנים אז בית המשפט יאכוף אותם.

מה ז"א כללים הוגנים? ז"א שאם תקבע שבכל מקרה, גם אם הלקוח מפסיק אחרי דקה אז מגיע לעו"ד לקבל את ל שכר הטרחה שנקבע בהסכם, ברור שזה לא הוגן. אבל אם יש איזו שהיא חלוקה הגיונית שמתפרסת בצורה הגיונית אז זה המצב האופטימלי. אבל נשאלת השאלה **מה קורה אם אין הסכם כזה?** פסק הדין הראשון שרק אותו הזכרנו בשיעור הקודם שעסק בסוגיה הזו קבע את ההנחה הבסיסית, היא אמנם זה אבל עדיין המקור והבסיס זה פסה"ד:

ע"א 136/92 משרד עו"ד בייניש עדיאל ושות' נ' דניה סיבוס (1993).

סיפרתי לכם שבפסה"ד הזה חברת דניה סיבוס פנתה לעו"ד בייניש וביקשה שימצא לה מגרש בירושלים עליו

תוכל לבנות בית מגורים, היה הסכם שכ"ט שצפה פני העתיד. הוא היה אמור למצוא את המגרש, לסייע לרכוש אותו, לסייע להשיג היתרי בניה, ואז החברה תבנה ותמכור את הדירות לרוכשים ועוה"ד יקבל אחוזים ממכירת הדירות. ז"א הוא יעבוד הרבה שנים, ובסוף ירוויח הרבה מאד כסף לגבי כל הפרויקט שם הוא היה צריך לקבל את הכסף. מה שקרה היה שינוי בבעלות של דניה סיבוס, הבעלים של דניה סיבוס התחלפו, הגיעה הנהלה חדשה שהביאה את עוה"ד שלהם, והם פיטרו את משרד בייניש.

ואז היה ויכוח על השכר, כמה מגיע למשרד בייניש? חלק מהעבודה הם כבר ביצעו, וחלק טרם ביצעו. **בית המשפט העליון** קבע את ההלכה המורכבת משני חלקים. כאשר נקודת המוצא היא **כי לקוח רשאי לפטר את עורך דינו בכל עת**. ודבר שני אומר בית המשפט, **אם הסכם שכ"ט לא מסדיר את העניין אז מגיע שכר ראוי לעבודה שעוה"ד ביצע**. כדי לקבל שכר ראוי בגין העבודה שהשקיע, נטל ההוכחה היא על העוה"ד כי היה צריך לטעון ולהוכיח את זה ובית המשפט בהתאם לכך פוסק. זו היתה ההלכה הרבה מאד שנים. בשים לב לחלק הראשון שהלקוח יכול לפטר אותנו בכל עת, לנו עוה"ד אין את הפריבילגיה הזו, אנחנו לא יכולים להתפטר בכל עת, יש לנו את כלל 13 לכללי האתיקה :-

הפסקת טיפול

13. (א) קיבל עורך דין ענין לטיפולו, אינו רשאי להפסיק את הטיפול בו אלא אם כן נתגלעו חילוקי דעות בינו ובין לקוחו בנוגע לאופן הטיפול, או שנוצרה מניעה מבחינה חוקית או מבחינת האתיקה המקצועית, או בשל אי תשלום שכר טרחה והוצאות, או מחמת סיבה אחרת המצדיקה את הפסקת הטיפול.

(ב) החליט עורך דין להפסיק טיפול בענין לפני סיומו, יתן, ללא דיחוי, הודעה על כך ללקוחו, וחובה עליו, במידת האפשר, להפסיק את הטיפול באופן שלא יפגע בעניניו של לקוחו.

(ג) היה ענין תלוי ועומד לפני בית המשפט, לא יפסיק עורך דין לייצג את לקוחו אלא בכפוף להוראות כל חיקוק.

היינו לפי ההלכה הזו, לקוח יכול לשכור אותנו עוה"ד לעבודה, ואם הוא פתאום שומע על עוה"ד שלוקח פחות כסף, אז הוא מנפנף אותנו לכל הרוחות, ז"א שההלכה הזו קצת בעייתית.

יש מקרה שהוא מאד דומה לפס"ד זה, הגיע לבית המשפט בשנת 2008 :-

ע"א 8854/06 עו"ד קורפו נ' סורוצקין (2008).

עו"ד שקידם עבור לקוח פרויקט בניה, הסיכום היה שעוה"ד צריך לקבל את הכסף בסוף. כשפרויקט הבניה יסתיים ימכרו הדירות לרוכשים, הוא כמובן יקבל אחוזים. מה שקרה שבאיזה שהוא שלב, הלקוח התקשר עם קבלן אחר, שקנה חלק מהפרויקט. ואותו קבלן רצה להביא את עוה"ד שהוא עובד איתם ומשרד קורפו פוטר, וברור כעת לכולם שלקורפו מגיע שכר ראוי. מאחר שפיטרו את עו"ד קורפו, לפי ההלכה שהייתה עד אז היה מגיע לו שכר ראוי. אבל עו"ד קורפו לא השלים עם זה הוא טוען שלא היתה סיבה לכך שהחליפו אותו, והוא דרש פיצויי ציפייה. פיצויי ציפייה זה כאילו החוזה קיים עד סופו הוא רוצה לקבל את מה שהיה מקבל

זה בסדר.

אנחנו מדברים על לקוח שהוא צריך באמת עכשיו שעו"ד לא נתן טיפול נאות מדובר על יסוד סובייקטיבי ואובייקטיבי ביחד. גם אם עו"ד נתן טיפול נאות עדיין יכול להיות שחשב שלא קיבל אותו זה בסדר אבל צריך לראות שבנסיבות זה סביר שאדם יחשוב ככה. ולא כל אחד שאומר לנו משהו במעלית או איזה משפט פה ושם אז עוה"ד שלנו פסול.

בלא מעט פסקי דין בית המשפט חזר על העיקרון הזה, כי הסיטואציה הזו חוזרת על עצמה, לעניין שפתאום לקוח מקבל הצעה מפתה מעורך דין אחר נניח הוא משלם לעורך דינו 20% פתאום יבוא אחר וייקח 15% ויציע לו לפטר את עורך דינו כדי להרוויח כסף. בית המשפט פעם אחר פעם, היישום של הילכת קורפו, שלקוח שמפסיק התקשרות בגלל סיבה כזו, זו הפסקת התקשרות בחוסר תום לב, וצריך להטיל עליו פיצויי ציפייה.

היו מקרים יחודיים למשל:-

בפס"ד ע"א 9785/05 עיריית ת"א נ' ידידיה גורן ואח' (2009).

מדובר בסיטואציה אחרת, של מספר עורכי דין שבמשך שנים, עובדים עם עיריית ת"א בחוזה ריטיינר שבעצם הם מקבלים ממנה תיקים לגבייה, דוחות ארנונה, חובות, המשרד הזה גובה עבורם. יש לשים לב שזה אינו חוזה שכ"ט לעשיית עבודה מסויימת, כלומר זו אינה התקשרות חד פעמית אלא התקשרות ארוכת שנים, רבת עניינים לא תיק אחד. יש הסכם כללי שנניח הם מקבלים 15% ממה שהם גובים, והעירייה מעבירה להם תיקים, ריטיינר כזה. מדובר במשרדים שעבדו עם העירייה בצורה זו בין 20 ל-30 שנים. בשנת 2000 נעשה תיקון בחוק שאפשר לעירייה לגבות לבד את הכספים האלה, הם פתחו מחלקה שתגבה לבד את הכספים. והעירייה לא גילתה למשרד עוה"ד על כך, הקימו את המחלקה ורק לאחר שהתחילו לעבוד בה, הודיעו לעוה"ד כי הם מפוטרים. יש לשים לב שעוה"ד מהמשרדים האלו התבססו על 80% מהפעילות של תיקי העירייה. יש לנו פה סיטואציה של **חזרה יחס = זה חוזה לטווח רחוק כמו חוזה עבודה, לא קובעים מראש תקופה, הוא משתנה עם השנים, צריך גמישות ונאמנות, מצד אחד זה חוזה בלי תאריך תפוגה, ומצד שני ברור שאפשר חוזה כזה להפסיק.** אבל בית המשפט אומר, העירייה יכולה היתה, כי במקרה דנן יש שינוי נסיבות שמצדיק הפסקת העסקת ייצוג עוה"ד, המקרה הזה הוא קלאסי, אבל צריך לעשות את זה בתום לב. העליון קבע כי במצב כזה ישנם אלמנטים נוספים שיש לקחת בחשבון במיוחד שהלקוח הוא גוף ציבורי/מינהלי, לעירייה הייתה סיבה טובה להפסקת ההתקשרות, אך הבעיה הייתה בדרך ההתנהלות של העירייה היא לא אמרה להם כלום, היא פשוט הקימה מחלקה כזאת ואז אמרה להם מעכשיו לעכשיו שיפסיקו לעבוד. **דבר ראשון** כגוף ציבורי/מינהלי יש לה חובת תו"ל מוגברת. **דבר שני**, ברור שבמערכת יחסים של חוזה כזה שאין לו תאריך סף, חוזה יחס, דורש איזו שהיא התנהלות אחרת מצד הלקוח. ולכן דרך ההפסקה שלהם הייתה חסרת תו"ל והגינות, והעירייה הייתה צריכה לפצות אותם כאילו נתנה להם הודעה מראש על כך. היינו פיצוי על אי הודעה מוקדמת. היו משרדים שקיבלו 8 חודשים שכ"ט וכאלה 7 חודשים שכ"ט תלוי בתקופה שעבדו עם העירייה, וזאת מבלי לתת שירות לעירייה - כפיצוי. מה שנתנו להם

זה זמן להתארגן בלי לקרוס.

שוב יכולים לראות בפס"ד נוסף

פס"ד נוסף רות ערן נ' ענבל לחברה ביטוח (ממשלתית) - עו"ד ערן עבדה עם החברה בהסכם ארוך טווח במשך 14 שנים, יום אחד מעכשיו לעכשיו פיטרו אותה, בלי שום סיבה ובלי לתת הסברים, ללא הודעה מוקדמת, ולא רק שמודיעים לה עכשיו ומיד גם התיקים שבאמצע מבקשים שתחזיר. בהמ"ש קובע כי נכון לקוח רשאי להחליט בכל עת לפטר את עורך דינו אבל צריך לפעול בתום לב, ובוודאי שיש פה חברה ממשלתית שזה גוף דו מהותי, שיש פה אחריות מוגברת, בית המשפט קבע כי הפסקת ההתקשרות הייתה חסרת תו"ל בגלל האופן בו בוצעה ופסקו לה פיצוי אדיר של 2,4 מיליון במחוזי. החברה ערערה לעליון, הוא הפחית לה 750 אלף מסכום הפיצויים ללא סיבה.

עכשיו נעבור **למצב שבו הפרויקט נפסק**. במקרים הקודמים היה לנו לקוח לא מרוצה או לקוח מחליט מאיזה שהיא סיבה להפסיק את הייצוג. אבל כאשר יש הפסקה של הפרויקט אז ברו שהלקוח יפסיק את הטיפול, זה לא הגיוני/פסול/חסר תום לב, ונתייחס בהקשר הזה על שני פסקי דין מחוזיים. עוה"ד אחראים לחוזה שכר הטרחה, עוה"ד צריך להסביר את החוזה ללקוח, לכתוב אותו ברור, ואם נחשוב על האופציות סביר להניח שלא היינו מגיעים עם לקוחות לבתי משפט ומתווכחים על הדברים האלה. כשיש הסכם שכ"ט ברור והגיוני, גם כאשר הלקוח מתעקש לא לשלם וזה מגיע לבתי המשפט, שופטי בית המשפט אוכפים את החוזה. כל הדיוני האלו קורים כאשר זה לא ברור, כשחלק מהדברים לא מוסדרים ואז יש פסקי דין וחבל כי הכל ניתן למניעה.

ת"א (ת"א) 5187-09-11 עו"ד יצחק פרידמן נ' מיכאל צביון (2015).

עו"ד העניק שירותים משפטיים לגבי מתחם מקרקעין בת"א שעליו היו אמורות להיבנות יחידות דיור ומסחריות, עו"ד היה צריך לעשות הרבה פעולות במשך הרבה שנים עד שמגיע היום המאושר שהוא יהיה זכאי לשכר טרחה. מה שקרה פה זה שאחד השותפים/הבעלים בפרויקט הזה נקלע לחובות וקשיים כלכליים חמורים, ולא היה מנוס ו/או ברירה אחרת אלא למכור את המקרקעין. זה לא משהו שנעשה ברוע לב, לא נעשה בחוסר תום לב, זה לא משהו שמישהו מהצדדים צפה, אלא מכורח הנסיבות. עו"ד טוען כי אפילו שהפרויקט לא יצא אל הפועל, ואפילו שהקרקע נמכרה הוא זכאי לפיצויי קיום כאילו כל זה קרה ולחילופין הוא עותר לשכר ראוי בהתאם להשקעה, מנגד הלקוחות טענו כי בגלל שהפרויקט לא יצא לפועל לא מגיע לעו"ד כלום. בהמ"ש המחוזי יישם פה את **הילכת קורפו** דחה את התביעה לפיצויי קיום משום שהוא אומר שכשנחתם הסכם שכ"ט אף אחד לא צפה את האופציה הזו שהפרויקט לא יצא לפועל, ואין לנו כזה סעיף בהסכם שכ"ט. אמנם הסיבה היא אמיתית אך עוה"ד לא התייחס לזה בהסכם, ולכן **פיצויי קיום לא שכר ראוי כן על השירות המשפטי שהעניק ועכשיו הוא צריך לטעון ולהוכיח את זה**. הוא דרש שכר ראוי 2.5 מיליון ₪ והוא צריך להוכיח את זה הלקוח אומר הוא לא הוכיח את השכר הראוי, ברמת העיקרון אם לא

הוכחת שכר ראוי נדחה את התביעה שלך ויש שופטים שעושים זאת אך ביהמ"ש לא אוהב לעשות זאת- חוסר צדק, לפי עדותו של עו"ד הוא השקיע המון שעות זה לא היה עבודה קלה זאת הייתה עבודה מורכבת, השכר של עו"ד אם הפרויקט היה יוצא לפועל היה בערך 4 מיליון ₪, בהמ"ש אומר אומנם הסכם שכ"ט לא ישים אך אפשר לקחת זאת לבסיס חישוב שכר הראוי, בהמ"ש מעריך כי הוא השקיע 20 אחוז אז פסק לו 800 אלף ₪.

פס"ד ת"א (תל-אביב-יפו) 9938-12-10 - א. בן דור ושות', עו"ד ואח' נ' משכנות מוצא

בירושלים בע"מ (30.07.2017)

משרד עו"ד בן דור גיבש קבוצה של משקיעים להתמודד על רכישת זכויות בנכס מקרקעין בשטח של 54 דונם במוצא עילית בירושלים. הקבוצה התאגדה בשם משכנות מוצא וזכתה במכרז בסכום של 63 מיליון ש"ח ומשרד בן דור נותן שירות משפטי.

הוא אירגן אותם קנו ורק אז נחתם הסכם שכ"ט בין החברה שהתאגדה לבין משרד עוה"ד. שעיקר ההסכם הוא שעוה"ד יקבל 1 וחצי אחוז ממכירת הדירות בפרויקט שיוקם, ואם יהיה מחזור מכירות גבוה אז יקבל 2% אז יש ציפייה לרווח מאד גדול בעתיד. היה רשום במפורש שהסכום הזה כולל את כל הפעולות שעוה"ד עושה לקידום הפרויקט, והיו מקדמות הוא כל חודש קיבל מקדמות, שבסוף היה צריך לקזז מהסכום הסופי של התשלום החודשי לעוה"ד. היתה פה הרבה עבודה, עוה"ד טיפל בכל מה שהיה צריך כדי לרכוש את המקרקעין, המכרז, לאגד לחברה, היתרים, שאלות תכנוניות ולטפל מול הרשות ורשות מקרקעי ישראל ובתוך כל התהליכים האלה הופסקה עבודתו, ולמה? כי החברה החליטה למכור את הזכויות שלה במקרקעין למישהו אחר. הם לא הסתירו שהם החליטו למכור למישהו אחר, הם הציעו לו לתת הצעה לנהל את המכירה, אך לא בחרו בו כי ההצעה שלו היתה גבוהה, הם בחרו עורך דין אחר. והוא המליץ למי שקנה את המקרקעין לקחת את עוה"ד בן דור, אמרו שהוא בקיא, אך הקודם מסיבות שלו לא רצה. המקרקעין נמכרו ברווח נאה מכרו אותו בסך 153 מיליון (קנו ב- 63 מיליון). מסתבר שעד היום בו הפסיקו את העבודה שלו עוה"ד כבר קיבל מעל 2 מיליון ש"ח מאחר וכל הזמן קיבל מקדמות. מבחינתו הוא חושב שמגיע לו פיצויי ציפייה כאילו שהוא ממשיך ללוות את הפרויקט עד הסוף, ו-1 וחצי אחוז - 2% תלוי במכירה ממכירת הדירות. הגיש תביעה נגד החברה ע"ס 8 מיליון ש"ח לצורכי אגרה, מבחינתו היה צריך יותר אבל בגלל האגרה ביקש רק את הסכום הזה. הוא טוען כי פיצויי ציפייה כאשר הוא מחשב אותה הם יגיעו ל- 13 מיליון, שילמו לו כבר 2 מיליון אז מגיע 11 מיליון. אבל הפחית כדי לחסוך באגרה. ולטענתו השכר הראוי זה 6 מיליון ש"ח. כלומר שאם בית המשפט לא ישתכנע שמגיע לו פיצויי ציפייה אז השכר הראוי הוא 6 מיליון ש"ח. החברה אומרת שהפסיקו את ההתקשרות כדין, אין לו זכאות לפיצויי ציפייה, הם אף אומרים שמה שקיבל כמקדמות זה הרבה מעבר לשכר ראוי ולא רוצים לשלם עוד כלום. בית המשפט פוסק שאין כאן חוסר תום לב מצד החברה כשהחליטה למכור היא יידעה את עוה"ד, היא נתנה לו אפשרות ללוות את התהליך, היא הציעה לקונה להעזר בשירותיו, היא פעלה בשקיפות ובתום לב, ויש לה זכות למכור את הפרויקט, וברגע שמכרה את הפרויקט, המטרה לשמה נשכר עוה"ד כבר אינה קיימת. וזאת סיבה טובה להפסקת ההתקשרות עוה"ד. **אז מה אומרת**

ההלכה במקרה זה? מה משלמים? שכר ראוי, מכיוון שאין סעיף בחוזה שמסדיר את זה. ופה בית המשפט הגיע למסקנה שמא שעוה"ד קיבל עד לנקודת זמן של הפיטורין זה פחות או יותר השכר הראוי, היו חוות דעת מומחים, היה הפרש של 28,000 דולר.

4. הסכם שכ"ט בניגוד לחוק המפורש - למשל שכ"ט מותנה במשפט פלילי, שכ"ט מעל המותר בחוק שיש תעריף מקסימלי וכו'.

עו"ד לא רשאי על פי חוק לגבות שכ"ט מותנה במשפט פלילי, אם יש הסכם שכ"ט כזה הוא הסכם לא חוקי. יש לנו את סעיף כלל 9 לכללי האתיקה :-

שכר טרחה רק בכסף

9. (א) לא יקבל עורך דין שכר טרחה בעד עבודתו המקצועית אלא בכסף.
(ב) אין מניעה, כאשר הדין מאפשר זאת, כי שכר הטרחה יחושב כאחוז מנושא העניין.
(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), עורך דין המטפל בעבור לקוח בעניין ממוני יהיה רשאי לקבל את שכר טרחו, כולו או חלקו, על ידי קבלת זכויות שותף, אם הוסכם על כך בכתב בינו לבין הלקוח;
בסעיף קטן זה –
"זכויות שותף" – כל שיתוף בזכויות המוכר בדין, לרבות שיתוף באמצעות מניה, כתב אופציה או ניר ערך אחר המקנה לבעליו זכויות ביחס לתאגיד;
"עניין ממוני" – כל עניין אזרחי הקשור למסחר ולעסקים, כגון פעילותו העסקית של אדם, הקניית זכות קניין, הקניית זכות חוזית או זכות ביחס לתאגיד, לרבות הגנה משפטית על זכויות כאמור והבטחת קיומן ומימושן.

לפי הכלל עו"ד רשאי לגבות את שכר טרחו רק בכסף, אם רשום שעוה"ד יקבל תשלום בתמונות או ביהלומים, זה הסכם לא חוקי. נראה בהמשך עם פסקי דין כאשר נחתמים הסכמים לא חוקיים מה עושים עם זה. עו"ד יוצר הסכם שכר טרחה לא חוקי, הלקוח לא משלם, יש ביניהם סכסוך כלשהו, והעניין מגיע לבית המשפט. **מה יעשה עם זה בית המשפט?** המסגרת לחוזה לא חוקי, הבסיס שלו הוא סי' 30 לחוק החוזים קובע כי חוזה בלתי חוקי - בטל.

חוזה פסול

30. חוזה שכריתתו, תכנו או מטרתו הם בלתי חוקיים, בלתי מוסריים או סותרים את תקנת הציבור - בטל.

אבל סעיף 31 לחוק החוזים בא ומכיל על הסיטואציה את סעיפים 19-21 לחוק החוזים אבל גם מוסיף, מאפשר לבית המשפט לא לפעול לפי סעיף 21.

ביטול חלקי

19. ניתן החוזה להפרדה לחלקים ועילת הביטול נוגעת רק לאחד מחלקיו, ניתן לביטול אותו חלק בלבד; אולם אם יש להניח שהצד הרשאי לבטל לא היה מתקשר בחוזה לולא העילה, רשאי הוא לבטל את החלק האמור או את החוזה כולו.

סעיף 19 עוסק בביטול חלקי, הוא אומר שאם יש לנו חוזה שאפשר להפריד אותו לחלקים ועילת הביטול נוגעת לחלק אחד, אז אפשר לבטל אותו רק חלקית.

הסבר המרצה - ז"א שאם יש לנו חוזה שמורכב משירות משפטי בתחום הגירושין ושם יש סכום, והחלק השני, זה שירות עו"ד שנתן במשפט פלילי ושם יש סכום מותנה בתוצאות, אז אפשר לחלק, להשאיר את החלק החוקי בתוקף ולבטל את החלק של הפלילי שאינו חוקי.

דרך הביטול

20. ביטול החוזה יהיה בהודעת המתקשר לצד השני תוך זמן סביר לאחר שנודע לו על עילת הביטול, ובמקרה של כפיה - תוך זמן סביר לאחר שנודע לו שפסקה הכפיה.

סעיף 20 אומר שהביטול בהודעה של צד אחד לשני.

השבה לאחר ביטול

21. משבוטל החוזה, חייב כל צד להשיב לצד השני מה שקיבל על פי החוזה, ואם ההשבה היתה בלתי אפשרית או בלתי סבירה - לשלם לו את שוויו של מה שקיבל.

הסעיף הכי חשוב זה **סעיף 21** לחוק החוזים. הוא קובע השבה של מה שקיבל צד אחד מהצד השני, ואם ההשבה היא בלתי אפשרית, או בלתי סבירה לשלם את השווי. ופה אמרנו שסעיף 31 כאשר מדובר בחוזה בלתי חוקי, מאפשר לבית המשפט, אם ראה שזה צודק, לפטור מחובת ההשבה. כאשר אנחנו מבטלים חוזה יש לנו כלל כל צד צריך להשיב לשני את שהוא קיבל. אבל במקרה של חוזה בלתי חוקי בית המשפט יכול לפטור מחובת ההשבה.

בעניין חובת ההשבה, תתארו לעצמכם שיש חוזה בלתי חוקי, בין עו"ד ללקוח, עו"ד נתן כבר את השירות המשפטי, הלקוח שהוא הצד השני קיבל השירות ועכשיו צריך לשלם. הלקוח מעלה טענה של החוזה בלתי חוקי לאחר שקיבל את השירות ואומר שהחוזה בוטל. לפי הסיפא של סעיף 21 על הצד השני לשלם לו את שוויו הכוונה היא לשכר ראוי.

אבל בשים לב, סעיף 31 לחוק החוזים אומר שבית המשפט רשאי לפטור את הלקוח מהחובה להשיב.

תחולת הוראות

31. הוראות סעיפים 19 ו-21 יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על בטלותו של חוזה לפי פרק זה, אולם בבטלות לפי סעיף 30 רשאי בית המשפט, אם ראה שמן הצדק לעשות כן ובתנאים שימצא לנכון, לפטור צד מהחובה לפי סעיף 21, כולה או מקצתה, ובמידה שצד אחד ביצע את חיובו לפי החוזה - לחייב את הצד השני בקיום החוב שכנגד, כולו או מקצתו.

החוק אומר שאם יש חוזה בלתי חוקי הסעיפים הם 19-21 ו-30-31 לחוק החוזים

חובת ההשבה, אגב לא מיוחד לעורכי דין, שיש לנו בחוזה כזה לביצוע שירות, בא לידי ביטוי בתשלום עבור השירות שכבר בוצע. שכר ראוי עבור שירות בוצע.

עכשיו בואו נחשוב קצת לא מבחינת מה עדיף ואיך בית המשפט מפרש את הסעיפים, אלא מבחינה תיאורטית.

כאשר יש חוזה בלתי חוקי, איך אפשר להתייחס אליו מבחינת דיני חוזים ? קודם כל יש כמה

אפשרויות:-

1. מבחינת דיני החוזים החוזה תקף. ושילכו לברור העניין במשפט הפלילי אבל מבחינה חוזית ניישם את החוזה. כמובן שזה אינו מתקבל על הדעת.

2. להתעלם מחוזה כזה. בית המשפט יכול לבוא ולהגיד אני בחוזה בלתי חוקי לא נותן כניסה. אבל עכשיו אם עו"ד נתן שירות משפטי בחוזה בלתי חוקי ולא קיבל תשלום אז אני לא אקבע שצריך לתת שכר כלשהו פשוט לא לתת כניסה לחוזה בלתי חוקי, שיסתדרו לבד. האפשרות הזו היא בעייתית, נניח שעו"ד גבה את הכסף, והלקוח הוא זה שצריך סיוע, והלקוח לא ידע אפילו שהחוזה בלתי חוקי, הוא לא יודע שאסור לו לקחת שכ"ט מותנה בתוצאות במשפט פלילי, אז אנחנו בעצם מפקירים פה צד תמים שלא יהיה זכאי להשבה, בעצם אחד יתעשר על חשבון השני.

3. קביעה כי החוזה בטל ואז יש השבה, החוזה בטל וכל צד צריך להשיב את מה שהוא נתן.

בעיקרון בישראל כשיש לנו חוזה בלתי חוקי לא מקיימים אותו. אך ביהמ"ש רשאי להורות על קיום. ברור כי בהמ"ש לא יורה על קיום חוזה בלתי חוקי, כך לדוגמא ששני אנשים עושים הסכם שהם הולכים לשדוד בנק, ואותו אחד מתחרט, אבל יש חוזה, האם בית משפט יורה על קיום? וודאי שלא. יש מצבים נפוצים יותר כמו חוזה רכישת מקרקעין והצדדים רושמים סכום נמוך יותר, זה לכאורה חוזה שהכל בסדר איתו, אבל יש כאן ניסיון להימנע מתשלום חשבון המס. אי החוקיות לא נובעת ממהות העסקה אלא מתשלום המס שזה טפל למהות- בחוזה כזה בית המשפט יכול להורות על קיום אחרי שיוודא כי מיידעים את חשבונות המס. יכול למשל להוצר מצב שמישהו מוכר דירה ומבקש לרשום מחיר נמוך כדי להמנע מתשלום מס, המוכר מקבל את הכסף, לא מוסר את הדירה, וטוען לחוזה בלתי חוקי. בסיטואציה כזו בית המשפט כן יבקש לקיים את החוזה.

נהוג לעשות בהקשר הזה 2 הבחנות:-

הבחנה אחת

1. Mala in se - רע כשלעצמו הוא תרגום לעברית של הביטוי המשפטי הלטיני: Malum in se (ברבים): mala in se, הדן בסוג העבירות הפליליות שנחשבות ל"רוע" ואסורות מטעמי מוסר, גם אם לא היה חוק האוסר עליהן מפורשות. ברור כי בפועל, ברוב שיטות המשפט קיימים חוקים האוסרים על מעשים אלה. בין מעשים אלה נמנים רצח, אינוס, גניבה.

2. Mala prohibita - עבירות מהסוג השני נקרא להלן 'עבירות מנהליות' או 'עבירות אזרחיות', כדי להבחין ביניהן לבין העבירות הפליליות במהותן. "אלה הן עבירות טכניות, המתבטאות בהפרת סדרי התנהגות הנועדים להבטיח את שלום הציבור בתחומים מוגדרים שונים... ייתכן, שלא תמיד יהיה הציבור כולו מודע, בפירוט, לכל ההסדרים הללו ולהפרותיהם, שהוגדרו כעבירות פליליות, אך לית מאן דפליג כי כאשר אדם מתקרב לכל תחום מן התחומים האמורים, הוא נותן את דעתו לכך, שחייבים להיות סדרים מיוחדים באותו תחום, והוא אף מזהר על ידי הכללים השוררים בדרך כלל באותו תחום בצורה הממשית ביותר."

בסיטואציה Mala in se - ולא משנה היכן אתה נמצא בחוזה כזה שיש בו מעשה אסור, ברור שבית המשפט לעולם לא יורה לקיים.

לעומת זאת, Mala prohibita - זה משהו שאנחנו החלטנו שהוא אינו חוקי, אבל בחברה אחרת יכול להיות חוקי. כמו למשל שכ"ט מותנה בתוצאות במשפט פלילי. זה לא רצח, זה משהו שזה עניין של החלטה.

הבחנה שניה

מתייחסת למטרה המרכזית של החוזה, היינו מהי המטרה המרכזית של החוזה. אם המטרה המרכזית של החוזה היא בלתי חוקית אז זה מצב **1:01:25**? אבל אם החוקיות היא תפלה והמטרה המרכזית של החוזה היא חוקית, למכור את הדירה, אבל ניסינו לעבוד קצת על שלטונות המס כדרך אגב. אז חוזה כזה אנחנו כן נקיים. או שלפחות יש שיקול דעת לקיים.

לסיכום

אם המטרה המרכזית היא בלתי חוקית - בית המשפט לא ייתן לקיים את החוזה.

אם המטרה המרכזית היא חוקית - בית המשפט ייתן שיקול דעת לקיים.

כאשר מדברים על חוזה בין עו"ד ללקוח יש עוד מספר שיקולים שצריך לקחת בחשבון :-

1. יש לנו למשל צד אחד יתר אשם, וצד שני שהוא יותר תמים. מי שאמור לדעת שהחוזה הוא בלתי חוקי זה עוה"ד, ומי שסביר להניח אין לו מושג, זה הלקוח. בעצם עוה"ד הכניס את הלקוח בתוך סיטואציה של חוזה בלתי חוקי.

2. יש לנו שיקול של הרתעה, אם עו"ד ידע הרי הוא מנסח את החוזה, שהחוזה בלתי חוקי, תמיד יעבוד לרעתו, בזה נוכל לחסל את הבעיה הזו או לצמצם את העניין להכליל כאלו תנאים בחוזה.

הדין בישראל מעניק לבית המשפט שיקול דעת רחב, בית משפט מכריע בכל מקרה לפי נסיבותיו יש פסקי דין של העליון שמנסים להסביר את השיקולים, חלק נותנים רשימות ארוכות של שיקולים וכדומה אך בסופו של דבר זה עניין נסיבתי, ואומר לנו העליון, שבכל מקרה יש מתח כי מצד אחד הוא רוצה לעשות צדק בין הצדדים הספציפיים, ולשלוח עו"ד שעשה עבודה הביתה בלי כלום לא כל כך נראה צודק כאשר לקוח מנצל את זה כאשר נודע לו בדיעבד שאסור. מצד שני יש שיקולים חברתיים והמסר, חוזה בלתי חוקי ניתן לו מקום של כבוד בבית המשפט. בתוך זה בית המשפט צריך לקבל החלטות.

אנחנו יכולים לראות התפתחות עם השנים, ויש גם שוני בכללי האתיקה של עורכי הדין, בהתייחסות שלהם לכל מיני תופעות שהשוני הזה בא לידי ביטוי בדרגה של אי החוקיות שבית המשפט מייחסים למעשה בפסיקה ישנה עוד לפני חוק החוזים. ב-20 שנים האחרונות ההתייחסות אחרת.

פס"ד עו"ד סלומנוב נגד שרעבני (1998) - נקודת מוצא

הסיפור הוא שעו"ד סלומנוב ידע שקרקעות של חברת אתא שנכנסה לפירוק והוא ידע כי במסגרת ההליך הולכים למכור קרקעות שלה אז הוא הלך וחיפש רוכשים, ארגן שני קונים שיגישו הצעה לרכישה. נחתם הסכם שכ"ט כאשר בהסכם נקבע כי אם הם יזכו הם ישלמו לו 120 אלף ₪ ואם לא יזכו אז לא. מה שבעצם היה כאן זה תווך + שירותים משפטיים. ראוי לציין שבעבר היה אסור לעסוק בתיווך ולשמש כעו"ד באותה עיסקה. והלקוחות לא רוצים לשלם ולכן זה מגיע למחוזי.

המחוזי קבע כי ההסכם היה הסכם תיווך, ולכן הוא לא חוקי, ולכן הוא בטל ולא מגיע לו כלום. העו"ד ערער **לעליון השופטת שטרסברג כהן**, קבעה כי ההסכם לא רק תיווך, אלא גם הסכם למתן שירות משפטי, והיא בודקת האם ניתן להפריד כי חלק של השירות המשפטי הוא כן חוקי וחלק של התווך לא חוקי. אך הבעיה הייתה כי השכר נקבע ביחד באותו הסכם עבור השירות המשפטי והתווך. ואומרת כי עצם זה שניתן שירות משפטי, היא מבטלת את החלק של התווך, וגם את עניין התשלום היא מבטלת כי היה התשלום גם עבור תווך, ומה שנשאר היא פוסקת שכר ראוי ודחתה את עניין הפיצוי המוסכם. **השופט טירקל** אומר לא ניתן לפרק כי הוא נקבע בצורה כוללת, ולא ניתן להפריד בין החלק החולה לבריא, וחושב כי אי החוקיות פה חמורה, ולמרות זאת אומר, מגיע לעו"ד שכר ראוי בהתאם לסעיף 46 לחוק החוזים. **השופט לוין** הסכים עם התוצאה של השכר הראוי.

קיום בסכום ראוי

46. חיוב לתשלום בעד נכס או שירות שלא הוסכם על שיעורו, יש לקיים בתשלום של סכום שהיה ראוי להשתלם לפי הנסיבות בעת כריתת החוזה.

פס"ד עו"ד יובל ליכטר נ' גד קומרון (2010).

נגד גד קומרון - הלקוח הוגש כתב אישום ע"י מע"מ בגין אי הגשה דו"ח במועד, זו עבירה פלילית. והוא פנה אל העו"ד והם חתמו הסכם שכ"ט שם נקבע כי העו"ד ייצג אותו בכל ההליך ובתמורה עו"ד יקבל \$4000 ובנוסף, אם ללקוח לא תירשם הרשעה פלילית הוא יקבל \$5000 נוספים. (מדובר בהסכם בלתי חוקי בין הלקוח לעו"ד) לא הייתה הרשעה פלילית והלקוח לא רצה לשלם, כי הכל הוסדר בישיבה אחת וגם גילו לו כי זה בלתי חוקי. עוה"ד תובע את הלקוח בבית משפט שלום, השופט קובע כי ההסכם לא חוקי, אך סי' 86 לחוק לשכת עורכי הדין, קובע השופט כי \$4000 שכבר קיבל עוה"ד כשכר ראוי.

עוה"ד ערער למחוזי ניתן בנובמבר 2011 - השופטת קיבלה את הערעור, היא טוענת כי כשמעיינים בסעיף רואים כי הוא בלתי חוקי, אך זה לא יורד לשורשו של ההסכם, הוא לא מתבטל כולה המטרה של סי' 84 לחוק לשכת עורכי הדין היא להגן על הלקוח ולמנוע את האפשרות שעו"ד ינצל את המצוקה שלו שמדובר בהליך פלילי ויגבה ממנו סכומים מופרזים, אך פה זה לא סכום מופרז, אז הסנקציה היא משמעתית בלבד, היא לא פוסלת את \$5000 דולר מגיע לו שכר ראוי אך \$4000 דולר לא מספיק מה שמבטא את השכר הראוי הוא עומד דעת הצדדים, וכך היא הופכת את הנטל, במקום שעו"ד יוכיח את השכר הראוי, שהלקוח יוכיח. הלקוח ביקש בר"ע לעליון שם נקבע - והעביר את זה להרכב תלתא כי יש פה שאלה ובפסק הדין נרשם "בהמלצתנו בנסיבות הפרשה משך הלקוח את בקשתו והיא נמחקה ללא צד להוצאות".

שיעור 9 מיום 15.05.2018

בשיעור האחרון דיברנו על הסכמי שכ"ט בלתי חוקיים, שכוללים פרטים בלתי חוקיים ושלאפשר להתייחס שכל ההסכם הוא הסכם בלתי חוקי ובטל, ויש גם מקרים שניתן לעשות הפרדה בין החלקים היינו להפריד את החלק הבלתי חוקי ולהתייחס לחלק החוקי, נתנו דוגמא למשל כשעו"ד קובע שכ"ט בתוצאות משפט פלילי, זה בניגוד לחוק, זה הסכם בלתי חוקי. או מקרה שהלקוח משלם לעוה"ד שלא בכסף, זה הסכם בלתי חוקי. סיימנו בפסיקה שנתנה לנו להבין שבתו משפט לא כל כך מתרגשים מהסכמים בלתי חוקיים, ופעמים רבות אף נותנים סעד לעורכי הדין, כי מצד שני עוברת התחושה שעו"ד שנתן שירות משפטי ללקוח צריך לקבל תשלום, וראינו אפילו פס"ד שאכף הסכם בלתי חוקי של שכר מותנה בתוצאות משפט פלילי (פס"ד קומרון). יש לציין שיש לנו בעניין זה פסיקה מעורבת יש שופטים שיגידו שחווה בלתי חוקי, לא מסתכלים עליו כלל. ויש הרבה פסיקה של בתי משפט שקבעו שכר ראוי או לקחו את החלק החוקי או כפי שראינו ממש אוכפים את הכתוב בהסכם.

לסיום ראינו כל מיני סוגים של סכסוכים, ראינו בעצם שבדרך כלל הסכסוכים נובעים מהסכם שלא נעשה כמו שצריך. וכדי להימנע מסכסוכים עם לקוחות, אז שוב הסכם שכ"ט מפורט בין עו"ד ללקוח, ברור שהלקוח מבין אותו כבר מתחילת הדרך, הוא אחד הכלים המשמעותיים כדי לא להגיע לסכסוך אחר כך.

ההשלכה של תלונות ללשכת עורכי הדין במסגרת

סכסוך עו"ד – לקוח וההתמודדות איתן

בעניין תלונות נגד עוה"ד, לקוח יכול להגיש תלונה על עורכי דין בלשכת עורכי הדין (להלן: "הלשכה"), אם אינו מרוצה מהטיפול שקיבל מעוה"ד. דרך אגב, לא רק לקוח כל אחד/אחת יכול להגיש תלונה בלשכה, ומי שעושה זאת לא מעט זה הנהלת בית המשפט והשופטים. אם מייצגים ובייצוג אנחנו פוגעים בשופט או נודע לשופט משהו שאנחנו עושים שהוא אינו תקין, גם השופטים מגישים תלונה ללשכה. גם הצד שכנגד יכול להתלונן, גם עורכי דין יכולים להתלונן על עורכי דין אחרים. אבל אנחנו נתרכז בנושא עו"ד-לקוח.

בתחילת הקורס דיברנו על כך שכאשר בודקים את הדברים ורואים איזה לקוחות מגישים תלונות על עו"ד, זה לא בגלל הטיפול המשפטי. התלונות מוגשות בגלל תחושה של הלקוח, שהוא לא זכה ליחס הראוי לו.

דיברנו על זה גם, בהקשר של תביעות הרשלנות וכאלה, הלקוחות מתלוננים עלינו כאשר הם טוענים שלא זכו ליחס הולם, לא מדובר בטיפול המשפטי. מה שלא נעשה, ברור שלא נוכל למנוע תלונות באופן מוחלט. ויש לקוחות שמתמשים בכלי הזה נגד עוה"ד. לדוגמה סטודנט של המרצה שכאשר בזמן שהיה מתמחה (הדין המשמעותי חל גם על מתמחה), היה לו סכסוך עם מישהו שידע שהוא מתמחה, אותו אחד הזהיר את המתמחה שאם הוא לא ייכנע בסכסוך העסקי ביניהם, אז הוא יגיש נגדו תלונה בלשכת עוה"ד, ואז יעכבו את הקבלה שלו ללשכה, ואז יוכל לגרום לו בדרך הזו נזק.

נניח שלקוח מעוניין להגיש נגדנו תלונה מהו עושה?

אם לקוח לא יודע את החוק אז בדרך כלל הוא פונה ללשכה, והיא מסבירה לו מה לעשות, אגב זה כתוב גם באתר הלשכה. חוק לשכת עורכי הדין סעיף 63 קובע את הזכות להגיש קובלנה :-

סעיף 63. לחוק לשכת עורכי הדין
ועדת האתיקה הארצית, ועדת אתיקה מחוזית וכן היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה (להלן - קובל) רשאים להגיש קובלנה לבית דין משמעתי בשל עבירת משמעת, בין ביזמתם ובין על פי תלונת אדם אחר; קובל רשאי למנות אדם - דרך כלל או לענין מסויים - לייצגו ולטעון בשמו בכל הליך לפי פרק זה.

הסעיף אומר שלקוח או כל אדם הרוצה להגיש תלונה על עו"ד, יש 4 כובלים שהוא יכול לפנות אליהם.

1. ועדת אתיקה מחוזית.

ב/מחברות/משפטים/תואר שני/יישוב סכסוכים בין עורכי דין.docx/https://nac365-my.sharepoint.com/personal/batiliro_netanya_ac_il/Documents
אגודת הסטודנטים/מחברות בחינה/סמסטר

2. ועדת אתיקה ארצית.

3. פרקליט המדינה.

4. היועץ המשפטי לממשלה (היועמ"ש).

לפי נוסח החוק אלו הם כובלים מקבילים, **ולמה הכוונה מקבילים?** הכוונה היא שאין היררכיה של בית משפט שלום, מחוזי, עליון, אלא מי שמעוניין להגיש תלונה בלשכת עורכי הדין יכול לפנות לכל אחד מהכובלים הנ"ל. אבל פרקליט המדינה והיועמ"ש, יורדים מהמשוואה כי הם אומרים שאינם מקבלים תלונות למעט מקרים חריגים שבהם ברור שלשכת עוה"ד וועדת האתיקה אינה יכולה לטפל.

לשכת עורכי הדין מחולקת היום לחמישה (5) מחוזות :-

1. מחוז חיפה.

2. מחוז צפון.

3. מחוז ירושלים.

4. מחוז דרום.

5. מחוז תל אביב - מרכז.

לאחר הבחירות הבאות בלשכה, המחוז של תל אביב מרכז יתפצל ויהיה לנו מחוז נוסף שיהיה מחוז מרכז.

היכן נרשם עוה"ד, זה הכל לפי בחירה נניח עו"ד גר בחיפה ומשרדו בתל אביב, עוה"ד זכאי לבחור לאיזה מחוז להצטרף לפי מקום מגוריו, היינו במחוז חיפה, או לפי מקום משרדו במחוז תל אביב-מרכז.

בכל אחת מהמחוזות יש ועדת אתיקה מחוזית :-

1. ועדת אתיקה מחוז ירושלים.

2. ועדת אתיקה מחוז דרום.

3. ועדת אתיקה מחוז צפון.

4. ועדת אתיקה מחוז חיפה.

5. ועדת אתיקה מחוז תל אביב - מרכז.

כרגע יש 5 אך לאחר הבחירות הבאות יהיו לנו 6, חוץ מזה יש לנו גם **ועדת אתיקה ארצית**. מבחינת האפשרות להגיש תלונה אין ביניהן היררכיה, אבל בחוק יש היררכיה, היינו ברור שוועדת אתיקה מחוזית לא יכולה לקבל החלטות בניגוד לוועדת אתיקה ארצית.

כאשר לקוח רוצה להגיש תלונה נגד עו"ד, הוא פונה ללשכה ומפנים אותו לוועדת האתיקה באותו מחוז, מחוזית או ארצית. בלשכה ינחו אותו לפנות למחוזית. כי למשל אם הוא יפנה למחוזית והיא תגיד לו לא, אז הוא יכול לפנות לארצית. אבל אם יפנה לארצית והיא תגיד לו לא, זה בעיה לחזור למחוזית כי אינו יכול

לקבל החלטות בניגוד לארצית. נניח שטיפלתי בלקוח והוא מגיש נגדי תלונה והוא הולך לועדת האתיקה המחוזית ומגיש תלונה, בעבר היה מאד קל להגיש תלונה, ובלשכת עוה"ד אף אמרו שהיה קל מידי. ז"א שכל לקוח לא מרוצה, או שקם בבוקר על צד שמאל ולהגיש תלונה. אז עשו נוהל לפני שנים ספורות, והיום מבקשים שהתלונות ילכו בתצהיר. אז כאשר צריך להכין תצהיר זה כבר לא פשוט מידי צריך להשקיע מאמץ ושיהיה עו"ד שיאמת אותו, וזה גם הוצאות של כספים בגין הכנת התצהיר ואימותו. כך שלקוח יחשוב פעמיים אם לעשות את הצעד הזה כי סתם קם על רגל שמאל בבוקר. והרעיון היה כדי למנוע תלונות שווא של לקוחות.

ברגע שמוגשת תלונה, וזה כאשר ועדת האתיקה המחוזית מקבלת את התלונה יש מספר אפשרויות של תוצאה :-

1. **גניזת התלונה מבלי לבקש תגובה, מה ז"א?** אם למשל לקוח מתלונן כנגד עו"ד ובתלונתו רושם שעוה"ד לא התלבש יפה באותו יום, אז ועדת האתיקה לא תטרח לבקש מעוה"ד תגובה, היא פשוט תגנוז את התלונה. ז"א שאם רואים שגם מה שהמתלונן נכון, אין פה עבירה משמעותית, אין בעיה בהתנהלות שלו כעו"ד אז התלונה תיגנוז מבלי שיפנו כלל לעוה"ד ולא יבקשו ממנו תגובה.

2. **גניזת התלונה לאחר בקשה לקבלת תגובה** - כאשר מדברים על מקרה כזה, ורואים שיש איזו שהיא בעייתיות בהתנהגות עוה"ד, וועדת האתיקה יכולה להמליץ על הטיפול, לא אומר דין משמעתי, אלא טיפול, משמע שהולכים לעו"ד ומבקשים ממנו תשובה. במידה וקורה דבר כזה – לא לענות זה גרוע, זה עבירה אתית משל עצמה. לא לענות- עבירה הגוררת עונש. אגב יכול להיות שפונים יותר מפעם אחת אומרים "הלקוח אמר כך מה יש לך להגיד?" וכו', אבל מדובר רק בפניות בכתב, לא מדובר בחקירות וראיות, אפשר לבקש מסמכים אבל לא יותר מזה. אחרי הבירור הם יכולים להחליט לגנוז את התלונה.

3. **גניזת התלונה + הערה בתיק האישי** - מה ז"א? זה מאוד חשוב, כאשר ועדת האתיקה מחליטה לגנוז את התלונה, לפעמים היא מחליטה להשאיר הערה בתיק האישי, כי רואים שמהו לא בסדר אבל לא מספיק כדי להעמיד אותו לדין משמעתי.

כל האופציות האלה הם **גניזה**, אז מצד אחד יש גניזה של התלונה, ומצד שני אני רוצה שנדע שלשכת עוה"ד מחזיקה תיק אישי על כל עו"ד, והדברים האלה לפעמים יכולים אחר כך לבוא כבומרנג, אפילו שהתלונה נגנזה. יש מקרה של אדם שהגיש תלונה מופרכת, הוא חשב שהיא מוצדקת, נגד איזה עו"ד והתברר שאין דבר והתלונה נגנזה. אבל אותו עו"ד רצה להתמנות להיות רשם בבית משפט והוא זומן בפני ועדה שמחליטה מי יקבל את המינוי, והם קיבלו את התיק האישי מלשכת עוה"ד והם ראו את התלונה, וכל הדיון הסתובב סביב זה לטענתו, כל הדיון היה סביב זה שלקוח התלונן עליו, שלקוח כל כך לא מרוצה שמאשימים אותו. ולתחושתו הוא לא קיבל את התפקיד בגלל אותו מכתב תלונה שהתברר אחר כך **עוֹרְבָא פְּרַח** ובכלל התלונה נגנזה, וגם כאשר תלונה נגנזת יש לזה תיעוד, ויכולה להיות לזה השפעה בעתיד.

מה עושים עורכי דין לפעמים עם תלונות שמגיעים נגדם, מעבר להתמודדות במישור המשמעתי, הם מגישים

תביעת לשון הרע נגד המתלונן, ויש מספר לא קטן זה של תלונות, זה הולך וגדל, של תביעות שמתבררות שעו"ד תובעים את המתלונן.

ונשאלת השאלה האם כשלקוח מגיש תלונה בשפת השמצות, האם זה לשון הרע? בחוק

איסור לשון הרע חל בתוכו הגנות. היינו לא חל לשון הרע, מה שמעניין אותנו זה שני דברים שהם במצטבר :-

1. **הגנת תום הלב** - בודקים לא אם זה נכון אלא אם אותו אדם חשב שזה נכון. היינו לא אם עוה"ד סידר אותו אלא מספיק אם הלקוח חשב שעוה"ד באמת סידר אותו.

2. **הגנה בחוק איסור לשון הרע - הגשת תלונה לגורם רשמי** = שכאשר לקוח מגיש תלונה לגורם הרשמי כמו משטרה, זה לא לשון הרע. נניח אני טוענת שמישהו הטריד אותי מינית ואני הולכת למשטרה להגיש תלונה, אז מי שביצע את האונס יכול להגיש נגדי תלונה על לשום הרע כי התלוננתי עליו, אם סיפרתי לאדם אחר, אז כן אבל אם אני מנצלת את האפשרות, את הזכות שלי לגשת למשטרה אין זה לשון הרע.

ז"א, אם אני סתם מעלילה עליו עלילה והולכת למשטרה, זה לא יעזור לי שהלכתי למשטרה הוא יוכל לתבוע אותי על לשון הרע. אבל אם מצרפים את 2 היסודות היינו, הולכת להתלונן במשטרה ועושה זאת בתום לב, לא משנה אם אני צודקת או לא צודקת, אז יש לי הגנה מפני תביעות כאלה.

לסיכום :- יש לא מעט תביעות בנושא של לשון הרע של עורכי דין שמוגשים נגד לקוחות שלהם וזה מה שבודקים בבתי המשפט, האם התלונה הוגשה בתום לב, והאם הוגשה לגוף החוקר ואם התשובות לשניהם חיוביות אזי אין פה תביעת לשון הרע. אלו הם שני תנאים מצטברים. לעומת זאת אם אין תום לב, אפילו אם הוגשה לממונה (משטרה לדוגמה) זה יחשב לשון הרע. יש גם תופעות של לקוחות ששולחים מכתבים לשופט בתיק, אז זה גם יכול להחשב כלשון הרע.

ניתנו 3 אפשרויות של ועדת האתיקה :- גניזת תלונה, גניזה, גניזה עם תגובה, גניזה עם הערה בתיק האישי. וגם האפשרות הרביעית היא שעוברים לדין משמעתי. ועדת האתיקה מחליטה להעביר את הדיון לדין משמעתי ז"א שבתלונה נראה שעו"ד פעל בדרך שאסור היה עליו לפעול ולכן צריך להעמיד לדין משמעתי.

לפני שנדון באפשרות של הדין המשמעתי, נניח שלקוח שהגיש תלונה לוועדת האתיקה המחוזית, תלונתו נגנזה. האם יש משהו שהוא יכול לעשות? כן להגיש תלונה בוועדה הארצית, לשים לב זה אינו ערעור, כי הסמכות היא סמכות מקבילה, אין ערעור על החלטה של ועדה מחוזית, כל אחד מהכובלים הוא ערכאה מקבילה, אם התחלת במחוזי אתה יכול לפנות לארצית ולהגיש את התלונה מחדש. אם הוועדה הארצית מחליטה להעמיד

לדין משמעתי, אז יהיה דין משמעתי, **אבל אם היא גם מחליטה לגנוז, מה הלקוח יכול לעשות?** הלשכה היא גוף סטטוטורי וכל גוף כזה כפוף לדין המנהלי, מה שאפשר לעשות זה להגיש עתירה מינהלית כנגד סבירות החלטה. זה כמובן לא פשוט, וזה נעשה לא פעמים רבות ואף אחד מהניסיונות האלה לא צלח. בתי משפט לעניינים מנהליים וגם בעליון חוזרים על העיקרון שהסמכות פה נתונה לוועדות האתיקה בלשכת

עורכי הדין, ולא רוצים כל כך להתערב, אפילו שנראה להם ששיקול הדעת שהופעל אינו לגמרי תקין.

ע"מ (ערעור עתירה מנהלית) 1652/08 פלונית נגד ועד מחוז תל אביב.

האישה הזאת היתה בהליכי גירושין מבעלה, היא טוענת שבאה לעו"ד ליעוץ, היו מספר פגישות ושבמהלך הייעוץ הוא קיים איתה יחסי מין במשרד, כאשר הטענה שלה הוא ניצל אותה, היא היתה במצב נפשי קשה ורגיש, שבורה אחד הרגעים הקשים שבחייה, היא באה להתייעץ וזה מה שקרה. היא לא הגישה תלונה במסגרת על אונס, היא לא טוענת לאונס, אבל מגישה תלונה על ההתנהלות הזו **לועדת האתיקה במחוז תל אביב**, היא הגישה גם תלונה על זה שלא הגיש לה חשבונית, אבל זה טופל במידי והחשבונית הועברה לה.

הלשכה ביקשה את תגובתו של עוה"ד, הוא השיב לוועדה המחוזית, הוועדה אמרה שמדובר בגרסה מול גרסה, עוה"ד אומר שלא היו דברים כאלה ואי אפשר לכן לקבוע מי צודק ולכן גונזים את התלונה. היא לא הסכימה להחלטה הזו, היא פנתה במקביל ליועמ"ש ולפרקליט המדינה הם אמרו לה שהם מטפלים במקרים חריגים. היא פנתה לראש הלשכה, והוא העביר את הפניה שלה **לועדת האתיקה הארצית**, וגם ועדת האתיקה הארצית החליטה לגנוז את התלונה.

ואז אותה גברת עתרה **לביהמ"ש המחוזי לעניינים מנהליים**, עתירה נגד סבירות ההחלטה באופן קיצוני, המתלוננת טוענת שיש לה ראיות מוצקות על העובדה שהתקיימו יחסי מין, לטענתה עוה"ד אף לא מכחיש את זה, וצריך להעמיד אותו לדין משמעותי. לעומת זאת ועדות האתיקה (מחוזית וארצית) שהחליטו שלא להעמידו לדין משמעותי, אמרו שלא מצאו שנעברה פה עבירה אתית על ידי עו"ד, עוה"ד אמר שהוא לא קיים יחסי מין תוך כדי קיום יחסי עו"ד/לקוח, לטענתו היא לא היתה לקוחה היא רק התייעצה איתו ולא התקיימו יחסי עו"ד/לקוח. ביהמ"ש לעניינים מנהליים פוסק כך: - "למחוקק ניתנה עצמאות רבה לטפל בתלונות של לקוחות שרואים עצמם נפגעים מפעולות שעושים עורכי דין. בית המשפט יתערב בהחלטת כובל לגנוז תלונה רק במקרים בהם נגנזה התלונה משיקולים פסולים, ובלתי חוקיים כמו חוסר תום לב ושיקולים זרים". ז"א שכל עוד אין לנו חוסר תום לב ושיקולים זרים הזועקים לשמים ביהמ"ש לעניינים מנהליים לא נוטה להתערב בעניינים כאלה, הם יתערבו בהחלטה כאשר יש שיקולים זרים וחוסר תו"ל במצטבר.

הגברת **ערערה לעליון** – בעליון הם אומרים מצד אחד דין האירוע להידחות, הם חוזרים על העצמאות ושיקול הדעת ומי שמתווה את כללי ההתנהגות זאת הלשכה וכו', מצד שני אומר בית המשפט שלמרות העצמאות ושיקול הדעת, לא יכולים להתעלם מהעמדה של הלשכה, שאין קיום יחסי מין בין לקוח לעו"ד או הפוך כאשר הם מתקיימים בהסכמה הדדית, משום עבירה אתית. הלשכה הביע את עמדתה כאן שקיום יחסי מין בין עו"ד ללקוח אינו מהווה עבירה אתית. ובית המשפט העליון אומר שזה לא נראה לו, ואף אומר נכון שהחוק הקנה ללשכה הרבה כח והרבה עצמאות, ושומרים על הכח והעצמאות, אבל יש לראות בכך לא רק הענקת כח אלא במקביל גם הטלת אחריות להגן על הציבור. ואת שיקול הדעת הם צריכים להפעיל שתיקח גם את זה, לא רק את עוה"ד אלא גם איך מגינים על הציבור. ובית המשפט העליון סבור כי טוב תעשה הלשכה

אם תשקול שינויים בעמדתה. **הסבר המרצה**: מה שבית המשפט אומר זה שלהם זה לא נראה העמדה הזו לא נראית להם. וטוב יעשו אם ישקלו שינוי העמדה. מבחינת הלקוחה זה סוף סיפור, אין כבר שום דבר שהיא יכולה לעשות, אז התלונה נגזרה. פסק הדין הזה הביא להרבה תוצאות נוספות של דיונים בלשכה אין עמדה אחידה. היתה לנו אמירה של ועדת האתיקה מחוז תל אביב, כדוגמא בית המשפט העליון אמר שיש לקחת בחשבון זה כן, בסיטואציות של עניינים רגישים זה לא יהיה תקין כמו דיני משפחה. יש כל מיני דעות אין אמירה ברורה.

אנחנו מדברים על גניזת תלונה, אמרנו שלקוח שהתלונה שלו נגזרה, יכול אם הוא פנה לוועדה מחוזית, לפנות לוועדה הארצית, היועמ"ש ופרקליט המדינה זה לא אפשרות, ואם לא הוא יכול לעתור עתירה מינהלית הסיכויים קלושים.

נניח שהחליטו להעמיד לדין משמעתי, לא לגנוז, יש החלטה להעמיד לדין משמעתי ועוד לפני שניבן מה זה אומר להעמיד לדין משמעתי, נניח שאני עו"ד שהחליטו להעמיד לדין משמעתי, גם אני יכולה, כמו הלקוח שגנזו את התלונה שלו ולעתור נגד סבירות ההחלטה לבית המשפט לעניינים מינהליים, גם עו"ד שהתקבלה החלטה להעמיד אותו לדין משמעתי, יכול לעתור נגד סבירות ההחלטה, אם אינה סבירה. הסבר המרצה: יש חלון זמן מאד קצר והבחנה מאד חשובה, שאם יש החלטה להעמיד אותי לדין משמעתי, וטרם העמידו אותי לדין משמעתי, אני יכול לעתור נגד סבירות ההחלטה. אם כבר הוגשה קובלנה (תלונה נגד עו"ד נקראת קובלנה), אם היא כבר הוגשה לא ניתן לעתור נגד סבירות ההחלטה אני אאלץ להוכיח את חפותי.

נניח שהחליטו להעמיד אותי לדין משמעתי, ואני אומרת זה לא סביר, עליי לרוץ ולעתור לבית משפט לעניינים מינהליים נגד סבירות ההחלטה. גם עתירות כאלו יש, אפילו קצת יותר מלקוחות למה? כי לעו"ד יש נגישות למשפט. ואציין שכולם נדחו למעט אחת, אבל אחת כן התקבלה, אך התקבלה חלקית.

מה יכול לעשות עו"ד כשהוחלט להגיש נגדו קובלנה?

השאלה הזאת ענתה בפס"ד **עת"מ 11-11-47774 חיים שטנגר נ' ועד מחוז ת"א (2012)** - עו"ד שטנגר רב עם הלשכה מאז שנהייה עו"ד, הוא מגיש עתירה כי לטענתו בפרק זמן של שנה אחת ועדת האתיקה של מחוז ת"א החליטה להגיש נגדו 5 קובלנות בעניינים שונים וכל פס"ד משמעתי שהתקבל נגדו בשנה הזאת היא ערערה, אם הוא זוכה - ערערה על הזיכוי, אם הוא הורשע - ערערה על קלות העונש. הוא אומר שיש פה אכיפה בררנית, והוא נרדף. הוא מבקש את ביטול ההליכים נגדו ושיאפשרו לו להירשם במחוז אחר. ביחס לכל הטענות שלו - 5 החלטות להגיש נגדו קובלנה - 2 מההחלטות הקובלנה הוגשה. וב-3 הוא רק קיבל הודעה. ביהמ"ש עושה הבחנה - אם קובלנה הוגשה לא ניתן לערער כבר נגד הקובלנה, ויש להתמודד עם הדין המשמעתי. ולכן הדין שנערך היה על אותם 3 החלטות שבהם הוחלט להגיש קובלנה שהיא טרם הוגשה, זאת החלטה מנהלית ועדין לא נכנסו לשלב משמעתי, שלב הבירור, והשופטת מחליטה לבדוק, והכלל הוא: כי ביהמ"ש לא יתערב, ללשכה יש שיקול דעת וסמכות להחליט והוא יתערב רק במקרים חריגים כשיש שיקולים

זרים, חוסר תו"ל או חוסר סמכות.

החלטה 1- שטנגר פנה לממונה על חופש המידע בלשכה - הוא לא קיבל תשובה מספיק מהר לטעמו, כתב מכתב כי הוא ממתין 57 ימים "ואם היא לא תספק לו את המידע מיידית הוא ינקוט נגדה אישית את הצעדים המשפטיים הנדרשים", וועדת האתיקה קבעה כי מדובר בהטלת אימה והחליטה להעמידו לדין. **השופט קובו** אמרה, האם איום לנקיטה משפטית זה איום? עו"ד מבצעים את הפעולה על הליך יומי, על כן יש לבטל את הקובלנה.

החלטה 2- בשנת 2004 היה דיון שהועמד לדיון פלילי, בסוף הדין הפלילי נקבע כי יעשה עבודות שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה.

בשנת 2011 הגישו נגדו כתב אישום בהליך אחר, פלילי. ברגע שהוגש כתב אישום, הלשכה ביקשה את הפרטים, ושהיא קיבלה את הפרטים במסגרת כתב האישום היה שם מידע ממה שהיה בשנת 2004 ששם הוא לא הורשע אלא קיבל עבודות לתועלת הציבור ללא הרשעה. וכעת החליטו להעמיד אותו על דין משמעותי, על הנסיבות של התיק הראשון, היינו בגין מה שהיה בשנת 2004. לפי חוק המרשם הפלילי אסור לקחת בחשבון מידע על תיק שנגמר ללא הרשעה. **השופט קובו** מבית המשפט לעניינים מינהליים אומרת כי הלשכה מפרה את החוק כאשר היא רוצה להעמיד אותו לדין משמעותי, כיוון שחוק המרשם הפלילי אוסר על גופים שאין להם סמכות לקבל מידע כלשהו להשתמש בו. כאשר יש עבודות לתועלת ציבור ללא הרשעה זה מידע שהלשכה לא רשאית להתחשב בו ולכן אסור לה להעמיד אותו לדין וגם בהחלטה זו להגיש קובלנה. וביטלה את ההחלטה הזו להעמידו לדין משמעותי.

החלטה 3- עו"ד שטנגר תבע במשפט אזרחי שוטר בגין לשון הרע, כאשר הוא טוען שהשוטר אמר לו: "עו"ד שטנגר הוא ביריון וצריך לחנך אותו". בפסה"ד שדחה את התביעה האזרחית הזו השופט שדן בתיק קבע כי עו"ד התנהג באופן מתגרה ופרובוקטיבי, וגם במעמד הדיונים התנהג לשוטר באופן מאיים ולא ראוי. ועדת האתיקה שקיבלה את פסה"ד הזה החליטה להעמידו לדין בגין ההתנהגות שלו. השופטת אומרת שאם בית משפט קבע שהוא התנהג לצד שכנגד בצורה מאיימת ולא ראוייה אז בהחלט יש סיבה להעמידו לדין משמעותי.

הסבר המרצה:- מה שאנחנו רואים פה זה שבית משפט לעניינים מינהליים מתערב ב- 2 מההחלטות של ועדת האתיקה להעמיד את עו"ד שטנגר לדין משמעותי. בסוף פס"ד הלשכה השתוללה כי ביהמ"ש התערב לו בהחלטות פעם ראשונה. והם הגישו ערעור על החלטה זאת לעליון, ובהמלצת העליון הם משכו את הערעור בהמשך. ובית המשפט העליון הוסיף "למען הסר ספק נבהיר, כי אין חולק כי ביהמ"ש לעניינים מנהלים לא אמור, ואף לא עשה כן במקרה הזה לשים את שיקול דעתו במקום שיקול הדעת שמוקנה ללשכה ולאורגנים שלה.

ז"א שמצד אחד הם חזרו בהם מהערעור ומצד שני הם הוציאו מבית המשפט העליון אמירה מאד ברורה שזה

לא הולך להיות נוהל רגיל, ולא בקלות מתערבים בהחלטות. בדרך כלל לא מתערבים זה באמת מקרה חריג.

עכשיו יש לנו החלטה להעמיד עו"ד לדין משמעתי, באותו הרגע עוה"ד הופך **מ- גילון** (מישהו שהתלוננו עליו) ל- **נאשם**. ועכשיו תוגש קובלנה (כתב אישום משמעתי) ויש לפרט על מה מעמידים אותו לדין, כשצריך לפרט את היסודות העובדתיים (מה הוא עשה?) וגם את היסודות המשפטיים (איזו עבירה אתית הוא ביצע?). יש לשים לב שמה שקורה בסיטואציה כזו זה שהתיק הזה מתקיים במחוז שבו רשום עוה"ד. בכל מחוז, לצד ועדת אתיקה יש בית דין משמעתי מחוזי. חוץ מבית דין משמעתי מחוזי יש גם בית דין משמעתי ארצי. כאן יש היררכיה, המחוזי הוא ערכאה נמוכה יותר, והשני הוא ערכאת ערעור. אף פעם לא יתחיל דיון בבית דין משמעתי ארצי, תמיד יתחיל במחוזי. בית דין משמעתי מחוזי הוא של הלשכה, לא בית משפט. 3 חברי מקצוע שמונו להיות שופטים בבית הדין המשמעתי, כאשר ועדת האתיקה, זו שהחליטה להעמיד לדין משמעתי, הופכת להיות קובל (התובע) ועוה"ד שנגדו התביעה הוא הנתבע/הנאשם הוא יכול להיות מיוצג או לייצג את עצמו, ויש הליכים. ברגע שהדיון מסתיים כל אחד מהצדדים יכול לערער לבית הדין המשמעתי הארצי, וברגע שהדיון הזה מסתיים, כל אחד מהצדדים יכול שוב לערער (פעמיים ערעור בזכות) לבית המשפט המחוזי בירושלים (כאן כבר עוברים למערכת הרגילה). יש פה 2 ערכאות בזכות לכל אחד מהצדדים. ואחרי בית המשפט המחוזי בירושלים אפשר לבקש בר"ע (בקשת רשות ערעור) מבית המשפט העליון, זו המערכת של הדין המשמעתי.

בר"ש 3790/16 דני זילברשלג נ' ועדת האתיקה מחוז ת"א (2016)

זו בקשת רשות שהוגשה לעליון (עברו 4 ערכאות: בית דין משמעתי מחוזי, בית דין משמעתי ארצי, בית משפט מחוזי ירושלים, עליון). התחיל בסכסוך כספי בין עורך דין ללקוח. היתה סיטואציה שעו"ד השאיר אצלו כסף ולא החזיר ללקוח. הלקוח תבע אותו בתביעה אזרחית, רצה את הכסף שלו שעו"ד השאיר אצלו. והלקוח זכה בתביעה, נפסק שבאמת עוה"ד לא היה בסר היה צריך להשיב את הכסף ולשלם הוצאות משפט. הוגש ערעור לפסה"ד הזה (האזרחי) שהגיע לבית משפט עליון (עדיין לא הגענו לתביעה המשמעתי), והעליון בשנת 2011 פסק על דרך הפשרה ללא נימוקים, שעוה"ד ישלם ללקוח 110,000.00 ₪ ובכך יסתיים הסכסוך ביניהם, כאשר בערכאה הקודמת היה עליו לשלם 129,000.00 ₪. מה שכן, היה כתוב מפורשות בפסק הדין הזה **"בזה מסתיים כל סכסוך ביניהם"**. פסה"ד האזרחי מגיע ללשכה ורואה שעוה"ד לא היה בסדר, הוא עיכב אצלו כספים של הלקוח, היינו עבר עבירה אתית. אז החליטו להעמידו לדין משמעתי. בדין המשמעתי בכל הערכאות הטענה שלו היתה שבפסק הדין האזרחי של בית המשפט העליון מהווה "השתק" (הוא כלל משפטי הקובע שאדם מנוע מלטעון טענה בבית המשפט) כי שם נאמר שזה סוגר את כל הסכסוך, ובגלל פסה"ד הזה מבית המשפט העליון, אי אפשר להעמיד אותו לדין משמעתי. הוא הוסיף שהלקוח רצה לבוא להעיד בדין המשמעתי, בית הדין המשמעתי יש לו את האפשרות לחייב את הצדדים להגיע, ועוה"ד מבחינתו הכל כבר היה גמור ובית הדין המשמעתי חייבה אותם לבוא, הוא טוען שכאשר מסתיים הסכסוך בצורה כזו בפסק דין חד משמעתי ומה פתאום הרשיעו אותו בדין המשמעתי. מבחינה עניינית בית הדין המשמעתי המחוזי

(ערכאה ראשונה) קבעה שהוא עבר את העבירה המשמעתית לפי **סעיף 88 לחוק לשכת עורכי הדין** :-

88. להבטחת שכר טרחתו ולהבטחת החזרת הוצאות שהוציא, רשאי עורך דין לעכב תחת ידו כספי הלקוח שהגיעו לידו בהסכמת הלקוח עקב שירותו ללקוח, פרט לכספים שניתנו לו בפקדון או בתור נאמן וכל עוד הוא נאמן עליהם שלא לטובת לקוחו בלבד, ופרט לכספי מזונות לאשה ולקטינים, וכן רשאי הוא לעכב נכסים ומסמכים של לקוחו שבאו לידי עקב שירותו ללקוח; ובלבד שהגיש תביעה על שכר טרחתו או הוצאותיו תוך שלושה חדשים מיום שהלקוח דרש ממנו בכתב את מה שעוכב כאמור.

פה היתה השהייה בפועל ל- 6 חודשים זו היתה דעת הרוב, דעת המיעוט אמרה צריך להשהות ל- 5 שנים. ושני הצדדים מערערים לבית הדין המשמעותי הארצי. עוה"ד מרגיש שעשו לו עוול וועדת האתיקה מרגישה ש- 6 חודשים השהייה זה לא מספיק. בבית הדין המשמעותי הארצי ברוב דעות מחליט להחמיר בעונש ל- 30 חודשי השהייה בפועל. הוא מערער לבית המשפט המחוזי בירושלים, וחוזר על הטענות שלו שהיה פה השתק וכו', הוא גם אומר שאף עורך דין לא יסגור בפשרה אם אחר כך אפשר להעמיד אותו לדין משמעותי, בית המשפט המחוזי בירושלים מחליט שלא להתערב, הוא אומר שפסק הדין האזרחי ברור שלא יכול להוות חסינות בפני בית דין משמעותי, אין בכלל קשר, ולא מתערב. אותו עו"ד מגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, העליון דוחה את הבקשה, כאשר הוא מציין בצורה ברורה וחד משמעית, כי דין משפט אזרחי לפי הדינים שלו ודין משפט פלילי כנ"ל, ומשפט משמעותי יש לו את התפקידים שלו והמטרות שלו ואין שום קשר, ולא ניתן לטעון שברגע שהסכסוך הסתיים בפשרה, והלקוח אין לו טענות נגד עוה"ד, אז אי אפשר להעמיד את עוה"ד לדין משמעותי, כי החלטה להעמיד את עוה"ד לדין משמעותי אינה של הלקוח היא של הלשכה של ועדת האתיקה. אם היא רואה שעו"ד לא התנהג לפי כללי האתיקה, היא צריכה להעמידו לדין משמעותי.

שיעור 10 מיום 22.05.2018 (מיטל הרוש)

חזרה על שיעור קודם –

כל הנושא של הדין המשמעותי בעצם יש לו שתי מטרות –

1. מטרה אחת זו הגנה על הציבור מפני עורכי דין לא ראוי

2. מטרה שנייה זה הגנה על כבוד המקצוע.

אמרנו בשיעור שעבר שהדין המשמעותי חל במקביל ובנוסף למערכות נוספות של דינים. אמרנו שעל אותו אירוע יכול עורך דין לעמוד לדין משמעותי פלילי וגם אזרחי.

למטרות של הדין משמעותי יש מטרות אחרות. אם למשל עורך דין לוקח כספים של לקוח – מצד אחד הוא גנב ואנחנו רוצים שיישב בכלא כי זה פלילי ומצד שני, יש את הדין האזרחי – אנחנו רוצים שבתביעה אזרחית הלקוח יקבל את הנזק שנגרם לו וכמובן שאנחנו רוצים שאותו בן אדם לא יהיה עורך דין.

במשפט אזרחי נטל ההוכחה בדרך כלל למעט מקום שיש תביעות אחרות הוא מאזן הסתגלויות כאשר התובע דואג לראיות.

במשפט פלילי נטל ההוכחה הוא מעבר לספק סביר ולגבי הדין המשמעותי שיש לשים לב – לקוח מתלונן עלינו, מעמידים אותנו לדין משמעותי – איזה רמת הוכחה צריך להוכיח את האשמה שלנו? לגבי הדין המשמעותי אין לנו הכרעה ברורה, זה לא כמו אזרחי, זה יותר גבוה מאזרחי אבל יותר נמוך מפלילי – זה איפשהו באמצע. אין מספר כי זה לא 7-7% ולא 80%. איך שופט יכול להגיד 80% השתכנעתי?

✓ **בדין משמעותי - מדברים על רמת הוכחה יותר גבוה ממשפט אזרחי ויותר נמוכה ממשפט פלילי.**

לכל המערכת של הדין המשמעותי שדיברנו עליה בשיעור קודם, יש סדרי דין משל עצמם. מתחיל מהאורגנים של הלשכה ויש כללי לשכת עורכי הדין שקובעים חוקים. בנוסף, סדרי הדין בדיני הראיות קצת יותר גמישים. אפשר לקבל ראיה גם אם היא לא כשירה להתקבל בבית המשפט.

דיברנו בשיעור שעבר והזכרנו שלדין המשמעותי יש תכולה מאוד רחבה. קודם כל אמרנו שיש לו תכולה אקסטרא טריטוריאלי. למשל – אם אני גונבת בלונדון, אז אפשר להעמיד אותי לדין באנגליה ולא בישראל על גניבה של לונדון. לעומת זאת, אם אני מפרה את כללי הדין המשמעותי שנזכיר עוד מעט, אני עוברת עבירה אטית בלונדון אז אפשר להעמיד אותי לדין משמעותי בישראל.

אנחנו נדבר על עבירה אטית – אמרנו שעורך דין חל עליו דין משמעותי גם כשהוא לא לובש את כובעו כעורך דין והוא נמצא במסגרת החיים הפרטיים שלו. לדוגמא: עורכת הדין שרדפה אחרי המאהבת של בעלה, זה לא היה קשור לכך שהיא עורכת דין אבל התנהגותה לא הייתה הולמת התנהגות של עורך דין. אבל אם למשל המאהבת הייתה חיה ברומניה והיא הייתה הולכת ורודפת אחריה שם, זה אותו דבר, היא הייתה עומדת לדין משמעותי בישראל על הפעילות הזאת כי התכולה היא אקסטרא טריטוריאלי.

למה זה כל כך רחב? כי אמרנו שהמטרות של דין משמעותי זה להגן על הציבור מעורכי דין לא ראויים ולהגן על כבוד המקצוע.

לדין המשמעותי אין התיישנות – בפלילי כמעט ויש התיישנות על כל דבר, באזרחי גם יש התיישנות, בדין משמעותי אין התיישנות. הלשכה היא גוף מנהלי – כל גוף מנהלי (גם הפרקליטות) כפוף לעקרונות של צדק וסבירות וכל הכללים שחלים במשפט מנהלי אבל אין התיישנות בדין משמעותי.

דין משמעותי

אגודת הסטודנטים/מחברות בחינה/סמסטר https://nac365-my.sharepoint.com/personal/batiliro_netanya_ac_il/Documents
ב/מחברות/משפטים/תואר שני/יישוב סכסוכים בין עורכי דין.docx

נשאלה השאלה – **מהי עבירה משמעתית? מהי עבירת משמעת?**

יש לנו כללים:

סעיף 61 לחוק עורכי הדין – מגדיר עבירת משמעת כהפרת סעיפים 53 – 60 לחוק שקובעים כל מיני כללי התנהגות ובנוסף, כל מעשה או מחדל אחר שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין (אזהרה!).

אם אנו מסתכלים על הכללים, יש הרבה כללים גם שחוקקו מכוח אותם סעיפים שמקנים בלשכה להתקין כללי התנהגות.

יש לנו הרבה מאוד עבירות קונקרטיות ויש עבירות סל. בשיעור הבא אנו נדבר על שתי עבירות קונקרטיות.

כתוב שאם עורך דין מקבל כספים בנאמנות, זה צריך להיות בחשבון אחר ולא בחשבון של המשרד או שלך. אם אתה מכניס את הכסף לחשבון של המשרד, עברת עבירת משמעת.

כתוב ששכר טרחה צריך להיות בכסף, אז אם אתה לוקח שכר טרחה בסוסים, ביצעת עבירת משמעת. **יש כללים ספציפיים.**

יש לנו גם עבירות סל. נשאלת השאלה בעצם מה היחס ביניהם?

דוגמא: נניח שתמורה עבור שכר עבודה אני מקבלת סמים. אפשר להעמיד אותי לדין משמעתי שעברתי על כלל 9 שקובע ששכר טרחה צריך להיות בכסף. אבל אולי אפשר להעמיד אותי לדין גם על התנהגות שפוגעת בכבוד המקצוע? עורך דין שגובה סמים תמורת העבודה שלו, זה לא תואם לכבוד המקצוע, זו התנהגות שלא הולמת.

מה היחס בין עבירות הסל לבין העבירות הקונקרטיות?

נשאלת השאלה מה קורה עם העבירות/פעולות שעורך דין עושה ואין להן עבירה קונקרטית?

דוגמא למקרה שאין עבירה משמעתי קונקרטית – יש עורכי דין ששולחים יד בכספי לקוח. אין לזה סעיף, למה אין לזה סעיף? המרצה חושבת שאף אחד לא חשב שצריך לעשות לזה סעיף כי זה ברור מאליו שעורך דין לא ייקח כספים ללקוח אבל אין לזה סעיף. אז מעמידים לדין באחת מעבירות הסל, אין ברירה. לא מזמן טען עורך דין בדין משמעתי שמכיוון שאין עבירה כזאת, אז אי אפשר להעמיד אותו לדין משמעתי.

אם נחזור לדוגמא של סעיף 9 ועורך הדין שמבקש סמים במקום שכר טרחה – הלשכה הרבה פעמים מעמידה לדין בגין מספר עבירות על פעולה אחת אז אומרים שזה גם הפרה של כלל 9, גם התנהגות שפוגעת בכבוד המקצוע, אפשר להוסיף לזה הפרת חובת נאמנות ללקוח, אפשר להוסיף כל מיני דברים. אפשר לעשות את התוספות האלה ועושים בפועל.

ראינו בשיעור הקודם שלדין המשמעת יש שני שלבים :

1. **שלב ראשון- שלב בירור התלונה, קבלת החלטה אם להגיש קובלה נגד עורך דין** כשהסמכות פה היא של וועדת האתיקה. תלונה יכולה להיות מוגשת לאחד מארבעה קובלים – יש לנו את וועדת האתיקה המחוזית/הארצית/פרקליט המדינה/היועץ המשפטי ויש לנו ארבעה קובלים שהם מקבילים ואפשר להגיש את התלונה לפי החוק לכל אחד מאלה. פרקליט המדינה והיועץ המשפטי לממשלה לא מקבילים בפועל תלונות, אם נגיש להם תלונה על עורך דין, נקבל מיד תשובה שתגיד לנו שהם מתערבים רק במקרים חריגים ולוועדה יש שיקולים זהים וכו' והם יכולים לקבל החלטות ולכן, הם ישלחו את המתלוננים לפנות ללשכה. נפנה ללשכה ויאמרו לנו שהכי נכון וכך גם ההנחייה באתר הלשכה – לפנות לוועדת האתיקה המחוזית. בפועל, וועדת האתיקה הארצית והמחוזית הן בעצם הכתובות.

אמרנו שוועדת האתיקה לא אוספת ראיות, לא שומעת עדים והיא מקבלת את ההחלטות שלה בכל תלונה על סמך החומר הכתוב ששולחים לה הצדדים. היא לא יוצאת מהמקום, לא בודקת וכו' ולא שומעת את האנשים.

אמרנו גם שבסמכות שלה לגנוז את התלונה מיד על בסיס הכתוב בה. אם למשל התלונה אומרת שעורך הדין לא התלבש יפה לפגישה עם הלקוח, אז יגנוז אותה מיד. אם התלונה מעלה איזושהי עילה, משהו שיכול להיחשב בסופו של דבר כעילה לדין משמעת, אז ידרשו מעורך הדין הנילון תגובה, כאשר אם הוא לא מגיב, זו עבירה משמעתית בפני עצמה (עצם אי התגובה שלו) ואז צריך לקבל החלטה. יושבים בוועדת האתיקה ומקבלים החלטה. כשהוועדה מקבלת את ההחלטות שלה בדעת רוב והיא יכולה להחליט אחת משתי החלטות – החלטה אחת לגנוז את התלונה (לפעמים היא גם כותבת הערה בתיק האישי ולפעמים היא גם נותנת קובלה נגד עורך הדין. רוב התלונות נגנזות.

✓ בוועדת האתיקה יושבים עורכי דין שמתנדבים ולכן, מאוד קשה לעמוד בעומס. במיוחד במחוז כמו תל אביב/מרכז, קשה מאוד לעמוד בעומס. במחוז זה הליכים לוקחים המון זמן, כמו בתי משפט, יכול לקחת שנים עד שהליך מסתיים. למה אנשים מתנדבים לתפקידים? זה מעניין וזה עמדות כוח מאוד משמעותיות וברגע שמישהו יושב בוועדת האתיקה בדין משמעת, יש לו תמורה בהמון היבטים.

✓ כל שלב הדיון בוועדת האתיקה הוא חסוי, דלתיים סגורות, לא מתפרסם תוכן הדיון, לא מתפרסמים פרוטוקולים.

דיברנו גם בשבוע שעבר מה יכול לעשות לקוח שהגיש נגד עורך דין תלונה והחליטו לגנוז אותה? לפי כללי לשכת עורכי הדין, סדרי הדין שהזכרנו קודם, ברגע שהקובל (וועדת האתיקה) מחליט לא להגיש קובלנה, הוא צריך להודיע למתלונן ולכתוב לו למה. הנימוק הזה הוא הבסיס שמאפשר את המשך האופציות/אפשרויות הפעולה. יש לשים לב שהמתלונן יכול לקבל את הדין, מבחינת הדין המשמעתית (אם הוא חושב שיש עבירה פלילית או רוצה להגיש תביעה אזרחית, הוא יכול לעשות את זה). הוא

יכול להגיש את התלונה לאחד הקובלים האחרים (אם זו וועדת אתיקה מחוזית, הוא יכול להגיש לוועדת האתיקה הארצית). תיאורטית, הוא יכול להגיש גם לפרקליט המדינה או ליועץ המשפטי לממשלה אבל זה תיאורטי. אבל הוא יכול גם לתקוף ולהגיש לבית המשפט לעניינים מנהליים נגד ההחלטה וראינו שזה לא אפקטיבי. המרצה אמרה לנו שאף פעם עתירה מנהלית כזאת עדיין לא הצליחה, היא מורכבת, צריך להשקיע בה כסף וכו' וזה לא משהו שמישהו יכול לייצג את עצמו. מצד שני, ראינו שגם עורך דין שהוחלט להגיש נגדו קובלנה והוא חושב שאין סבירות בהחלטה הזאת, יכול לבקש מבית המשפט לעניינים מנהליים לקבוע שההחלטה לא סבירה. ראינו את הדוגמא היחידה שהתקבלה עתירה.

עד כאן דיברנו על השלב הראשון – השלב הראשון מסתיים או בהחלטת גניזה וראינו מה יש לעשות נגד ההחלטה הזאת וגם ראינו שאי אפשר לעשות הרבה אנ בהחלטה להעמיד לדין משמעותי, כלומר, להגיש קובלנה. כעת אנו מגיעים לשלב השני של הגשת הקובלנה והבירור שלה.

2. **שלב שני – טיפול בקובלנה אם התקבלה החלטה להגיש אותה** – הסמכות פה היא לבתי הדין המשמעותי.

לכל וועדת אתיקה יש פרקליט בשכר שמסייע לה אז או שהוא בעצם גם הולך ומייצג את וועדת האתיקה או אם זה מחוז תל אביב/מרכז שיש הרבה תיקים וכן אדם אחד לא יכול לעשות את כל העבודה הזאת, מפעם לפעם מבקשים מעורכי דין שיבואו להיות קובלים מטעם וועדת האתיקה. וועדת האתיקה שהחליטה על העמדה לדין משמעותי היא הופכת להיות התובע (הקובל) או על ידי הפרקליט שעובד אצלה או פרקליט אחר שהתנדב לצורך העניין והתיק מוגש תמיד לבית הדין המשמעותי המחוזי במחוז שבו רשום עורך הדין, כשהקובלנה היא בעצם מעין כתב אישום, מצוינות עובדות המקרה והסעיפים שבהם מואשמים עורכי הדין - דיברנו על כך, זה יכול להיות הסעיף הקונקרטי, יש את סעיפי הסל ויכול להיות מגוון סעיפים שעורך הדין הופך להיות בשלב הזה מ- "נילוך" (מישהו שמתלוננים עליו), לממש נאשם כמו בדין הפלילי. יש לשים לב כיום המתלונן זכאי להיות בחדר ולשמע את המשפט עצמו וכיום המשפט עצמו מתקיים בפומבי למעט במקרים חריגים. כמו שבתביעות אזרחיות או פליליות יש את עקרון הפרטיות ועקרון הדלתיים הסגורות, אז יש מקרים חריגים שסוגרים את הדלתות. העקרון בדין משמעותי הוא שהדלתיים פתוחות אבל יש אפשרות לקבל החלטה על דלתיים סגורות. כל זה שינוי שנערך לפני מספר שנים. בעבר לא רק וועדות האתיקה היו בדלתיים סגורות.

הדיינים בבית הדין המשמעותי הם שלושה עורכי דין חברי לשכה, כולם מתנדבים שבפניהם מתנהל המשפט, כולל ראיות, כולל עדים, יש להם גם סמכויות של בתי משפט, הם יכולים להוציא צו להביא עד והם כן רואים ראיות והם מחליטים ברוב קולות. מה הם מחליטים? דין משמעותי כמו דין פלילי מורכב קודם כל מהכרעת דין – אשם או לא אשם. אם הוא לא אשם נגמר הסיפור, אם הוא אשם ←

שלב שני – שלב הטיעונים לעונש. בית הדין יכול או לזכות או להרשיע, כאשר, מה קורה במקרה של הרשעה? בדין משמעתי אין לנו עונש צמוד עבירה (בדין פלילי על כל עבירה כתוב מה העונש המקסימלי). במקרה של הדין המשמעתי זה לא עובד ככה, אלא בעצם יש לנו בנק עונשים. במקרה של הרשעה צריך לפתוח את סעיף 68 לחוק לשכת עורכי הדין ולראות מה אפשר להטיל עליו ובית הדין בעצם מחליט. **האפשרויות**: אזהרה/נזיפה/קנס עד 25,000 ₪ לכל עבירה/ השעייה עד 10 שנים/הוצאה מהלשכה. אין דבר כזה מעבר ל-10 שנים כי זה כבר הוצאה מהלשכה. יש לשים לב שהשעייה יכולה להיות גם על תנאי או שילוב בין השניים, **דוגמא**: 3 שנות השעייה בפועל ועוד 2 שנים השעייה על תנאי.

✓ אין עונש מוצמד לעבודה, יש מדרג כללי של עונשים ובית הדין צריך להכריע מה לא נכון.
✓ מאמר מוסגר: דעה של שופט - אנו צריכים לראות לא רק מה העונשהמקסימלי אלא מה נותנים בנסיבות האלה ולקבוע מתחם ענישה, השופט אומר שהתיקון הזה בחוק העונשין צריך לחול גם בדין המשמעתי כדי לנסות לעשות אחידות בענישה. **בדין המשמעתי אין אחידות, אפשר לראות עורכי דין שעשו עבירות זהות ואחד הוציאו מלשכת עורכי הדין ואחד לא.**

יש לנו גם את סעיף 69 שמונע כל מיני שורה של החלטות אחרות שבית הדין יכול לקבל – יכול להורות על החזרת טרחה שהתקבל/יכול להורות על פיצוי לניזוק עד 25,000 ₪ וכו'. זה בית הדין המשמעתי המחוזי – אמרנו שתמיד דין משמעתי מתחיל בבית הדין המשמעתי המחוזי במחוז בו עורך הדין רשום. ראינו שכל אחד מהצדדים יכול לערער בזכות על פסק הדין של בית הדין המשמעתי המחוזי לבית הדין המשמעתי הארצי, כמובן שבינתיים אפשר לבקש עיכוב ביצוע של העונש. גם בבית הדין הארצי יש לנו שלושה עורכי דין מתנדבים חברי לשכה. **בהליך משמעתי, אין ערעור בכלל על החלטות ביניים.** השאלה הזאת עלתה בפני בית משפט העליון שאמר שאין בכלל ערעור על החלטות ביניים.

אז היה ערעור בבית הדין המשמעתי הארצי, בית הדין קיבל את הערעור או לא קיבל את הערעור, אמרנו בשיעור שעבר שאפשר לערער ערעור נוסף בזכות לבית המשפט המחוזי בירושלים. עד 2008 זה היה מוגש לעליון ומשנת 2008 החוק תוקן וזה נדון בבית המשפט המחוזי בירושלים. אבל, מה המדיניות ביחס לכך? בית המשפט אומר לנו שמעמדם של בית הדין למשמעת מכוח מומחיותם וסמכותם המקצועית מציג את תפקידם העיקרי של ערכאת הערעור כערכאת ביקורת שיפוטית הנוקטת מידת ריסון רבה בהתערבות בשיקול דעת הרחב הנתון בערכאת המשמעתי המקצועית ומגבילה התערבות זאת למקרים בהם קביעות בית הדין למשמעת סוטות סטייה קיצונית... בית המשפט המחוזי בירושלים מצהיר, כמו שבית המשפט העליון הצהיר לפניו כשהוא היה ערכאת הערעור שצריך להתערב רק במקרים חריגים כי בעצם החוק נותן את הסמכות ללשכת עורכי הדין

ולבתי הדין למשמעת והם צריכים להתערב רק כשיש סטייה משמעותית קיצונית מתכליות הדין המשמעת. זאת אומרת, המדיניות היא להתערב מעט, לתת לבתי הדין המשמעתיים וללשכה לעשות את שלה.

מה קורה בפועל? אפשר להתערב בשני דברים – בהכרעת הדין ואפשר להתערב בעונש. אם נסתכל על פסקי הדין נראה שבהכרעת הדין יש מעט התערבות ובעונש יש הרבה התערבות. אפילו שהוא לא סוטה סטייה משמעותית. לפעמים משנים מחמישה חודשים לשלושה חודשים וכו', דברים קטנים. העקרון הוא שבעצם בית המשפט המחוזי בירושלים רואה את עצמו כאיזושהי ביקורת שיפוטית עליונה שלא צריך להתערב בשיקול הדעת בדרך כלל אלא במקרה חריג.

אחר כך, עוד אפשר להגיש בר"ע לבית המשפט העליון שהוא מתערב בעצם לעיתים נדירות והמדיניות שלו היא לתת רשות ערעור רק במקרים חריגים ביותר, הכוללים שאלות עקרוניות בעלות חשיבות משפטית או ציבורית.

עד פה דיברנו על דברים שדיברנו עליהם בדיון הקודם.

סעיף 75 – מדובר על זה שבית משפט שמרשיע עורך דין בפלילים, צריך לשלוח ללשכה באמצעות היועמ"ש העתק מפסק הדין.

בסיטואציה הזאת בעצם – האם צריך להעמיד אותו לדין משמעתי כשעורך דין מורשע בפלילים (נניח על עישון סמים)? השאלה בנויה משני מוטיבים – מה עשיתי? אם גנבתי תיק של לקוח – ברור שצריך להעמיד אותי לדין משמעתי. אבל אם עישנתי סמים אז נשאלת השאלה האם יש פה פגיעה בכבוד המקצוע והתנהגות שאינה הולמת עורך דין? אפשר והגיוני לטעון שעורך דין שעובר על החוק, פוגע בכבוד המקצוע וזה לא משנה באיזה דרך.

רמת ההוכחה בפלילי היא רמת הוכחה של מעבר לכל ספק סביר. בדין משמעתי אנחנו מדברים על רמת הוכחה שהיא יותר נמוכה, לא צריך מעבר לכל ספק סביר. אז האם אפשר להשתמש בדין המשמעתי הזה כבר כראיות מוכחות/כעובדה מוגמרת או שצריך להתחיל הכל מהתחלה בדין המשמעתי? מה שהגיוני זה שניתן יהיה להשתמש.

סעיף 75 – קובע שעורך דין שהורשע בבית משפט בפסק דין סופי (אם הוא מערער אנחנו מחכים לסוף) של עבירה פלילית, אז בית דין משמעתי מחוזי לפי בקשת קובל (וועדת האתיקה) להטיל עליו אחד מתוך רשימת העונשים, אם מצא שהיה בעבירה משום קלון. זאת אומרת, הפוקוס פה הוא בסוגיית הקלון ולא צריך להוכיח

את המעשה עצמו, אלא כל מה שבעצם צריך לדון זה האם יש קלון. אם יש קלון במעשה אז עורך הדין באמת צריך להעניש בתחום המשמעותי ואם קלון, אז הוא לא צריך להעניש. **קלון זה עניין של פרשנות שכל אחד יכול לפרש אחרת.** אין פרשנות אחידה לקלון. בית המשפט אומר לנו לפי הנסיבות, אין לנו פרשנות אחידה.

יש לשים לב שפה מדובר על סיטואציה שיש לנו פסק דין סופי. מה קורה לפני שיש לנו פסק דין סופי?

סעיף 78(ב) – אם עורך דין הורשע אז אפשר להשעות אותו זמנית עד להכרעה בערעור.

גם עורך דין שהוגש נגדו כתב אישום, אפשר לפנות לבית הדין המשמעותי ולבקש להשעות אותו זמנית מהמקצוע. כשאנחנו מדברים על השעיה זמנית היא יכולה להיות חלקית.

דוגמא: רונן פישר. כמה שנים עברו מאז שהתחילה החקירה נגד רונן פישר? ברגע שפותחים חקירה נגד עורך דין אין שום דבר שאפשר לעשות. ברגע שהוגש כתב אישום – וועדת האתיקה יכולה להגיש בקשה לבית דין משמעותי להשעות זמנית את הרישיון. אפשר לבקש השעיה מלאה (משעים אותו לגמרי) ואפשר לבקש השעיה חלקית (שלא יופיע בבתי משפט אבל הוא יכול לנסח הסכמים וכו').

אמרנו שכשאנחנו מדברים על שלב של חקירה – אין שום דבר אחר כך.

כשאנחנו מדברים על כתב אישום – אפשר לפנות לבית המשפט ולבקש השעיה לפי 78(ג). כשיש הרשעה, אנחנו עדיין בהשעיה זמנית שיכולה להיות חלקית או מלאה לפי 78(ב) וכשיש הרשעה חלוטה, אז פועלים לפי **סעיף 75(ב)**. אם למשל רונן פישר יורשע סביר להניח שהוא יסולק מהלשכה – זה יהיה הדין המשמעותי, כשלא באמת יצטרכו להוכיח אם הוא עשה או לא עשה אלא מה העונש.

שאלה: יש אפשרות שכשמוגש כתב אישום, יפעילו את סעיף 78(ב) ולא 78(ג)?

תשובה: לא, סעיף 78(ב) זה השעיה אחרי הרשעה וסעיף 78(ג) זה השעיה כשיש כתב אישום (בחקירה אי אפשר לעשות שום דבר).

אם לדעת וועדת האתיקה יש קלון – היא מתחילה את ההליך. בסעיף 75 ובסעיף 78 זה הליכים אחרים. בסעיף 78(ג) שיש בסך הכל כתב אישום, אין הרשעה אז חזקת החפות חזקה יותר.

בסעיף 75 לא צריך להוכיח את יסודות העבירה בכלל כי הם הוכחו במשפט הפלילי, בסעיף 78 אולי כן.

עמלי"ע 56952-02-14 עו"ד איילת אפיק חכמון נ' ועדת האתיקה מחוז ת"א והמרכז (2014).

פסק הדין דן בשאלה מה אמות המידה של בסיסן צריך לקבל את ההחלטה אם להשעות זמנית רישיון של עורך דין שהוגש נגדו כתב אישום?

עורכת דין חכמון הואשמה בזה שהיא שיבשה הליכי חקירה במשפט. לפי כתב האישום, היא מסרה לאחד העדים מה הגרסה של מישהו אחר (רצתה להגן על הלקוח שלה אז היא הלכה ומסרה לאחד העדים מה הגרסה של עד אחרת וביקשה ממנו לאמת אותה), היא רצתה ליצור תיאום גרסאות כדי לשבש חקירה. העבירה בוצעה לכאורה בנובמבר 2010, כתב האישום נגדה הוגש ביולי 2013 וההערכה הייתה שההליכים הפליליים הסתיימו ב-2016. זאת אומרת שיש לנו מ-2013 עד שנת 2016 שהיא תחת כתב אישום ובלי הכרעה במשפט. וועדת האתיקה ביקשה מבית הדין המחוזי המשמעתי להשעות אותה זמנית עקב חומרת המעשים שמיוחסים לה. אולי זה לא נחשב עבירה כל כך חמורה אבל כשעורך דין עושה אותה, היא נחשבת חמורה. שבית הדין המשמעתי המחוזי קבע שצריך לאזן בין חזקת החפות מצד אחד לחומרת העבירות לכאורה, בית הדין המשמעתי המחוזי אומר שאם היא תורשע זה קלון עמוק – זו עבירה שעורך דין לא יכול לעשות. בית הדין אומר שהיא מגדלת לבד שני ילדים, היא מחזיקה משרד שעוסק בעיקר בפלילי ובהוצל"פ, בית הדין אומר שהיא תושעה זמנית אבל חלקית – אסור לה לייצג בפלילי בפני בית משפט או כל גוף חוקר, אסור לה להיכנס לבתי סוהר ומעצר, אסור לה לקבל תפקידים של כונסת נכסים/מנהלת עזבון, אסרו עליה לעשות כמעט את כל הפעולות שהיא עושה. היא אומרת שהיא 3 שנים עד שצפויה לה הכרעה שאולי היא גם תהיה זכאית והיא לא יכולה לפרנס את עצמה. אומנם לקחו לה את הרישיון לא באופן מלא אבל זה כל מה שהיא עושה. היא ערערה לבית הדין המשמעתי הארצי והוא הצדיק אותה בכך שזה לא ייתכן שהליכים פליליים יימשכו כל כך הרבה זמן ובינתיים היא תהיה בהשעיה כמעט מלאה שמונעת ממנה לעבוד, זו תקופה ארוכה מדי. בית הדין המשמעתי אמר שהוא משאיר את ההחלטה של המחוזי בתוקף אבל רק לשנה. זאת אומרת, אם תוך שנה יסתיים ההליך, אז נראה מה יהיה אבל אם ההליך לא מסתיים תוך שנה אז יוחזר לה הרישיון. כלומר, הוא קצב את ההשעיה לשנה אחת.

היה ערעור למחוזי ירושלים, בית המשפט המחוזי בירושלים אמר שבמקרה של בקשה של השעייה זמנית על רקע כתב אישום ולא הרשעה, יש עוצמה חזקה לחזקת החפות ונטל השכנוע על הקובל הוא מאוד כבד. צריך להעתר לבקשה כזאת רק במקרים נדירים וחמורים, זה לא צריך להיות עניין שגרתי שמוגש נגד עורך דין כתב אישום וזהו לוקחים ממנו את האפשרות להתפרנס.

אומר בית המשפט המחוזי בירושלים שכדי להפעיל את הסמכות הזאת צריך להקפיד על בחינה מדויקת של קיום הראיות הלכאוריות ולא לייחס יותר מדי משקל לכתב האישום.

נקודה חשובה – בית המשפט המחוזי בירושלים אומר שכתב אישום זה כתב אישום, זה לא אומר שכל מה שהיה באמת היה. בית הדין המשמעתי צריך לבחון איזה ראיות יש פה ולפי זה לפעול ולהחליט. עוד שיקול שצריך לקחת בחשבון אומר בית הדין המחוזי בירושלים זה – נניח שהיא תורשע, מה העונש המשמעתי שיוטל עליה? הוא הולך ובודק ורואה שעורכי דין שהורשעו בעבירה דומה לשלה, אחר כך קיבלו תמישה חודשי השעייה, שבעה חודשי השעייה, אז ביהמ"ש מחוזי ירושלים אומר שאם ישעו זמנית עכשו לשנה, היא כבר

תקבל עונש יותר חמור ממה שהיא הייתה אמורה לקבל בסוף, אז זה לא הגיוני, לכן בעצם בית המשפט המחוזי בירושלים ביטל את ההשעייה הזמנית באופן מוחלט.

וועדת האתיקה הגישה בקשה לבית המשפט העליון (לא כתוב ברשימת קריאה) –

בר"ש 3087/14 – וועדת האתיקה מחוז תל אביב נ' עו"ד איילת אפיק חכמון –

הדיון בבית המשפט העליון התמקד בשאלה – **מה מידת בחינת הראיות שצריכה להתבצע על ידי בית הדין המשמעתי כשהוא מחליט?** מה זאת אומרת? בתי הדין המשמעתיים בשתי הערכאות שהיו קודם אמרו שהם מתבססים על כתב האישום. בית המשפט המחוזי בירושלים אמר שלא צריך להתבסס על כתב האישום אלא לבחון את הראיות הלכאוריות.

הערעור מתמקד בזה ואומר מה פתאום לבחון את הראיות? מה צריך לעשות משפט זוטא אם היא אשמה או לא אשמה? הרי העניין יתברר, האם להסתמך על כתב האישום?

בית המשפט העליון אומר שברור שכתב האישום הוא מסמך משמעותי, אין לראות אותו רק כ"מסמך של פקיד הרשות המבצעת" אלא צריך לתת לו את המשקל הראוי (יש לנו פה ראייה מנהלית מה שנקרא), אבל מנגד, לנאשם בדין המשמעתי יש את הזכות לבוא ולנסות לסתור את מה שכתוב שם ולכן, זה התפקיד של בית הדין המשמעתי. **מצד אחד לא להקל ראש בכתב האישום ולא להיגרר למשפט זוטא אבל מצד שני, לאפשר העלאת טענות קונקרטיים שממוקדות בכתב האישום ולבחון אותן.** הם רצו להראות מה האיזון הנדרש בין שני הדברים והם דחו את בקשת רשות הערעור, הם אמרו שלפי ההנחה הזאת בכל מקרה, בית הדין המשמעתי צריך להכריע. לכתב האישום יש משמעות אבל כן צריך לאפשר לעורך הדין לבוא ולהציג ראיות.

בהמשך לזה ניתן פסק דין ב-7/5/18 – פסק דין של בית המשפט המחוזי בירושלים בעניינו של עורך דין יוסי פאר.

עו"ד יוסי פאר נ' וועדת האתיקה מחוז תל אביב –

נגד עורך דין יוסי פאר הוגש כתב אישום פלילי. בכתב האישום נטען שעורך הדין שמייצג את הרב שמשמש כרב פוסק בענייני כשרות בעיר, התקשר למישהו שנתן עדות נגד הרב במשטרה. הוא התקשר לאדם בשם נתנאל ברזילאי, אותו נתנאל ברזילאי הגיש תלונה במשטרה נגד הרב, הוא טען שהוא ביצע עבירות פליליות במסגרת ביצוע תפקידו כרב ראשי וכתוצאה מכך, מתנהלת חקירה נגד אותו רב.

עורך הדין בא, מתקשר לבן אדם הזה שהגיש את התלונה במשטרה ומפציר בו לחתום על מסמך שהנוסח שלו הוא שהעדויות שהוא נתן במשטרה נבעה מטעות וכבר בחקירה הובהר שהיא לא נכונה ושהוא מתנצל ומבקש את סליחתו של הרב. הוא ניסה להשפיע עליו לחזור בו בעצם מעדותו, העד סרב והלך ומסר את תוכן השיחה

הזאת הלאה ולאור העובדה שהוא מסר את תוכן השיחה, הוגש נגד עורך הדין כתב אישום כאשר האשמה היא הטרדת עד (יש לשים לב, יש הבדל בין הטרדת עד והדחת עד, הדחת עד זה יותר חמור – עורך הדין הואשם רק בהדחת עד שזו עבירה מסוג עוון).

יש כתב אישום, עוד אין הכרעה בכתב האישום, עוד לא התחיל הדיון במשפט וועדת האתיקה מחוז תל אביב מחליטה לבקש את ההשעייה הזמנית של עוה"ד. בית הדין המשמעתי המחוזי קבע שהתבסס על מה שיודעים, על כתב האישום, על הראיות שהיו בדיון וכו', צריך להשעות אותו מעיסוק במקצוע עד להכרעה בהליך הפלילי. ההכרעה הייתה מבוססת גם על זה שכתב האישום בעצם הוא בגין עבירה שהיא עבירת קלון ושהוצגו לפני בית הדין ראיות שנראה להם שכתב האישום הוא בהחלט מבוסס.

אנו רואים פה החמרה בהתנהלות – זו הייתה השעייה זמנית מלאה בכל תחומי העיסוק במקצוע, לא קצובה בזמן בכלל עד שמיעת הסיום ההליך.

עוה"ד **ערער לבית הדין הארצי**, בית הדין הארצי קבע שבית הדין המשמעתי המחוזי נימק את פסיקתו היטב והוא תומך בה.

הוגש **ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים**. בית המשפט המחוזי בירושלים אומר שהם בוחנים לפי פסק דין איילת אפיק חכמון ולפיו צריך ללכת והוא מוצא שבאמת בתי הדין המשמעתיים הלכו לפי פסק הדין הזה. כלומר, הם גם נתנו חשיבות לכתב האישום וגם היו פתוחים לבדוק ראיות, הם התבססו גם על חומר הראיות שהגיש עוה"ד ולא נמצאה הצדקה להתערב במסקנות. אבל בדבר אחד כן הייתה פה התערבות והיא בהיקף של ההשעייה הזמנית. שתי ההשעיות קודם היו השעיות זמניות עד להכרעה בכתב האישום של עוה"ד והם כתבו שם שלא יכול להיות שבן אדם שמנסה להשפיע על עד לחזור מעדותו, יסתובב בבית משפט, יזכה באמון של השופטים – על עבירה כזאת אתה לא יכול להופיע בפני שום גוף שהוא שיפוטי – לא בית משפט, לא גוף חוקר, לא שום דבר כזה.

בית המשפט המחוזי בירושלים אומר שהוא מסכים שההשעייה הזמנית חייבת באשמה כזאת של הטרדת עד, חייבת להקיף ייצוג לקוחות בערכאות שיפוט, כל מקום שבו מופיעים עדים. בית המשפט מפרט ושואל- איך יוכלו שופטים לתת אמון בעורך דין שמואשם בדבר כזה? אבל הוא אומר שכשאנחנו לוקחים בחשבון את חזקת החפות, את מידת הפגיעה בפרנסה, את העבר של עורך הדין הזה שאין לו שום הרשעה משמעטית, הוא היה בשירות צבאי ממושך, תפקיד בכיר בצבא, אז יש מקום לצמצם את היקף ההשעייה הזמנית כך שהיא לא תחול על שירותים מקצועיים שאינם נוגעים לייצוג לקוחות בערכאות השיפוט השונות, כלומר, מה שלא קשור לייצוג יכול לעשות. זו פגיעה כלכלית מאוד משמעותית כי זה עורך דין שעובד לבד.

דעת המרצה - המרצה אומרת שזה מוזר כי אף אחד לא התייחס למשך הזמן – אצל איילת אפיק חכמון, בית הדין המשמעתי הארצי אמר שנה, פה לא יודעים כמה זמן זה ייקח. הוא הגיש הגנה מן הצד לבטל את כתב האישום מלכתחילה ואמרו לו לא. בעקרון בסוגיה הזאת בכלל אין עיסוק.

תקופת השעייה זמנית, אם היא מלאה, היא מופחתת בסוף אוטומטית מהעונש, אם היא חלקית כמו אצל עוה"ד אז זה עניין של שיקול דעת של בתי המשפט המשמעתיים. הוא עכשיו יחכה לסוף ההליך הפלילי שלו, כאשר בעצם הוא נמצא תחת השעייה זמנית חלקית. כשיהיה פסק דין, נניח שירשיעו אותו, נניח שאנחנו עוברים לסעיף 78(ג) או סעיף 78(ב) אבל אם הוא יערער או הצד השני יערער, יחכו לסיטואציה לראות אם יש הרשעה חלוטה או לא. אם הוא מזוכה, אז אוטומטית ההשעייה הזמנית שלו מתבטלת.

סכסוכים שעניינם שכר טרחה והדין המשמעותי :-

סעיף 88 לחוק לשכת עורכי הדין –

זכות עיכוב (תיקון מס' 5) תשכ"ח-1967

88. להבטחת שכר טרחתו ולהבטחת החזרת הוצאות שהוציא, רשאי עורך דין לעכב תחת ידו כספי הלקוח שהגיעו לידי בהסכמת הלקוח עקב שירותו ללקוח, פרט לכספים שניתנו לו בפקדון או בתור נאמן וכל עוד הוא נאמן עליהם שלא לטובת לקוחו בלבד, ופרט לכספי מזונות לאשה ולקטינים, וכן רשאי הוא לעכב נכסים ומסמכים של לקוחו שבאו לידי עקב שירותו ללקוח; ובלבד שהגיש תביעה על שכר טרחתו או הוצאותיו תוך שלושה חדשים מיום שהלקוח דרש ממנו בכתב את מה שעוכב כאמור.

כלל 40 לכללי האתיקה –

העברת כספים ללקוח

40. (א) עורך דין חייב להודיע ללקוחו ולהעביר כל סכום כסף שקיבל עבורו, תוך זמן סביר מעת קבלתו.
(ב) עיכב עורך דין, על פי דין, סכומי כסף שקיבל עבור לקוחו, או ניכה, על פי הסכם, כספים מתוכם, יודיע על כך ללקוח תוך זמן סביר.

כלל מאוד חשוב ומאוד פרקטי שצריך לקחת אותו בחשבון.

אגודת הסטודנטים/מחברות בחינה/סמסטר https://nac365-my.sharepoint.com/personal/batiliro_netanya_ac_il/Documents
ב/מחברות/משפטים/תואר שני/יישוב סכסוכים בין עורכי דין.docx